



ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI  
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE EĞİTİMİ  
UYGULAMALARININ ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL  
MİRAS VE DERS İLE İLGİLİ TUTUMLARINA ETKİSİ VE SÜREÇ  
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: BİR KARMA YÖNTEM  
ARAŞTIRMASI**

Emre SEVİGEN

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2021

**2021**

**Emre SEVİGEN**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE EĞİTİMİ  
UYGULAMALARININ ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS  
VE DERS İLE İLGİLİ TUTUMLARINA ETKİSİ VE SÜREÇ  
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI**

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI  
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE EĞİTİMİ  
UYGULAMALARININ ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL  
MİRAS VE DERS İLE İLGİLİ TUTUMLARINA ETKİSİ VE SÜREÇ  
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: BİR KARMA YÖNTEM  
ARAŞTIRMASI**

Emre SEVİGEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. İsmail ACUN

İkinci Danışman: Doç. Dr. Servet ÜZTEMUR

Eskişehir, 2021

**ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜŐÜ**  
**JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI**

**Emre SEVİGEN** tarafından hazırlanan **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Somut Kültürel Miras ve Ders ile İlgili Tutumlarına Etkisi ve Süreç Hakkındaki Görüşleri: Bir Karma Yöntem Araştırması** başlıklı bu tez, 07/07/2021 tarihinde *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*'nin ilgili maddeleri uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından oy birliği ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Görevi</u>	<u>Unvanı Adı SOYADI</u>	<u>İmza</u>
Jüri Başkanı :	Prof. Dr. Erkan DİNÇ	.....
Danışman :	Prof. Dr. İsmail ACUN	.....
Üye :	Prof. Dr. Eyüp ARTVİNLİ	.....

Prof. Dr. M. Zafer BALBAĞ  
Enstitü Müdürü

## ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Somut Kültürel Miras ve Ders ile İlgili Tutumlarına Etkisi ve Süreç Hakkındaki Görüşleri: Bir Karma Yöntem Araştırması** başlıklı tezin bizzat tarafımda hazırlanan, özgün bir çalışma olduğunu; bu çalışmanın tüm aşamalarında (hazırlık, veri toplama, analiz, bilgilerin sunumu ve raporlaştırma vb.) bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket ettiğimi; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri, bilgi vb. için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara çalışmanın kaynakçasında yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı” ile tarandığını ve hiçbir “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, herhangi bir biçimde bu çalışmamla ilgili yukarıdaki beyanıma aykırı bir durumun saptanması halinde, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçların sorumluluğunu kabul ettiğimi bildiririm.

06/08/2021

Emre SEVİGEN

## Teşekkür

Tezimin gerçekleşmesi sürecinde beni en doğru şekilde yönlendiren, çalışma disiplini ve titizliğini örnek aldığım danışman hocam Sayın Prof. Dr. İsmail Acun'a;

Danışmanlığımı kabul edip tezimin her aşamasında bana rehberlik eden, bütün bilgi ve tecrübesini büyük bir sabır ve tevazu ile paylaşmaktan çekinmeyen, öğrencisi olduğum için her daim kendimi şanslı sayacağım danışman hocam Sayın Doç. Dr. Servet Üztemur'a;

Araştırmama değerli görüşleriyle katkı sağlayan arkadaşlarım Öğr. Gör. Emre Yolcu'ya, Arş. Gör. Dr. Gül Nur Demiral'a, Arş. Gör. Merve Kalyoncu'ya, Dr. Öğr. Üyesi Atakan Tekinalp'e, Uzm. Ruşen Büken'e, Uzm. Yunus Dalğa'ya; Uzm. Neslihan Er'e;

Yüksek lisans eğitimim boyunca sorduğum her soruya güler yüzüyle cevap verip bana yol gösterdiği için değerli hocam Arş. Gör. Rabia Gürbüz Us'a;

Hayatımın her aşamasında beni destekleyen, çok değerli annem Hatice İnci Sevigen'e, babam Doğan Sevigen'e, kardeşlerim Mert ve Bahar Sevigen'e;

Beni bu süreçte yüreklendirerek manevi desteklerini her daim hissettiğim arkadaşlarım S. Çağla Çöpoğlu ve Ayşe Özkaya'ya;

Son olarak tezimin uygulanması esnasında desteklerini esirgemeyen okul yönetimime; araştırmama katılarak bu heyecanlı sürecime ortak olan kıymetli öğrencilerime;

Teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Emre SEVİGEN

Gaziantep / 2021

## İçindekiler

Teşekkür.....	i
İçindekiler .....	ii
Tablolar Listesi .....	iv
Şekiller Listesi .....	vi
Özet.....	1
Abstract.....	3
<b>BİRİNCİ BÖLÜM</b> .....	<b>5</b>
1. Giriş .....	5
1.1. Problem Durumu .....	5
1.2. Araştırmanın Amacı .....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Varsayımlar .....	9
1.5. Sınırlılıklar .....	9
1.6. Kısaltmalar .....	9
<b>İKİNCİ BÖLÜM</b> .....	<b>10</b>
2. Kavramsal Çerçeve .....	10
2.1. Müze.....	10
2.1.1. Müze eğitimi.....	13
2.1.2. Müzelere yönelik Millî Eğitim Bakanlığının çalışmaları .....	14
2.2. Sosyal Bilgiler Öğretimi .....	15
2.3. Müzelerde Sosyal Bilgiler Öğretimi .....	18
2.4. İlgili Araştırmalar.....	21
<b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</b> .....	<b>23</b>
3. Yöntem.....	23
3.1. Araştırma Modeli .....	23
3.2. Çalışma Grubu .....	25
3.3. Etkinlik Geliştirme ve Planlama Süreci .....	27
3.3.1. Araştırma kapsamına alınacak müzelerin seçimi .....	27
3.3.2. Etkinlik geliştirme süreci.....	27
3.3.3. Etik ve yasal izinlerin alınarak uygulama takviminin tasarlanması .....	28
3.3.4. Uygulama süreci.....	29
3.4. Veri Toplama Araçları .....	31
3.4.1. Nicel veri toplama araçları .....	31
3.4.1.1. Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği .....	31

3.4.1.2. Somut kültürel miras tutum ölçeği.....	32
3.4.2. Nitel veri toplama araçları .....	32
3.4.2.1. Odak grup görüşme soruları .....	33
3.5. Verilerin Toplanması .....	34
3.6. Verilerin Çözümlemesi .....	35
3.6.1. Nicel verilerin çözümlemesi.....	35
3.6.2. Nitel verilerin çözümlemesi .....	36
3.6.2.1. Verilerin kodlanması.....	36
3.6.2.2. Temaların bulunması .....	37
3.6.2.3. Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi .....	38
3.6.2.4. Nitel bulguların inandırıcılığı .....	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM .....	39
4. Bulgular .....	39
4.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum .....	39
4.1.1. Somut kültürel mirasa yönelik tutuma ilişkin bulgular ve yorum.....	39
4.1.2. Sosyal bilgiler ders tutumuna ilişkin bulgular ve yorum.....	42
4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum.....	45
4.2.1. Sosyal bilgiler dersine yönelik görüş ve farkındalıklar .....	45
4.2.2. Müze eğitimi etkinliklerinin etkililiğinin ortaya koyulması.....	53
BEŞİNCİ BÖLÜM .....	62
5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler .....	62
5.1. Sonuç.....	62
5.1.1. Nicel bulgulara ilişkin sonuçlar.....	62
5.1.1.1. Somut kültürel mirasa yönelik tutum sonuçları .....	62
5.1.1.2. Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum sonuçları.....	63
5.1.2. Nitel bulgulara ilişkin sonuçlar .....	64
5.2. Tartışma.....	65
5.3. Öneriler .....	68
5.3.1. Milli Eğitim Bakanlığına yönelik öneriler .....	68
5.3.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik öneriler .....	68
5.3.3. Müzelere yönelik öneriler.....	68
5.4.4. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	68
KAYNAKÇA.....	69
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ .....	95



## Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
3.1	Araştırmanın Deseni	24
3.2	Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına Göre T-Testi Sonuçları	25
3.3	Uygulama Takvimi	29
3.4	Veri Toplama Süreci	34
3.5	Uygulamalar Öncesi Sosyal Bilgiler Görüşleri: Örnek Tema (Tarih)	37
4.1	Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Normallik Değerleri	39
4.2	Grupların Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ön Test- Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	40
4.3	Grupların Ön Test ve Son Test Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının ANOVA Sonuçları	40
4.4	Sosyal Bilgilere Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Normallik Değerleri	42
4.5	Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test Puan Sonuçları	43
4.6	Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Son Test Puan Sonuçları	46
4.7	Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	44
4.8	Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	45

4.9	Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Sosyal Bilgiler Görüşleri	45
4.10	Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Dersin İşlenişine Yönelik Öğrenci Görüşleri	49
4.11	Müzelerde Ders İşlemenin Öğrencilere Etkileri	52
4.12	Öğrencilere Göre Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar	57
4.13	Öğrencilerin En Fazla Öğrendiklerini Hissettikleri Uygulama Mekânları	59

## Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
4.1	Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına İlişkin Ön Test- Son Test Puanlarını Gösteren Diyagram	41

## Özet

### Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Somut Kültürel Miras ve Ders ile İlgili Tutumlarına Etkisi ve Süreç Hakkındaki Görüşleri: Bir Karma Yöntem Araştırması

Emre SEVİGEN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

1. Danışman: Prof. Dr. İsmail ACUN

2. Danışman: Doç. Dr. Servet ÜZTEMUR

2021

**Amaç:** Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının beşinci sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve görüşlerine etkisini ortaya koymaktır.

**Yöntem:** Araştırma karma araştırma yöntemlerinden gömülü (iç içe karma) desene göre tasarlanmıştır. Bu desenin nicel bölümünde ön-test, son-test kontrol gruplu toplamda 40 öğrenci ile yarı deneysel işe koşulmuştur. Bu araştırma kapsamında nicel veriler somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği ile toplanmış nitel veriler ise deney grubu öğrencileriyle odak grup görüşmeler ile gerçekleştirilmiştir. Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği iki yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenirken sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği Shapiro-Wilk-W testiyle incelenmiştir. Odak grup görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir.

**Bulgular:** Araştırmanın nicel bulgularında, deney grubuna uygulanan müze eğitimi etkinliklerinin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını pozitif yönde değiştirdiği gösterirken sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir değişim gözlenmemiştir. Araştırmanın nitel bulgularında ise öğrencilerin sosyal bilgiler dersini tarih dersiyile özdeşleştirdiği ve yapılan etkinliklerden bilişsel ve duyuşsal olarak tatmin yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler, etkinlikler uygulanırken yaşadığı zorlukların başında yazı yazmayı; en çok öğrendikleri mekân ise Zeugma Mozaik Müzesi olarak belirtmişlerdir.

**Sonuç ve Öneriler:** Araştırma nicel bulguları sonucunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin (deney grubu) somut kültürel

mirasa yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları ise hâlihazırda yüksek sayılabilecek bir düzeyde olmasından kaynaklı deneysel işlemin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarında anlamlı bir etki oluşturmadığı tespit edilmiştir.

**Anahtar kelimeler:** Sosyal bilgiler öğretimi, Müze eğitimi uygulamaları, Somut kültürel mirasa yönelik tutum, Sosyal bilgilere yönelik tutum.

## Abstract

### **The Effect of Museum Education Practices in Social Sciences Education on Students' Attitudes Regarding Concrete Cultural Heritage and Their Opinions on The Process: A Mixed Method Research**

Emre SEVİGEN

Eskisehir Osmangazi University Institute of Educational Sciences

Department of Turkish and Social Sciences Education

1st Advisor: Prof. Dr. İsmail ACUN

2nd Advisor: Assoc. Prof. Dr. Servet ÜZTEMUR

2021

**Purpose:** To reveal the effects of museum education practices in social studies teaching on fifth grade students' attitudes towards concrete cultural heritage and their attitudes and views towards social studies course.

**Method:** The research was designed according to the embedded (intertwined mixed) design, which is one of the mixed research methods. The quantitative part of this design consisted of a quasi-experimental design with a total participating student of 40. Within the scope of this research, quantitative data were collected with the attitude scale towards the concrete cultural heritage and the attitude scale towards the social studies course, and the qualitative data were carried out with focus group interviews with the experimental group students. While the scale of attitude towards concrete cultural heritage was examined with two-way analysis of variance (ANOVA), the scale of attitude towards social studies course was examined with the Shapiro-Wilk-W test. The data obtained from the focus group interviews were analyzed by content analysis technique.

**Results:** The quantitative findings of the study show that the museum education activities applied to the experimental group positively changed their attitudes towards the concrete cultural heritage, while no significant change was observed in their attitudes towards the social studies course. In the qualitative findings of the study, it was determined that the students identified the social studies lesson with the history lesson and they were satisfied with the activities performed cognitively and affectively. Students, at the beginning of the difficulties they face while implementing the activities, The place they learned the most was the Zeugma Mosaic Museum.

**Conclusion and Suggestions:** As a result of the quantitative findings of the research, it can be said that the students' attitudes towards the concrete cultural heritage in the social studies course are (experimental group) positively. Since the students' attitudes towards the social studies course were already at a high level, it was determined that the experimental procedure did not have a significant effect on the students' attitudes towards the social studies course.

**Keywords:** Social studies teaching, Museum education practices, Attitude towards concrete cultural heritage, Attitude towards social studies.

# BİRİNCİ BÖLÜM

## 1. Giriş

Sosyal bilgiler öğretiminde müze uygulamalarının beşinci sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisini ortaya koyma amacıyla olan bu tezin birinci bölümünde tezin konusuyla ilgili problem durumu özetlenecek ve araştırmanın amacı ve önemi açıklanacaktır. Ayrıca tezin varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmaya ilişkin temel kavramlar belirtilecektir.

### 1.1. Problem Durumu

Sosyal bilgiler dersi sahip olduğu içerik gereği bireylerin etkin birer vatandaş olmaları yolunda çalışmalar yapma amacını güder. Bu ders bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve değerleri sosyal bilimler ile diğer bilimlerden alarak bireylerde geliştirir (Bayram, 2019, s. 49).

Öğretim programı hazırlanırken, programın; esnek, işlevsel, dinamik ve uygulanabilirliğine dikkat edilmelidir. Alkış ve Oğuzoğlu (2005, s. 358) sosyal bilgiler dersi kapsamında verilen bilgilerin öğrencide tarihi çevre bilinci oluşturmada yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Bu yetersizlik durumlarında öğrencinin sınıf ortamında kazanmakta zorlandığı bazı bilgi ve becerilerin kazandırılması hedefiyle okul dışı öğrenme ortamları bir alternatif olarak işe koşulmaktadır. Türk milli eğitiminin temel ilkelerinde okul dışı mekânlarda eğitim şu şekilde vurgulanmıştır: “*Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.*” (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, s. 5104). Bu bağlamda günümüz eğitim sisteminde, aktif öğrenme imkânı sunan mekânlar olma özelliği taşıyan müzelerin ve müzede eğitimin önemi giderek artmaktadır (Güngör, 2016, s. 3).

Türkiye’deki her bir müze, kültürümüzü yansıtan birer hazine kutusudur. Müzelerde sergilenen eserler öncelikle toprak altından çıkarıldığı ülkenin sonra dünyadaki her bir insana kalmış miras öğeleridir.

Müzeler, bireylere gözlem yapma imkânı sunarak kendilerinde yaratıcılık ve hayal gücü gibi becerilerin yanında beğeni duygusunun da gelişmesine katkıda bulunabilecek eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadır (Atagök, 1999, s. 137). Artut’a göre (2004, s. 95) ise müze; tarih ve kültür varlıklarıyla alakalı



taşınabilen/taşınamayan kalıntıların korunduğu, saklandığı, sergilendiği, yorumlandığı yerlerdir. Müzelerde sergilenen nesnelere zihinsel olarak uyarıcıdır, genellikle görsel olarak ziyaretçilerine farklı duygular yaşatırlar (Gartenhaus, 2000, s. 12).

Müze ziyaretleri öğrenme sürecinde derse karşı ilgiyi artırmakta ve merak duygusunu geliştirerek kalıcı öğrenmeye katkı sağlamaktadır (Egüz ve Kesten, 2012, s. 99; Yılmaz ve Egüz, 2015, s. 1646). Ortaokul öğrencilerin büyük bir kısmı bilgi, görsellik ve genel kültür açısından müze gezilerinin kendilerine çok yarar sağladığını düşünmektedir (Egüz ve Kesten, 2012, s. 99; Yılmaz ve Şeker, 2011, s. 35). Gökkaya ve Yeşilbursa ise (2009, s. 498) sosyal bilgiler dersini tarihi alanlarda işleyen öğrencilerin akademik başarı ve bilgi kalıcılığının sağlama bakımından, geleneksel öğretim yapılan öğrencilere nazaran daha başarılı olduğunu ifade etmişlerdir. Meydan ve Akkuş'a göre (2014, s. 419) ise öğretmen adaylarının, müze gezileriyle derse olan ilgilerini artırmakla birlikte tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasında etkilidir. Selanik-Ay ve Kurtdede-Fidan (2014, s. 85). Öğretmen adayları, kendilerinin müze eğitimiyle alakalı yeterli bilgi düzeyine sahip olduklarını ve müzelerin kalıcı öğrenme olarak gördüklerini ifade etmişlerdir (Meydan ve Akkuş, 2014, s. 419). Yine öğretmen adayları, müzelerin bazı kavramların somutlaştırılmasına katkı sağladığına, Türkiye'de müzelerden eğitim alanında gerektiği kadar yararlanılmadığına, müze görevlilerinin ilkökul öğrencilerinin seviyelerine uygun bir şekilde bilgi vermede yeterli olmadığına inandıklarını ifade etmişlerdir (Meydan ve Akkuş, 2014, s. 419). Öğretmen adayları mesleğe atıldıklarında müze eğitimini derslerine mümkün olduğu oranda kullanmayı planlamaktadır (Meydan ve Akkuş, 2014, s. 419). Mesleğe atılmış olan öğretmenler ise müze ziyaretleriyle konuların görsel olarak desteklenerek daha kalıcı bir öğrenmenin sağlandığını düşünmektedir (Güleç ve Alkış, 2003, s. 75). Hem öğrenciler hem öğretmen adayları hem de öğretmenler müzelerin görsel açıdan öğrenmeyi desteklemesi sebebiyle yararlı bulmuşlardır. Bu sebepten, müzeler toplumun inşa edilmesi ve kültürün aktarılması noktasında en az okullar kadar etkilidir denilebilir. Bu varsayımdan hareketle müzeler, sosyal bilgiler dersi için birer laboratuvar işlevindedir (Erdoğan, 2007). Ancak bunca eğitim neferinin övgüsüne mazhar olmuş bu kurumlar mesleğe atılmış olan öğretmenlerin bir kısmı tarafından görmezden gelmekte ve çeşitli gerekçelerle müze eğitime gereken önemi vermemektedirler (Egüz ve Kesten, 2012, s. 99; Üztemur, 2017, s. 222).

Öğretmenlerin müze eğitimi uygulamalarını yapamama gerekçelerinin başında maddi olanaksızlıklar gelmektedir (Güleç ve Alkış, 2003, s. 75). Bu araştırmada ise sayıları her geçen gün artan özel okul öğrencileri çalışma grubu olarak seçilerek maddi

olanakları yüksek olan okullara örnek olacağı varsayılmıştır, zira alanyazında genellikle devlet okullarında okuyan öğrenciler çalışma grubu olarak seçilmektedir. Egüz ve Kesten'e göre (2012, s. 99) sosyoekonomik bakımdan üst düzey olan okullarda müze sosyal bilgiler dersi içerisinde etkin bir şekilde kullanılmakta ve periyodik olarak müze ziyaretleri yapılmaktadır. Ancak bu ziyaretlerin niteliği ne düzeyde olduğu bilinmemektedir. "Bak-gör-geç" şeklinde yapılan bir müze ziyaretinin eğitsel bir faydasından söz etmek mümkün olmayacaktır (Üztemur, 2017, s. 175)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 yılı baz alınarak 2020 yılında yayınladığı kültürel miras istatistiklerine bakıldığında toplam müze sayısı 467 iken eser sayısı 3.671.900'dür (TÜİK, 2020). Verilere bakıldığında müzelerin nicelik olarak bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir. Türkiye'de yaşayan her bir yurttaşın müzelere ulaşabileceği varsayımıyla hareket edildiğinde müzelerin bir eğitim aracı kullanılması isabetli olacaktır. Türkiye'deki her bir müze özelinde eğitim etkinlikleri tasarlanıp öğrencilere uygulandığında hem öğrencilerin müze algılarında pozitif yönlü bir değişim görülecek hem de müzelerden etkili bir şekilde faydalanmış olunacaktır (Üztemur, Dinç ve Acun, 2017, s. 18).

Yalın'a (2010, s. 82) göre ise insanlar okuduklarının %10'unu, dinlediklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, görüp dinlediklerinin %50'sini, anlattıklarının %70'ini ve hem yapıp hem de anlattıklarının ise %90'ını hatırlamaktadırlar. Bu nedenle yaparak ve yaşayarak öğrenme ortamı olan müzelerin, eğitim ve öğretim sürecinde önemi de artmaktadır. Üztemur'a göre (2017, s. 208) müzeler özelinde geliştirilen etkinlikler ve uygulamalar öğrenciler üzerinde pek çok açıdan olumlu çıktı sağlamaktadır. Müzelerde yapılacak etkinliklerde öğrenciler ders kitaplarında sadece fotoğraflarını gördükleri nesnelere yakından görme imkânı yakalayıp nesneyle bağ kurarak bilhassa tarih, arkeoloji gibi disiplinlere ait bilgi ve becerileri edineceği varsayılmaktadır. Yazıcıoğlu (2010, s. 181) müzelerde işlenen sosyal bilgiler dersinin müzeye götürülen öğrencilerinin akademik başarı ve bilgi kalıcılığını sağlama bakımından, geleneksel öğretim yapılarak okulda ders işlenen öğrencilere nazaran daha başarılı olmaktadır.

Bu araştırmada, araştırmacı sosyal bilgiler alanındaki yüksek lisans eğitimine başlamadan önce iki yıl kadar özel bir okulda öğretmenlik yapmıştır. Bu süreçte okul gezileri adı altında yapılan müze gezilerinde kendisini yetersiz hissetmiş özellikle arkeoloji müzelerinde derinlemesine bir arkeoloji ve mitoloji bilgisinin gerektiğini fark ederek bu alanda araştırmalar yapmış 2019 yılında turist rehberliği bölümünden mezun olmasının ardından sosyal bilgilerde müze eğitimini temele alan bir araştırma yapma fikri

hâsıl olmuştur. Araştırmacı, sosyal bilgiler öğretiminde Gaziantep'teki müzelerin kullanılmasına yönelik bir araştırma olmaması, müzelerin etkili bir şekilde kullanılmadığını, uygulamalı araştırmaların azlığını fark edip bu konuda araştırma yapılmasına karar vermiştir.

## **1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu karma yöntem araştırmasının amacı sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının beşinci sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve görüşlerine etkisini ortaya koymaktır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Deney ve kontrol gruplarının ön test somut kültürel miras tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney ve kontrol gruplarının ön test sosyal bilgiler tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney grubunun somut kültürel miras ön test tutum ile son test tutum puanlarındaki değişim ile kontrol grubunun somut kültürel miras ön test tutum ile son test tutum puanları arasındaki değişim istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Deney grubunun sosyal bilgiler ön test tutum ile son test tutum puanlarındaki değişim ile kontrol grubunun sosyal bilgiler ön test tutum ve son test tutum puanları arasındaki değişim istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Müze eğitimi uygulamalarında yer alan öğrencilerin süreç ve yapılan uygulamalar hakkındaki görüşleri nelerdir?

## **1.3. Araştırmanın Önemi**

Aykaç'a göre (2008, s. 40) müzede yaratıcı drama yöntemiyle sosyal bilgiler dersi konularının işlenmesinin öğrenci başarısı üzerinde önemli sayılabilecek etkileri olmaktadır. Bu araştırmada da sosyal bilgiler öğretmenlerine kaynak teşkil edebilecek drama tekniğinin uygulandığı etkinlikler bulunmaktadır. Bu yönüyle araştırma önemli bulunmuştur. Şişman'a göre (2019, s. 74) beşinci sınıfta öğrenime devam eden öğrencilerin; altı ve yedinci sınıflarda öğrenime devam eden öğrencilere göre müze eğitime yönelik görüşleri daha düşüktür. Şişman'ın (2019) araştırması tarama yöntemine dayalı olup beşinci sınıf öğrencilerinin müze eğitimine yönelik bir yaşantı

geçirmemişlerdir. Bu araştırma beşinci sınıf öğrencilerinin müze eğitimine yönelik görüşlerinin kıyaslanması açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırma, Zeugma Mozaik Müzesi ve Gaziantep Arkeoloji Müzesi özelinde yapılan ilk müze eğitimi araştırmasıdır. Bu müzeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi ve sosyal bilgiler öğretim programıyla ilişkilendirilmesi açısından önemli bulunmaktadır. Çünkü Gaziantep'te bulunan müzelerin sosyal bilgiler öğretimine nasıl katılacağına dair bir araştırma bulunmamaktadır. Buradan hareketle araştırmanın odak noktası sosyal bilgiler öğretmenlerinin, müze eğitimcilerine ihtiyaç duymadan öğrencileriyle bu mekânlara gelip birer eğitim ortamı haline getirebilmeleri için gerekli olan etkinlikleri hazırlayarak onlara sunmaktır. Araştırma bu yönüyle önemli görülmektedir; çünkü alanyazında öğretmenlerin çoğu öğrencilerini müzelere götürdüklerinde müzede nasıl bir öğretim planı uygulayacaklarını bilemediklerini ifade etmişlerdir (Aktekin, 2008; Arı, 2010; Ata, 2002; Avcı-Akçalı, 2015; Avcı ve Öner, 2015; Demir, 2015; Kısa, 2012; Malkoç ve Kaya, 2015; Öner, 2015). Bu araştırma, müzelerin çağdaş eğitim planlamasında hak ettiği değeri görmesi açısından önemlidir.

#### **1.4. Varsayımlar**

Öğrencilerin, uygulama öncesinde ve sonrasında somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinde ve odak grup görüşmelerinde samimi ve nesnel şekilde yanıt verdikleri varsayılmıştır.

#### **1.5. Sınırlılıklar**

Araştırma Zeugma Mozaik Müzesi ve Gaziantep Arkeoloji Müzesi ile sınırlıdır. Araştırma 2020 - 2021 eğitim - öğretim yılı Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde bulunan bir özel ortaokul ile sınırlıdır.

#### **1.6. Kısaltmalar**

Bu çalışmada kullanılan kısaltmalar aşağıda belirtilmiştir.

*ICOM*: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)

*NCSS*: National Council for the Social Studies (Sosyal Bilgiler Ulusal Sosyal Konseyi)

*SPSS*: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. Kavramsal Çerçeve

Tezin ikinci bölümünde tezin konusuyla ilgili kavramsal çerçeve açıklanacak ve alanyazındaki araştırmalar incelenecektir. Öncelikle müze eğitimi, sosyal bilgilerin tanımı ve tarihçesi açıklanıp sonra sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin kullanımı amacıyla yapılmış olan alanyazındaki araştırmalar betimlenecektir.

#### 2.1. Müze

Müze kavramı alanyazında birçok bilim insanı tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Yapılan bu tanımlamalara sırasıyla değinmek yerinde olacaktır. Müze kelimesinin kökeni ile ilgili birçok kaynakta birbirine oldukça benzeyen ifadeler bulmak mümkündür. Eski Yunancada “moseion” sözcüğünden türetilmiştir (Ata, 2002, s. 68; Onur, 2012, s. 20; Özköse, 2004, s. 147; Yücel, 1999, s. 18). Aynı kelime “museum” şeklinde Latinceye ve dünya uluslarının diğer dillerine de geçmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005 s. 29; Karpuz, 1997, s. 3). Bizim dilimize ise Fransızcadan girmiştir (Demir, 2001, s. 15).

Bireyler geçmişten günümüze kıymet verdiği nesnelere biriktirmeye ve muhafaza etmeye dikkat etmiştir. Bu biriktirme içgüdüleri başlarda anlamlı bir sergileme amacı gütmese de günümüz koleksiyonculuğunun ve beraberinde müzeciliğinin temelini oluşturmuştur. Müzecilik faaliyetlerinin ilki Antik Mısır ve Mezopotamya’da güç göstergesi olarak bilhassa savaş ganimetlerinin sergilenmesi olarak görülmektedir (İsmayılov, 2007, s. 4, Akt., Özmen, 2018, s. 303). Özkasım’a göre (2013, s. 4) ise modern nitelikte müzeler ilk olarak Antik Yunan’da ortaya çıkmıştır. Alanyazında ilk müzecilik faaliyetlerinin Antik Yunan’da ortaya çıktığı bilgisi sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunan’daki tapınaklar modern müzenin ilk örnekleridir. Modern müzenin temeli sayılma sebepleri arasında, değerli sanat eserlerinin ve/veya nesnelere bulunmasıyla bu yerlerin halka açık olması gösterilmektedir.

İlk müze olarak da tarihte bilinen mekân müzelerin evi olarak M.Ö. 300 yılında yapılan İskenderiye Kütüphanesidir (Chadwick, 1980, s. 3, Akt., Özmen, 2018, s. 303; Kartaler-Çınar, 2009, s. 6). I. Ptolemaios’un müzelerine armağan etmek için tapınak yaptırdığı günümüze gelen bilgiler arasındadır (Akt., Tancan, 2019, s. 32). Aynı zamanda

bu tapınaklar bilge kişilerin buralarda ilim verebileceği, konaklama ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir han olarak da kullanılmıştır.

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde (2011, s. 1740) müze kavramının karşılığı ise “*sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelere saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı.*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzeler, kültür varlıklarının, doğal nesnelere, sanat eserlerinin sergilendiği mekânlardır (Salbacak, 2011, s. 5). Uçankuş (2000, s. 971) ise müzeyi “*Geçmiş çağların, dönemlerin, insanların sanatsal, tarihsel, bilimsel, kültürel kısaca uygarlık ürünlerini derleyen, koruyan ve bunlardan koleksiyonlar meydana getirerek depolayan ve sergileyen, halka açık resmi ya da özel sanat, bilim ve kültür kuruluşları*” olarak tanımlamaktadır. Allan (1963, s. 5) müzeyi, nesnelere inceleme ve zevk alma amacıyla yerleştirmek için planlanan binalar olarak tanımlamaktadır. Müzeler; sanatsal, kültürel, tarihsel ya da bilimsel ürünlerin devamlı suretle sergilenmesi amacıyla halka açık tutulan yapılardır (Sözen ve Tanyeli, 2014, s. 218-219). Ata’ya göre ise müze; “*Toplumun geliştirme amacı olan, kamuya açık, bireye ve yaşadığı çevreye tanıklık eden nesnelere üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr amacı olmayan sürekliliği olan bir kurumdur.*” (Ata, 2002, s. 8)

Türkiye’nin de üyesi olduğu Uluslararası Müze Komitesi’nin 24 Ağustos 2007 tarihinde Viyana’da düzenlenen 22. Genel Kurulunda kabul edilen müze tanımı şu şekildedir: “*Müze, toplumun gelişiminin hizmetinde, kamuya açık, eğitim, çalışma ve zevk alma amacıyla insanlığın ve etrafındakilerin somut ve soyut mirasını toplayan, muhafaza eden, araştıran, ileten ve sergileyen, kâr amacı bulunmayan kalıcı bir kuruluştur.*” (ICOM, 2020).

Amerikan Müzeler Kurumu’nun tanımına göre müzeler, geçici sergiler amacıyla açılmış olmayıp, vergilerden muaf, kamuya açık ve halkın menfaatlerine göre yönetilen, öğretici ve eğlendirici nesnelere içeren eğitim ve kültür değerlerinin örneklerini koruyan kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır (Ata, 2002, s. 55).

Müzelerin yaygınlaşması sonucu olarak müze bilimi (museology) ortaya çıkmıştır. Müze çalışmaları (museum studies) kavramı ise 1960’larda müzelerle ilgili bölümlerin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Müze çalışmaları hem müzolojiyi hem de müzeografiyi kapsayan geniş kapsamlı bir kavramdır. Müzoloji, müzelerin tarihini ve toplumsal rolünü inceleyip araştıran bilim dalıdır. Müzeografi ise, müze çalışmalarında izlenen yöntem, teknik ve uygulamaları kapsamaktadır (Onur, 2012, s. 23).

Müzeler çeşitli değişkenlere göre farklı türlere ayrılmışlardır (Madran, 1999, s. 7). İlgili alanyazın incelendiğinde müzeler kuruldukları alana, büyüklüklerine, hitap ettikleri kitleye ve koleksiyonlarındaki nesnelere göre farklılık göstermektedir. Müzelerin sayısı ve çeşidinin fazla olmasından kaynaklı sınıflandırma işlemini yapmanın güç bir iş olduğu görülmektedir (Üztemur, 2017, s. 47).

Müzeler bağlı olduğu idari birimlere göre incelendiğinde; müzenin bulunduğu ülkenin yönetim birimlerine göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Türkiye'deki müzelerin bağlı oldukları birimlere bakıldığında: üniversiteler, belediyeler ve devlete (Kültür ve Turizm Bakanlığı) ait müzeler bulunmaktadır (Madran, 1999, s. 7). Müzeleri koleksiyon türlerini temel alarak bir ayırıma tabi tutmak daha fazla etkili olacaktır (Madran, 1999, s. 7).

Koleksiyon, haz duymak niyetiyle bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelere bütünüdür (TDK, 2011, s. 1462) Buna göre koleksiyonlar niceliğine/niteliğine, kökenine, doğasına, kronolojik bütünlüğüne göre benzer ya da ilişkili konumdaki malzemeler tutarlı bir grup oluşturması gerekir. Kale'ye göre (2014, s. 243) güzel sanatlar müzeleri, çocuk müzeleri, arkeoloji müzeleri, genel müzeler, sanat müzeleri, bilim müzeleri, etnografya müzeleri, askeri müzeler, tarih müzeleri, doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, panoramik müze, gökevi, sanayi müzeleri bu sınıflama içinde yer verilebilecek örneklerdir.

Müzelerin işlevleri, 19. yüzyılın geleneksel anlayışı doğrultusunda toplama, koruma, belgeleme, depolama ve sergileme şeklindeyken 20. yüzyılda bu işlevler arasında eğitim de eklenmiştir (Özkasım, 2013, s. 11). Bu sayede müzeler, günümüzde bireyin ve toplumun gelişiminde rol oynayan yaygın eğitim kurumu haline almıştır (Yavuzoğlu-Atasoy, 1999, s. 147). Müzelerin ortak amacı; nesnelere toplama, koruma, belgeleme, sergilemeyle bu mekânda eğitim faaliyetleri düzenlemek üzere beş maddede özetlenebilir (Mercin, 2002, s. 44). Müzelerin işlevlerini özetlemek gerekirse: 21. Yüzyılda var olan müzelerin görevi: korumak, araştırmak ve iletişim kurmaktır denilebilir (Özkasım, 2013, s. 11). Ata'ya göre (2002, s. 76), müzelerin işlevleri onların türleri ile yakından ilgilidir.

Her bir müze bu işlevleri yerine getirmekle mükelleftir. Koleksiyonlarını genişletme, zarar görmesini engelleme, envanterlerini tutma, ziyaretçilerine sunma işleri müzelerin en temel işlevidir. Ayrıca müzeler koleksiyonlarının eğitim materyali olarak kullanımını teşvik eder ve/veya eğitim mekânı olarak müze tasarımını güncellerler.

### 2.1.1. Müze eğitimi

Müzeler, kuruldukları ilk dönemlerden itibaren kütüphane ve laboratuvar olarak kullanılmasının yanı sıra bir öğrenme ortamı olarak da kullanılmıştır. (Tezcan-Akmehmet, 2012, s. 195). Müzeler gösterip sergileme alanlarıdır, zengin ve şaşırtıcı olabilmektedir; bu nedenle öğrenme potansiyel olarak gerçekleşebilmektedir (Onur, 2012, s. 189). Günümüzde neredeyse her çeşit müze birer eğitim kurumu olarak kabul görmektedir.

Her yerde bulunursa bulunsun, nasıl bir koleksiyona sahip olurlarsa olsun müzeler, ziyaretçisine her şeyden önce kendisini, sonra çevresindeki dünyayı, geçmişini ve komşu milletleri tanıma imkânı sağlarlar. Dolayısıyla müzeler, çevrenin nasıl keşfedileceğine karar vermede ve ziyaretçinin kendi yaşadığı deneyimler üzerine düşünmesinde yardımcı olurlar (Holt, 2008, s. 52). Dikkatle düzenlenmiş sergilerle öğrenciler; kendi şehirleri, ülkeleri sonra da komşu ülkeleri tanıma imkânı bulmaktadırlar (Karpuz, 1997, s. 26). Günümüzde müzelerin eğitimdeki rolü ise bu yaşantı oluşturma zemininden hareketle etkinliği oldukça artmıştır. Bu rol bireylerin okul öncesi döneminden başlayıp yaşlılık dönemine kadar olan uzun bir dönemi içine almaktadır (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 96).

Müzelerin koleksiyonlarını kullanarak ziyaretçilerde merak, ilgi ve heyecan uyandıracak; eğitim programları ve uygulamalı etkinlikler hazırlama süreçlerine müze eğitimi denir (Karadeniz ve Çıldır, 2014, s. 16).

Önder, Abacı ve Kamaraj'a (2009, s. 105-106) göre müzeler eğitimin vazgeçilmez unsurudurlar. Müzelerin eğitim işlevi göz önünde bulundurulduğunda çocukların müzelerden yararlanılmasının sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

- Çocuklar mevcut bilgilerini geliştirme olanağı sağlarlar.
- Çocuklar kitaplarda okudukları ya da fotoğraflarını gördükleri tarihsel nesnelere gerçeklerini görme olanağı bulurlar.
- Tarihsel olaylar ve o dönemde kullanılan nesnelere arasında ilişki kurmaya çalışırlar. Bu durum onların tarih bilinci edinmelerine yardımcı olur.
- Müzede bulunan nesnelere günümüzdeki nesnelere arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri karşılaştırıp değişim ve sürekliliği anlama noktasında beceri kazanırlar.
- Çocuklarda gözlem, akıl yürütme, hayal gücü ve beğeni duygusunu geliştirir.
- Estetik algıları gelişir.



- Yaratıcı düşünmeyi öğrenir.
- Müze çocuklara gelişimin ve değişimin kaçınılmaz olduğunu gösterir. Olaylara çok boyutlu bakmayı öğrenir.
- Farklı kültürleri tanır.
- Sahip oldukları kültürel değerleri koruma bilinci edinirler.

Tezcan-Akmehmet'e göre (2012, s. 198-199) ise, müzelerde yapılan eğitim etkinliklerini şu yararları sağlamaktadır:

- Müzelerde öğrencilere birincil kaynaklarla araştırma yapma ve çalışma imkânı sağlanır. (Birincil kaynakla çalışmanın önemini, Johann Heinrich Pestalozzi, Friedrich Froebel, John Dewey ve Maria Montessori, Jerome Bruner gibi çağdaş eğitim kuramcılar belirtmiştir.)
- Müfredatta belirtilen kavram ve kazanımlar, müzelerdeki nesnelere ilişkilendirilerek desteklenir. (Somut işlemler dönemini kapsayan çocuklara nesnelere somut deneyimler yaşatmak, çocukların daha iyi kavramasını sağlamaktadır.)
- Öğrenmenin daha iyi gerçekleşmesi için isteklendirmeyi iyi şekilde sağlar. (Yeni ortam, yeni insanlarla tanışmak, farklı yerlerden bilgi toplamak, öğrenmek, gerçek unsurlarla karşılaşmak, öğrencilerde çok iyi uyarıcı olmaktadır.)
- Müze öğrenciler için eğlenceli bir ortam sunar.
- Müzede öğrenciler aktif katılımında bulunarak çeşitli duyu organlarını kullanarak araştırma yapar ve yaşayarak öğrenirler.
- Müzeler zihinsel faaliyetleri harekete geçiren nesnelere ve atmosferiyle gözlem, tartışma, ifade etme, tahmin etme, hipotez, analiz, sentez, karşılaştırma, sınıflama, duygudaşlık vb. yetilerinin gelişmesinde rol oynar.
- Öğretmenler öğrencilerini daha iyi tanıma olanağı elde eder. (Okulda pasif, öğrenme güçlüğü çeken öğrenci aktif olup daha etkin bir öğrenme ortamıyla yeteneğini gösterir.)

### **2.1.2. Müzelere yönelik Millî Eğitim Bakanlığının çalışmaları**

Öğrencinin bizzat yaşadığı çevreden başlayarak yakından-uzağa, somuttan-soyuta, basitten-karmaşığa, bilinenden-bilinmeyene ilkeleri ışığında yaşadığı mekâna ve topluma vâkıf olması elzem görülmektedir. Paykoç'a göre (1991, s. 51)müze eğitimi alanında yetişmiş elemanlar (öğretmenler, müze eğitimcileri, arkeologlar vb.) tarafından

müzelerdeki objeleri eğitim amacına hizmet edecek şekilde hazırlamaları gerekir. Paykoç (1991, s. 52) müze eğitiminin Türkiye’de yerleşmesinde etkili olabilecek girişimler şöyle sıralamıştır: müzeler haftasında faaliyetler, okul müzeleri kurulması, Cumhuriyet müzelerinin kurulması, Atatürk eğitim müzelerinin kurulması, ders programlarında müzelerde eğitime yer verilmesi, öğretmenler için müze ve eğitim seminerlerinin verilmesi seçenekleri ifade edilebilir.

Aynı zamanda örgün eğitimde de müze eğitimine 2000’li yıllardan sonra büyük önem vermeye başlanmıştır. 2005 yılından itibaren Türkçe, tarih, matematik, fen bilimleri gibi derslerde müzelerden yararlanılması gereği vurgulanmış, görsel sanatlar derslerinin programlarında müze eğitimi öğrenme alanı olarak ilköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar programın yaklaşık üçte birini oluşturmuştur. Anadolu güzel sanatlar liselerinde müze eğitimi bir ders olarak okutulmaya başlamıştır.

Öğretmenlik programlarında (sınıf öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, resim öğretmenliği vb. lisans programlarında) bazen zorunlu bazen de seçmeli ders olarak müze eğitimi dersi okutulmaktadır.

Türkiye’de müzecilik alanında yaşanan tüm bu gelişmelere karşın müze eğitimi alanında eğitilmiş yeterli insan gücü yetiştirilememiştir bu nedenle 2019 yılı içerisinde Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında bir iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokoldeki amaç: öğretmenlerin, müzeleri eğitim ortamı olarak kullanmalarını teşvik etme olarak açıklanmıştır. Bu kapsamda Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü kamu okullarında çalışan öğretmenlere yönelik ücretsiz müze eğitimi sertifika programı başlatılmıştır. Bu eğitime özel okullarda hizmet veren öğretmenler dâhil edilmemiştir. Aynı zamanda bu protokol kapsamında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler (çalışma kartlarını gösterme şartıyla) müzelerden ücretsiz yararlanma hakkını elde etmiştir. Ancak özel okullarda öğretmenlerin Milli Eğitim Bakanlığı onaylı bir kimlik kartı çıkartılması zorunluluğu bulunmadığından bu kimliğe sahip olmayan özel okul öğretmenleri müzelere girişte çeşitli sıkıntılar yaşamaktadır.

## **2.2. Sosyal Bilgiler Öğretimi**

Bireyler yaşamlarını devam ettirebilmek için barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılama mecburiyetindedir. Bu ihtiyaçların karşılanması bireyleri toplu yaşamaya mecbur kılmıştır. Toplu yaşamın kaotik gerçekleri toplum kurallarının oluşması ve bu kuralların bireylere öğretilmesi zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

Toplu yaşamla birlikte gelişen hak ve sorumluluk olguları başta olmak üzere bireylerin meydana getirdiği her toplu ve/veya toplumu ilgilendiren faaliyet sosyal bilgiler dersinin konusu olmuştur.

Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle beraber, insanoğlunun var olduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilimler eğitiminin başladığını söylemek mümkündür (Sönmez, 2010, s. 5). Bu konuda Akyüz (2012, s. 4) de sosyal bilgiler kapsamındaki konuların öğretimi oldukça eskilere dayandığını belirtmiştir. Bilgili ise (2013, s. 19) sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan konuların, Antik Yunan ve Roma gibi büyük medeniyetlerin doğduğu ortaya çıktığı batı topluluklarında ilkçağlardan itibaren okullarda ders olarak okutulduğunu ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler Amerika Birleşik Devleti'nin 20. yüzyıla girerken yaşadığı ve bunu takip eden yıllarda da devam eden sosyal yaşantılarındaki kaotik sorunlar üzerine, toplumda çatışmanın artmasıyla birlikte eğitim kurumlarına bir konu olarak girmiştir (Bilgili, 2013, s. 2; Öztürk ve Deveci, 2011, s. 10; Öztürk, 2012, s. 4)

Çok disiplinli ve disiplinler arası bir alan olan sosyal bilgileri tanımlamak, coğrafya veya tarihi tanımlamaktan çok daha zordur (Doğanay, 2002, s. 16). Sosyal bilgiler kavramı ile ilgili alanyazın incelendiğinde, bu kavrama yönelik ilk tanımın 1916 yılında Amerika Birleşik Devleti'nin Ulusal Eğitim Birliği Komisyonu içerisinde yer alan Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından Ortaöğretim Sosyal Bilgiler raporunda yer aldığı görülmüştür (Doğanay, 2008, s. 78). Komitenin raporunda sosyal bilgiler, “*sosyal grupların bir üyesi olarak insan ve toplum ile doğrudan ilgili olan konular*” biçiminde tanımlanmıştır (Dunn, 1916, s. 9; Güngördü, 2001, s. 131; Karagözoğlu, 1966, s. 7; Köstüklü, 1999, s. 1; Moffatt, 1957, s. 18).

Sosyal bilgilere yönelik çeşitli araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapılmış ve sosyal bilgiler öğretiminin amacı, içeriği ve yöntemine ilişkin üzerinde uzlaşamayan fikirler ortaya atılmıştır (Wesley, 1978; Akt., Öztürk, 2012, s. 3). Bununla birlikte dünya ölçeğinde üzerinde fikir birliğine varılan bir tanım ilk kez 1970 yılında Barr, Barth ve Shermis tarafından oluşturulmuştur (Öztürk, 2012, s. 3). Bu tanımdaki asıl nokta sosyal bilgilerin vatandaşlık becerilerinin kazandırmak amacıyla sosyal ve beşerî bilimleri kaynaştıran bir ders olduğu yönündedir (Barr, Barth ve Shermis, 2013, s. 16).

Öztürk'e (2012, s. 4) göre, sosyal bilgiler, günümüz dünyasının devamlı değişen koşullarında bilgiye dayalı bir şekilde karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri harmanlayarak kullanan bir öğretim programıdır.

Paykoç'a (1991, s. 93) göre sosyal bilgiler; eğitim alanının ortaya çıkardığı bir kavramdır. Bu interdisipliner alan, sosyal bilgiler alanındaki gelişmelerin eğitim süreci içerisinde, bireyin toplum içinde geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Karaduman (2005, s. 5) ise sosyal bilgileri şöyle ifade etmiştir: “*Yetişmekte olan bireylerin toplumsallaşması için gerekli vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmaya yönelik bilgi, beceri, tutum, değer ve davranışların; öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun bir biçimde ve sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinden seçilerek kazandırıldığı bir çalışma alanıdır.*”

Sosyal bilgiler kavramı üzerine yapılmış olan tanımlarının uzlaştığı noktalar birincisi vatandaş yetiştirmek ikincisi ise kültürü bir sonraki kuşağa aktarmak olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu aktarımın ise bilimsel yöntemler temele alınarak çeşitli yöntemlerle yapılabileceği yine yapılan tanımlardan çıkarılmaktadır (Tay, 2011, s. 7). Benzer vurgularda farklı tanımlamalar yapılmış olsa da sosyal bilgilerin tanımıyla ilgili farklılaşma ve tartışmalara son veren nihai tanım Amerika Birleşik Devletinde, sosyal bilgiler eğitimcilerinin üyesi bulunduğu NCSS tarafından 1992 yılında yayınlanmıştır. Bu tanım şu şekildedir:

*Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla birleştiren bir çalışma alanıdır. Okul programında sosyal bilgiler: antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlere dayalı, ayrıca beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içeriği kullanarak, sistematik ve koordineli bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin temel amacı, küresel bir dünyada, kültürel çeşitliliğe sahip demokratik bir toplumda genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı kararlar alabilme yeteneklerini geliştirmelerine yardım etmektir (NCSS, 1994, s. 1).*

Yukarıdaki tanıma bakıldığında arkeoloji ve tarih disiplinlerinden alınan bilgiler sosyal bilgiler dersinin ilgi alanına girmektedir. Bu disiplinlere ait bilgiler ise en somut haliyle müzelerde bulunmaktadır. Sosyal bilgiler için toplumun geçmişi ile bugününe ilişkin bilgi, beceri ve değerlere sahip olmasına yardımcı olan, sosyal bilim disiplinlerini birleştirerek disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştıran bir derstir denilebilir.

Sosyal bilgiler programı üç farklı anlayış merkeze alınarak tasarlanmıştır. Bu anlayışlar ise; vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimler olarak sosyal

bilgiler ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimi şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Kılıçoğlu, 2012 s. 6). Hangi öğretim anlayışı benimsenirse benimsensin sosyal bilgiler dersinin asli görevi, bireylerin toplumun sahip olduğu somut ve somut olmayan kültürel miraslarını özümsemesi ve öğrencilerin ilerde iyi bir yurttaş olmalarını sağlamaktır (Barr, Barth ve Shermis, 2013, s. 18).

Sosyal bilgiler dersi birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de okutulan bir ders olmuştur (Dönmez, 2003, s. 39). Türkiye Cumhuriyeti’nde sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve yurt bilgisi adı altında 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 yıllarında kullanılan öğretim programlarında tek disiplinli eğitim anlayışıyla yürütülmüştür (Aykaç, 2007, s. 47; Kan, 2006, s. 669; Kılıçoğlu, 2012, s. 9; Kop ve Tuncel, 2010, s. 93; Öztürk, 2012, s. 26; Safran, 2011, s. 13; Tay, 2011, s. 15).

Dersin çok disiplinli ve disiplinler arası bir anlayışla ele alınması ise 1962 yılında toplum ve ülke incelemeleri ismiyle yayınlanan öğretim programıyla ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler kavramı ise 1968 yılında ilk kez bir ders ismi olarak programda yer almıştır (Kılıçoğlu, 2012, s. 9; Öztürk, 2012, s. 27; Safran, 2011, s. 13; Tay, 2011, s. 15).

İlerleyen yıllarda (1980 darbesi sonrasında) program tek disiplinli anlayışla yenilenmiş ve milli tarih, milli coğrafya dersleri şeklinde karşımıza gelmiştir (Öztürk, 2012, s. 27; Safran, 2008, s. 14). 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim uygulamasının başlatılmasıyla birlikte programda yapılan değişiklikle ise tek disiplinli bu anlayış çok disiplinli olarak düzenlenen sosyal bilgiler öğretim programıyla birlikte terk edilmiştir (Kılıçoğlu, 2012, s. 9; Öztürk, 2012, s. 27; Safran, 2011, s. 13; Tay, 2011, s. 15).

### **2.3. Müzelerde Sosyal Bilgiler Öğretimi**

İnsanlar karşılaştıkları güçlüklerin müsebbibi olarak genellikle eğitimsizliği vurgulamaktadır. Öyle ki birçok problemle boğuşan günümüz insanı “Eğitim şart!” cümlesini sıklıkla kullanmakla birlikte adeta karşılaştığı sorunların temelini inmek istemektedir. Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar yaşayacağı süreç içerisinde planlı ya da plansız olumlu ya da olumsuz olarak kazanacağı davranışların tümüdür.

Öğrencilerin yaşadıkları topluma ve dünyaya ayak uydurmalarını sağlamak sosyal bilgiler dersinin asli görevidir. Sosyal bilgiler dersi, sosyal bilimlere ilişkin bilgi, beceri ve değerlerin bireylere kazandırılmasında önemlidir (Özdemir, 2006, s. 5). Bu yönüyle alanyazında sosyal bilgiler tanımlamalarında kültürel aktarıma vurgu yapan ifadelerle sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu aktarımın ise bilimsel yöntemler temele alınarak çeşitli

yöntemlerle yapılabileceği yine yapılan tanımlardan çıkarılmaktadır (Tay, 2011, s. 7). Tay'a göre (2011, s. 7) kültürlenme ve çocuğa görelilik, sosyal bilgiler eğitiminin temel ilkelerindedir.

Kültürün gelecek kuşaklara aktarılması devletlerin varlıklarını koruyabilmesi için elzemdir. Atatürk'e göre "*Bir vatanın sahibi olmanın yolu; o topraklarda yaşanmış tarihi olayları bilmek, doğmuş uygarlıkları tanımak, sahip olmaktan geçer.*" Ülkemizin üzerinde bulunduğu topraklar ve tarihimiz düşünüldüğünde Türk kültürünü oluşturan unsurlar oldukça fazladır. Sosyal bilgiler dersi içeriğinde bulunan kültürel unsurlara ait en somut kanıtlar ise müzelerde bulunmaktadır.

Müzelerle ilgili yapılan tanımlamaların bir çoğunluğunda müzelerin eğitimdeki rolüne vurgu yapılmaktadır (Singh, 2004, s. 71). Caspar F. Neickel tarafından 1727 yılında yayınlanan "Museographia" adlı eserde ilk kez müzenin bir eğitim aracı olarak tanımlanabileceği belirtilmektedir (Tezcan-Akmehmet ve Ödekan, 2006, s. 49). Yücel'e göre (1999, s. 18) müzeler, geçmişten günümüze kadar insan yaşamını, kültürünü ve ortaya koyduğu eserleri bilimsel, teknik ve sanatsal biçimde yansıtır. Buradan hareketle müzelerde insan yaşamına ait izlerin bulunmasından dolayı sosyal bilgiler dersinin ilgi alanına giren bir mekândır denilebilir.

Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin klasikleşmiş anlatım yöntemi haricinde yeni yöntem ve teknikleri uygulamaları istenilen bir durumdur (Kan, 2010, s. 538). Artvinli'ye göre (2010, s. 188) yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki amaç, öğrencilere bilgi yüklemek değil bilgiyi üretebilme becerisini kazandırmaktır. Bu beceri ve değerler ise geleneksel yöntemlerle istenilen seviyede öğretilmemektedir. Sosyal bilgiler öğretimi için müzeler birer laboratuvar işlevindedir (Erdoğan, 2007). Müzeleri eğitimde kullanmanın birtakım faydalar sağlayacağı varsayımıyla birçok araştırma yapılmıştır. Bu faydaların başında ders tutumlarının olumlu yönde artması gelmektedir (Avcı, 2019; Avcı-Akçalı, 2013; Çerkez, 2011; Çulha, 2006; Filiz, 2010; Güler, 2011; Yorulmaz, 2016). Müzelerin, kültürel varlıklara ilişkin öğrencilerde farkındalık bilinci geliştirmesi önemli bir sonuçtur (Şişman, 2019, s. 74). Müzelerde ders işlemenin bir başka yararı ise öğrencilerde somut kültürel mirasa karşı olumlu bir tutum gelişmesidir (Yeşilbursa, 2011, s. 175). Üztemur, Dinç ve Acun'a göre (2018, s. 136-137) sosyal bilgiler dersindeki tarih konularının öğretilmesinde müzelerden faydalanılmalıdır. Çünkü öğrenciler bu yöntemle okumak, dinlemek gibi sözel süreçlerin yerine dokunarak, hissederek öğrenirler. Ekelik'e (2010,

s. 183) göre ise her müzede eğitim faaliyetleri düzenlenebilir ve müzeler sosyal bilgiler öğretmenleri için vazgeçilmez mekânlar olmalıdır.

Birçok ülkenin ve Türkiye'nin eğitim sisteminin öncelikli hedefleri arasında değerlerin (milli, ahlaki, manevi, insani ve kültürel değerlerin) genç kuşaklara aktarılması gelmektedir (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013, s. 204). Bireylerin duyuşsal gelişim için duyularına hitap eden yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Müze eğitim etkinlikleri öğrencilerin duyuşsal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır (Aktekin, 2009; Avcı-Akçalı, 2013; Çerkez, 2011; Çetindağ-Kuşan, 2005; Çulha, 2006; Demirboğa, 2010; Filiz, 2010; Güler, 2011; Işık, 2008; Nişancı, 2010; Tunç-Şahin, 2011; Üztemur, 2017; Yazıcıoğlu, 2010; Yorulmaz, 2016; Zayimoğlu-Öztürk, 2014). Müze eğitimi öğrencilerin duyuşsal gelişimlerinin yanı sıra bilişsel gelişimlerinde -bilhassa tarih, arkeoloji, sanat tarihi, mitoloji gibi disiplinlere ait bilgileri öğrenmede- olumlu bir etki yaratmaktadır (Avcı-Akçalı, 2013; Çerkez, 2011; Çetindağ-Kuşan, 2005; Çulha, 2006; Demirboğa, 2010; Filiz, 2010; Güler, 2011; Üztemur, 2017; Yazıcıoğlu, 2010; Yeşilbursa, 2006; Yorulmaz, 2016).

Milli Eğitim Bakanlığı müzelerin faydalarını göz önünde bulundurarak bu mekânları derslere entegre etmeye yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. 2018 sosyal bilgiler öğretim programında, sosyal bilgiler dersinin özel amaçları listesindeki 4. ve 10. maddeler doğrudan müze ile eğitimle alakalı olup şu şekilde ifade edilmiştir:

*“4. madde: Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,”*

*“10. madde: Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algulamaları,”*(Milli Eğitim Bakanlığı, 2018, s. 8).

Program yapımcıların da vurguladığı gibi müzede eğitim faaliyetlerinin planlanıp uygulanması öğrencilerde milli bilincin oluşmasını sağlayarak kültürel mirasın korunması, değişim ve sürekliliğin algılanması gibi faydalar sağlaması hedeflenmektedir. Türkiye’de son yıllarda sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzelerin kullanımına yönelik yapılan yapılmış olan araştırmalara bakıldığında müze kullanımına yönelik araştırmaların her geçen yıl arttığı, çalışma grubu olarak en fazla ortaokul öğrencilerinin tercih edildiği görülmektedir (Dinç ve Üztemur, 2017 s. 72).

Sosyal bilgiler ve müze eğitimiyle ilgili alanyazın yukarıda çeşitli başlıklarda ifade edildiği gibidir. Araştırmacı, bu zamana kadar yapılan araştırmalar sonucunda müze

eğitimiyle ilgili bir perspektif kazanıp buna göre müze ziyaretlerinin olumlu ve olumsuz bulunan yönleri nelerdir? Sosyal bilgiler ğretiminde müzelerin etkili kullanılması için neler yapılabilir? Sorularına zm yolları aranarak etkinlik geliştirme sürecine başlanmıştır. Etkinlik geliştirme süreciyle ilgili bilgiler üçüncü bölümde detaylı bir Şekilde anlatılmıştır.

#### **2.4. İlgili Araştırmalar**

Sosyal bilgiler ğretiminde müze eğitimi uygulamalarıyla alakalı araştırmalarla ilgili detaylı alanyazın taraması problem durumu başlığında verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde müze eğitimi kapsamında yayınlanan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Ata (2002) Türkiye'nin müze eğitimi alanındaki ilk doktora tezi olan araştırmasında tarih ğretmenlerinin tarih dersi ğretim programında müze ziyaretleriyle ilgili bir bilgilendirmenin yer alması ve uygun zaman olması halinde öğrencilerini müzelere gtrebileceklerini vurguladıklarını ifade etmiştir. Ancak bazı öğretmenler ekonomik sıkıntıları ne sürerek müze ziyaretlerini gerçekleştiremediklerini ifade ettiklerini aktarmıştır.

Epik (2004) Türkiye'nin müze eğitimi alanındaki hem ilk yüksek lisans tezi hem de ilk deneysel çalışması olan araştırmasında, tarih derslerini çeşitli etkinliklerle müzelerde işleyen deney grubunun kalıcılık düzeyi; aynı dersi sınıf içi etkinliklerle işleyen kontrol grubuna nazaran fazla çıktığı ifade edilmiştir.

ulha (2006) Türkiye'nin müze eğitimi alanında ortaokul öğrencileriyle çalışılan ilk yüksek lisans tezi olan araştırmasında, öğrencilerin akademik başarıları fark etmeksizin müzedeki etkinliklere istekli olarak katıldıklarını ifade etmiştir.

Aykaç (2008) müzede yaratıcı drama yöntemiyle sosyal bilgiler dersi konularının işlenmesinin ğrenci başarıları üzerinde önemli sayılabilecek etkileri olduğunu ifade etmiştir.

Gökkaya ve Yeşilbursa (2009) tarihi alanlarda işlenen sosyal bilgiler dersinin deney grubu ğrencilerinin akademik başarı ve bilgi kalıcılığının sağlama bakımından, geleneksel ğretim yapılan kontrol grubuna nazaran daha başarılı olduğunu ifade etmişlerdir.

Yazıcıoğlu (2010) tarihi alanlar ve müzelerde işlenen sosyal bilgiler dersinin deney grubu ğrencilerinin akademik başarı ve bilgi kalıcılığını sağlama bakımından, geleneksel ğretim yapılan kontrol grubuna nazaran daha başarılı olduğunu ifade etmiştir.



Yılmaz ve Şeker (2011) öğrencilerin büyük bir kısmı bilgi, görsellik ve genel kültür açısından müze gezilerinin kendilerine çok yarar sağladığını belirtmişlerdir.

Egüz ve Kesten (2012) sosyoekonomik bakımdan üst düzey olarak belirlenen üç okulun ikisinde müze ziyaretlerinin (özellikle de sanal müze ziyaretlerinin) sosyal bilgiler dersi içerisinde daha etkin kullanıldığı ve periyodik olarak müze ziyaretleri yapıldığı belirlenmiştir. Alt düzey olarak belirlenen üç okulda ise öğretmenlerin müzeleri sosyal bilgiler dersinde etkin olarak kullanmadıkları saptanmıştır. Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç da bürokratik işlemlerin uzunluğunun öğretmenlerin müze ziyaretleri konusunda isteklerinin azalmasına sebep olmasıdır. Ayrıca çalışmada öğrencilerin eğitsel müze ziyaretleri aracılığıyla dersten zevk aldıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra müze ile eğitimin kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı bu çalışmayla ortaya koyulmuştur.

Meydan ve Akkuş (2014) sınıf öğretmeni adaylarının müze gezileriyle derse olan ilgilerini arttığı, bu gezilerin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasında etkili olduğu, öğretmen adaylarının meslek hayatına atıldıklarında bu tür çalışmaları mümkün olduğu ölçüde kullanmayı planladıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Selanik-Ay ve Kurtdede-Fidan (2014) öğretmen adaylarının müze gezilerine ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları, müzelerin kalıcı öğrenme ve bazı kavramların somutlaştırılmasına katkı sağladığına inandıkları, Türkiye’de müzelerden eğitim alanında gerektiği kadar yararlanılmadığını ve müze görevlilerinin ilkökul öğrencilerinin seviyelerine uygun bir şekilde bilgi vermede yeterli olmadıklarını düşündüğü ifade ettiklerini aktarmışlardır.

Yılmaz ve Egüz (2015) müze ziyaretlerinin öğrenme sürecinde derse karşı ilgiyi artırmakta olduğunu ve merak duygusunu geliştirerek kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı sonucuna varmışlardır.

Üztemur (2017) tarafından yapılan araştırmada, geliştirilen etkinlikler ve uygulamaların öğrenciler üzerinde pek çok açıdan olumlu yönde çıktıları olduğunu göstermiştir.

Şişman (2019) Beşinci sınıfta öğrenime devam eden öğrencilerin; altı ve yedinci sınıflarda öğrenime devam eden öğrencilere göre müze eğitime yönelik görüşleri daha düşük düzeyde görüşleri ortaya çıkmıştır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

#### 3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada hem nicel hem nitel veriler toplanarak araştırma problemlerine cevap arandığından karma yöntem araştırmalarından gömülü (iç içe karma) desen kullanılmıştır. Bu araştırmada veri çeşitliliğini sağlamak, nitel ve nicel yöntemlerin tek başına kullanılmasında ortaya çıkan dezavantajları ortadan kaldırmak ve araştırma problemine yönelik kapsamlı bir sonuç ortaya koymak amacıyla karma yöntem tercih edilmiştir. Karma yöntem araştırmaları nitel ve nicel yöntemlerle elde edilen verilerin analiz edilmesine ve bütünleştirilmesine olanak sağlayan araştırma yöntemidir (Creswell ve Plano Clark, 2020, s. 263).

Çevremizde yaşanan olaylar ve olgular tekdüze ve yalın bir yapıya sahip değildir ve bu olay ve olguları çözümlmek için farklı yöntemler kullanılmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 323). Özellikle sosyal bilimlere yönelik problemlerin çözümlenmesi için farklı yöntemlerin bir arada kullanılması gerekir. Çünkü sosyal bilimler, insanlarca üretilen gerçeklikle ilgilenir (Sönmez, 2010, s. 2). Gerçeğin ise nicel ve nitel boyutları vardır; bu gerçekliği tek boyutuyla ifade etmek algısal bir eksikliğe sebep olacaktır. Bunun için bazı araştırmalarda farklı yöntemlerin bir arada kullanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 323). Aynı zamanda karma yöntem araştırmaları farklı yöntemlerle toplanan verilerin birbirini doğrulayarak araştırma probleminin daha iyi anlaşılmasına, problemin farklı boyutlarıyla incelenmesine ve bu inceleme sonunda araştırmanın problemine yönelik daha kapsamlı bir sonucun ortaya çıkmasına olanak sağlar (Greene, Caracelli ve Graham, 1989, s. 255).

Müze öncesi, müzede ve müze sonrasında şeklinde tasarlanan etkinliklerin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisini ortaya koyabilmek ve araştırma süresi boyunca nasıl bir yol izleneceğini belirlemek amacıyla karma yöntem araştırmalarından gömülü (iç içe karma) desen kullanılmıştır. Bu desenin doğası gereği nitel bulgular -ağırlığı daha az olmak koşuluyla- nicel bulguları desteklemek üzere kullanılmıştır. Buradaki amaç ağırlığı az

olan veri türünün farklı bir soruya cevap vermede yardımcı olmak için kullanılıyor olması veya verilerin birbirini desteklemesi ihtiyacıdır (Creswell ve Plano Clark, 2020, s. 71; Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 324).

Çalışmanın nicel kısmı ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak yürütülmüştür. Nitel veriler ise deneysel sürece tabi tutulan katılımcıların uygulama ile ilgili deneyimlerini ve görüşlerini odak grup görüşmeleriyle ortaya çıkararak bir bakıma nicel verileri desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

Bu araştırma, nicel verilerin nitel verilere göre daha fazla ön planda olması ve nitel verilerin nicel yöntemin içerisine gömülerek yürütülmesi sebebiyle (iç içe karma) desen özelliği taşır. Araştırmanın deseni Tablo 3.1'deki gibidir.

Tablo 3.1

*Araştırmanın Deseni*

Grup	Önce	İşlem	Sonra
Deney	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Müze eğitimi etkinlikleri	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği
	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği		Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği
	Ön odak grup görüşmesi		Son odak grup görüşmesi
Kontrol	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Sosyal bilgiler öğretim programı ve etkinlikleri	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği
	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği		Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği

Tablo 3.1'de görüldüğü üzere araştırmada bir deney bir kontrol grubu yer almaktadır. Araştırmada deney grubunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve etkinlikleri uygulanmıştır. Araştırmanın nitel kısmı için deney grubu öğrencileriyle odak grup görüşmeleri

yapılmıştır. Araştırmada, müze eğitim etkinliklerinin uygulandığı sosyal bilgiler öğretimine katılanlar deney grubunu, mevcut eğitim programına katılanlar ise kontrol grubunu temsil etmiştir. Her iki grupta da deney öncesi ve sonrası ölçümler yapılmıştır.

### 3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde bulunan bir özel okulda, 2020- 2021 eğitim öğretim yılının birinci döneminde öğrenim gören 20 + 20 öğrenciden oluşan deney ve kontrol gruplarının öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma modeline uygun olarak araştırmanın gerçekleşebilmesi için okulda seçilme şansı eşit bulunan altı şube arasından deney ve kontrol grupları belirlenmiştir.

Araştırmanın uygulama kısmına geçmeden önce araştırma gruplarının denkliliğini teyit etmek için sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği altı sınıfta (5/A, 5/B, 5/C, 5/D, 5/E, 5/F) sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği işlemler öncesi ön test olarak uygulanmıştır. Birbirine en yakın ortalama puanına sahip 5/B sınıfı deney ve 5/F sınıfı kontrol grubu olarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Her iki grubun da sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği ile somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik olarak ilişkisiz örneklem için t-testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2

*Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına Göre T-Testi Sonuçları*

Değişkenler	Grup	N	S	Sd	t	p
Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Deney	20	4,17	38	,032	,975
	Kontrol	20	4,16			
Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Deney	20	3,90	38	,811	,422
	Kontrol	20	3,80			

Tablo 3.2 incelendiğinde grupların sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir [ $t(38) = ,032$ ,  $p > ,05$ ]. Grupların somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı

görülmektedir [ $t(38) = ,811, p > ,05$ ]. Bu sonuçlar doğrultusunda, deney ve kontrol grubunun sosyal bilgiler dersine ve somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının yaklaşık olarak aynı düzeyde olduklarını söylemek mümkündür.

Çalışmalar sosyal bilgiler dersinde bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmada, müze eğitimi etkinliklerinin uygulandığı sosyal bilgiler öğretimine katılanlar deney grubunu, mevcut sosyal bilgiler öğretim programına katılanlar ise kontrol grubunu temsil etmiştir. Deney ve kontrol gruplarında işlem öncesi ve sonrası ölçümler yapılmıştır.

Araştırmaya katılacak okulun özel bir ortaokul olmasının sebebi: araştırmacının bu okulda sosyal bilgiler öğretmenliği yapıyor olmasıdır. Araştırmacının görev yaptığı okul, Gaziantep'in Şehitkâmil ilçesinde merkezi bir konumda yer almaktadır. Okulun veli ve öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyi "yüksek gelirli" olarak nitelenebilir.

Okulda araştırmacıyla birlikte toplam üç sosyal bilgiler öğretmeni görev yapmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak araştırmacı, çalışmanın gerçekleştiği 2020-2021 eğitim-öğretim yılında çalışma grubu olarak belirlediği beşinci sınıf öğrencilerini kapsayan toplamda altı sınıfın dersine girmektedir. Dersine girdiği beşinci sınıf öğrencilerini uygulama sürecine kadar tanıyan araştırmacı, deney grubunda yer alan öğrencilerin velileriyle uygulamalardan önce genel bir bilgi vermiş ve velilerin olumlu yönde tepki verdikleri gözlenmiştir.

Öğrencilerin daha önce okul gezisi adı altında müze ziyaretlerinde buldukları ancak müze gezileri esnasında bir etkinliklerden yararlanmamış olmaları bu çalışma grubunun seçilmesinde bir diğer ölçüt olmuştur. Deney grubunda 10 kız, 10 erkek öğrenci yer almaktadır. Okul rehberlik servisiyle görüşülüp deney grubunda sürekli devamsız, kaynaştırma veya herhangi özel bir sorunu olan öğrenci olmadığı bilgisi alınmıştır. Araştırmacı, sınıfın dersine giren branş öğretmenleriyle görüşmeler yapmış ve bunun sonucunda sınıfın genel başarı seviyesinin ortanın üstünde olduğu kanısına varmıştır. Okulun hazırbulunuşluk sınavı ardında belirli aralıklarla yaptığı deneme sınavlarıyla da bu kanı doğrulanmıştır. Kontrol grubu olan kontrol grubu ise deneysel işleme tabii tutulmayıp deney grubu harici diğer üç şubede uygulanan sosyal bilgiler öğretim programı ve etkinlikleri kullanılmıştır.

### **3.3. Etkinlik Geliştirme ve Planlama Süreci**

Araştırmanın bu aşamasında, alanyazın taraması sonucunda araştırmanın amacı doğrultusunda problem durumunun çözümüne yönelik uygulama geliştirme süreci hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

#### **3.3.1. Araştırma kapsamına alınacak müzelerin seçimi**

Araştırmacı öncelikle araştırma kapsamına alınacak müzelerin belirlenmesi amacıyla Gaziantep il sınırları içinde yer alan müzelerin bir listesini oluşturmaya çalışmışlardır. 2021 yılı ilk çeyreği itibarıyla Gaziantep'te 24 adet müze bulunmaktadır (EK – 5). Araştırma kapsamında çalışma yapılacak müzeler belirlenirken araştırmacı Gaziantep Valiliği, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün resmi web sitelerine ve çeşitli turizm sitelerinin “Gaziantep'teki müzeler” başlıklı verileri incelemiştir. Gaziantep iliyle özdeşleşen mekânlardan olan Zeugma Mozaik Müzesi ve Gaziantep Arkeoloji Müzesi araştırma kapsamına alınacak müzeler olarak belirlenmiştir. Bu müzelerin seçilmesindeki etkenler ise: beşinci sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun olması, sosyal bilgiler dersine özgü beceri ve değerleri kazandırmaya yönelik etkinlik tasarlamaya uygun olması ve ulaşımının kolay olması etkili olmuştur.

#### **3.3.2. Etkinlik geliştirme süreci**

Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretiminde müzeleri etkili bir araç olarak kullanabilmektir. Bu amaç doğrultusunda Gaziantep'in Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı üç müzesinden ikisi seçilerek bu müzelerde sergilenen eserler temele alarak müze öncesi okulda, müzede ve müze sonrası okulda boyutlarını içeren toplamda 26 etkinlik geliştirilmiştir. Etkinliklerin öğrencilerin seviyelerine uygun olmasına ve etkinlik yazılacak eserin müzeyi temsil etme gücüne sahip eserler olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmacı, etkinlikleri geliştirirken ilgili alanyazında müzelerde uygulamaların yapıldığı lisansüstü tezleri göz önüne almıştır (Akça-Berk, 2012; Avcı-Akçalı, 2013; Çerkez, 2011; Çulha, 2006; Filiz, 2010; Üztemur, 2017; Yorulmaz, 2016). Bunun yanı sıra İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz (2011) tarafından UNICEF iş birliğiyle hazırlanan “Müze Eğitimi Modülü” proje kitabında yer alan etkinlikleri inceleyerek müzelerde uygulanan etkinliklerden esinlenerek Gaziantep Arkeoloji ve Zeugma Mozaik Müzesine uyarlanmaya çalışılmıştır.

Etkinlik yazımı esnasında etkinliklerde kullanılan dilin açık ve anlaşılır olmasına; konu alanına uygunluk, sosyal bilgilere özgü beceri ve değerlere uygunluk açısından beşinci sınıf öğrencilerinin seviyesine uygunluğu konusunda; tez danışmanlarının uzman görüşü alınmıştır.

Müze öncesi gerçekleştirilen “*Mitolojiyi Gördüm, Duydum, Biliyorum*” etkinliği *Geleceğimiz Buğday* isimli sivil toplum kuruluşunun resmi internet sitesinden edinilen “*Mitolojide Buğday*” isimli etkinliği mevcut araştırmanın yapısına göre uyarlanmasıyla ortaya çıkmıştır.

Gaziantep Arkeoloji Müzesinde gerçekleştirilen “*Neydi Ne Oldu*” etkinliği, Gartenhaus’un (2000) “*Yaratıcı Düşünme ve Müzeler*” kitabındaki benzer etkinliklerden mevcut araştırmanın yapısına göre uyarlanmıştır. Her iki müzede uygulanan bazı etkinliklerin içeriğinde yaratıcı drama bir teknik olarak kullanılmıştır. Yaratıcı drama sertifikasına sahip olan araştırmacı etkinliklerinin yazılması aşamasında yaratıcı drama eğitmenlik sertifikasına sahip bir drama öğretmeninden de destek alınmıştır. Kalan diğer etkinlikler tez danışmanlarının rehberliğinde araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Etkinliklerin geliştirilme aşamasında beşinci sınıf kültür ve öğrenme alanına ait kazanımlar göz önünde bulundurularak sosyal bilgilere özgü beceri ve değerleri kapsar nitelikte olması ve araştırma kapsamına alınan müzelere özgü olmasına dikkat edilmiştir. Etkinliklerin genel mantığı, bilgi temeline dayanarak öğrencileri araştırmaya, okumaya ve okuduklarından çıkarım yaparak yazmalarına teşvik etmektir.

Toplam 24 etkinliğin 20’si çalışma yaprağı, 4’ü müzede canlandırma yapma türündedir. Müze öncesi uygulanan üç etkinlik çalışma yaprakları şeklinde olup sınıfta uygulanmıştır. Müze öncesi etkinliklerin uygulanma amacı, öğrencileri müze ziyaretleri öncesinde hem duyuşsal hem de bilişsel açıdan hazır hale getirmektir. Müze sonrası etkinliklerin uygulanma amacı ise müze ziyaretleri sonrasında edindikleri bilgi, beceri ve değerleri pekiştirip süreç hakkında değerlendirme yapmaktır.

### **3.3.3. Etik ve yasal izinlerin alınarak uygulama takviminin tasarlanması**

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığından araştırmanın uygulanması yönünde etik kurul raporu alındıktan sonra (EK – 12) Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yasal izinler alınmıştır (EK – 13). Araştırma sürecinin ayrıntıları okul idaresiyle paylaşıldıktan sonra araştırmanın aşamaları velilerle paylaşılıp veli izin belgeleri alınmıştır. Araştırma kapsamında yer alan müzelerin ziyaretine yönelik uygulama takvimi planlanmıştır.

Planlama yapılırken okulun yapacağı deneme sınavı ve sosyal etkinlik saatleri dikkate alınmıştır. Her iki müzede de uygulanacak etkinlik sayısının fazla olması ve tutum değişikliği sağlanmasında sürekliliğin esas olması sebebiyle ayrı günlerde her müzeye ikişer kez gidilmiştir. Müze öncesi ve müze sonrası okulda yapılan uygulamaların haricinde toplamda dört ayrı günde uygulama yapılmıştır. Bu durum tutum geliştirme hedefinde olan çalışmalar için bir eksiklik doğurmaktadır ancak küresel bir salgın olan Covid-19 virüsünün hala toplumda aktif yayılım göstermesi bu sürecin öğrencilerin sağlığını riske atmayacak şekilde düzenlenmesine sebep olmuştur.

### 3.3.4. Uygulama süreci

Müze eğitimi uygulamaları öncesinde nicel veriler deney ve kontrol gruplarına tutum ölçekleri vasıtasıyla toplanmıştır. Nitel veriler için ise deney grubuyla ön odak grup görüşmesi yapılarak peşi sıra müze eğitimi uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar 2020 yılı Ekim ayının son haftası ile Kasım ayının ikinci haftası arasında gerçekleştirilmiştir. Uygulama takvimi Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3

#### *Uygulama Takvimi*

Tarih	Süre	Etkinlikler	Mekân
26.10.2020	40 dakika	• Gaziantep Arkeoloji Müzesini Tanıyorum	Müze
28.10.2020	40 dakika	• Zeugma Mozaik Müzesini Tanıyorum	öncesi (Okulda)
30.10.2020	40 dakika	• Mitolojiyi Gördüm, Duydum, Biliyorum	
02.11.2020	15.00 - 16.30	• Gaziantep Arkeoloji Müzesini Yerinde Tanıyorum • Neydi Ne Oldu • Sfenksli Ortostat • Yazının Evrimi	Gaziantep Arkeoloji Müzesi



Tablo 3.3 (Devam)

*Uygulama Takvimi*

Tarih	Süre	Etkinlikler	Mekân
03.11.2020	13.00 - 16.00	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Heykel Ol</li> <li>• Restorasyon</li> <li>• Ara... Ara... Belki De Bulursun</li> <li>• Ben Varım</li> <li>• Müzede Bir Gün</li> </ul>	Gaziantep Arkeoloji Müzesi
04.11.2020	40 dakika	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Figürin</li> <li>• Gaziantep Arkeoloji Müzesi Benden Sorulur</li> </ul>	Müze sonrası (Okulda)
05.11.2020	15.00 - 16.30	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Romani Bambino Kimdir?</li> <li>• Persephone Efsanesi</li> <li>• Aşk ve Ruh</li> <li>• Europa'nın Kaçırılışı</li> </ul>	Zeugma Mozaik Müzesi
06.11.2020	13.00 - 16.00	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Çingene Kızı Mozaïği</li> <li>• Kayıp Mozaikler</li> <li>• En Beğenilen Eser</li> </ul>	Müze sonrası (Okulda)
09.11.2020	40 dakika	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gezi Yazısı</li> </ul>	Müze sonrası (Okulda)
11.11.2020	40 dakika	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zeugma'nın Hikâyesi</li> </ul>	Müze sonrası (Okulda)
13.11.2020	40 dakika	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Romani Bambino Kimdir?</li> </ul>	Müze sonrası (Okulda)

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere, müzelerde etkinlikler yapmadan önce öğrencileri hem konuya ısındırmak hem de Gaziantep'in tarihi ve kültürel değerlerine yönelik farkındalık seviyelerini artırmak amacıyla okulda müze öncesi etkinlikler yapılmıştır (Ekim'in dördüncü haftası).

Süreç bu şekilde devam ederek araştırma kapsamındaki müzelerde uygulamalar yapılmıştır (Kasım'ın birinci haftası). Müze gezilerinin yapıldığı günler planlanırken salgın koşulları dikkate alınarak uygulama süreci haftalara yayılamamıştır. Müze etkinliklerinin uygulanması için aynı hafta içinde 4 farklı gün belirlenmiştir. Pazartesi ve Cuma günleri saat: 14.30'dan sonraya plan yapılma sebebi okulun uyguladığı sosyal etkinlik saatine denk getirip öğrencilerin diğer derslerden kayıp yaşamalarını

engellemektir. Salı ve Perşembe günleri saat: 12.30'dan sonraya plan yapılma sebebi ise bu iki günün sabahında okulun deneme sınavı uygulaması, sınav sonrasında öğrencilerin evlerine gönderilmesidir. (Deney grubu öğrencileri evlerine gönderilmeyip müzelere götürülmüştür. Müze sonrası veliler öğrencileri okuldan almıştır.)

Müzelere gidilmeden önce öğrencilerin yemek ihtiyacı okulda karşılanıp müze etkinlikleri esnasında yemek molası yerine müze mağazasında atıştırma molası verilmiştir. Gezilere servisi okul yönetimi temin etmiştir.

Müze ziyaretleri sonrasında müze sonrası etkinlikler okulda yapılmıştır (Kasım'ın ikinci haftası). Uygulama sürecinin bitimiyle birlikte deney grubu lehine ya da aleyhine bir değişimin gerçekleşip gerçekleşmediğini saptamak için deney ve kontrol grubuna tutum ölçekleri tekrar uygulanmıştır (Kasım'ın 3. Haftası). Son olarak müze eğitimi uygulamalarının genel bir değerlendirmesini yapmak amacıyla daha önce oluşturulan gruplarla çevrimiçi platformlar kullanılarak son odak grup görüşmeleri yapılmıştır (Kasım'ın 4. Haftası). Bu şekilde öğrencilerin araştırma süreci boyunca öğrendikleri, hissettikleri, düşündükleri vb. şeyleri kendi ağızlarından aktarmaları sağlanmıştır.

### **3.4. Veri Toplama Araçları**

Bu bölümde, araştırmada kullanılan veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir. Toplanan verilerin niteliğini artırmak için çeşitli kaynaklardan veri toplamakta ve bunlar arasında karşılaştırmalar yaparak verilerin geçerliğini ve güvenilirliğini teyit etmekte yarar vardır. Bu sebeple araştırmada birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu araçlar;

- Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği
- Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği
- Yarı yapılandırılmış görüşme formu

#### **3.4.1. Nicel veri toplama araçları**

Nicel verileri toplamak için iki ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki Çetinkaya ve Uçar (2019) tarafından geliştirilen sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği iken ikincisi Yeşilbursa (2011) tarafından geliştirilen somut kültürel miras tutum ölçeğidir.

##### **3.4.1.1. Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği**

Araştırmada, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “*Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği*” kullanılmıştır (EK – 2). Bu

ölçek, öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Çetinkaya ve Hatay-Uçar (2019, s. 35) tarafından yapılan, 29 maddeden oluşan “1=Tamamen Katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Hiç Katılmıyorum.” şeklinde derecelendirilmiş 5’li Likert tipi bir ölçektir.

Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinin bu tez çalışmasında kullanılması için Çetinkaya ve Hatay-Uçar (2019) dan gerekli izinler alınmıştır. İzin yazısına EK – 1’ de yer verilmiştir. Çetinkaya ve Hatay-Uçar (2019, s. 32) bu ölçeğin güvenilirliğini sağlamak amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak 0.92 bulunduğu, yapılan analizler sonucu geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada ise deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön testte alınan puanlar Cronbach Alpha katsayısı 0.74 bulunmuştur. Buna göre Cronbach Alfa katsayısı 0.70’ten büyük olan bu testin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2020, s. 192).

#### **3.4.1.2. Somut kültürel miras tutum ölçeği**

Araştırmada, öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır (EK – 4). Bu ölçek öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Yeşilbursa (2011) tarafından yapılan, 28 maddeden oluşan “1=Tamamen Katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Hiç Katılmıyorum.” şeklinde derecelendirilmiş 5’li Likert tipi bir ölçektir.

Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinin bu tez çalışmasında kullanılması için Yeşilbursa’dan (2011) gerekli izinler alınmıştır. İzin yazısına EK – 3’te yer verilmiştir. Yeşilbursa (2011, s. 117) bu ölçeğin güvenilirliğini sağlamak amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplayarak 0.92 bulunduğu, yapılan analizler sonucu geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmada ise deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön testte alınan puanlar Cronbach Alpha katsayısı 0.78 bulunmuştur. Buna göre Cronbach Alfa katsayısı 0.70’ten büyük olan bu testin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2020, s. 192).

#### **3.4.2. Nitel veri toplama araçları**

Nitel verileri toplamak için odak grup görüşmeleri yapıldığından yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

### **3.4.2.1. Odak grup görüşme soruları**

Çalışmada, nitel veri toplama aracı olarak; araştırmacı ve danışmanları tarafından geliştirilen öğrencilerin müze öncesi ve müze sonrası tutumlarını tespit etmeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Görüşme bir veri toplama tekniği olarak katılımcıların deneyim ve tutumlarına yönelik verileri ortaya koymada oldukça etkili ve verimli bir teknik olduğundan (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s. 132-133) tercih edilmiştir. Odak grup görüşmeleri ise nitel veri elde etmede bireysel görüşmelere göre daha etkilidir çünkü odak grup görüşmelerinde sorulara verilen cevaplar grup üyelerinin birbiriyle etkileşimi sonucunda oluşur bu sayede grup üyelerine yöneltilen sorulara cevap alınırken grup üyeleri birbirlerini dinleyebilme fırsatına sahip olurlar. Bu durum araştırmacıya zengin veri seti sunar. Çünkü gruplar bireylere oranla daha yaratıcıdır, sorunları daha hızlı çözüm getirebilirler ve çok daha fazla sayıdaki seçeneği kısa sürede üretebilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 161).

Görüşme soruları aynı zamanda araştırmanın alt amaçlarından kaynağını alan öğrencilerin müzede uygulanan sosyal bilgiler etkinliklerinin verimliliğini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış sorulardır. Görüşme formu müze etkinliklerinden önce ve sonra ayrı ayrı değerlendirilmek üzere yarı yapılandırılmış bir görüşme şeklinde hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı tarafından görüşme esnasında sorular sormayı mümkün kılacak esneklikte hazırlanırlar (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s. 115). Aynı zamanda araştırmacı yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşülen kişiler ile tarafların istemesi halinde tekrar görüşme yapabilmekte ve daha önce sormayı unuttuğu ya da net bir şekilde cevap alamadığı veri hakkında sorular sorabilmektedir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015, s. 116).

Deneysel işlem öncesinde ve sonrasında yapılacak görüşmelerde kullanılacak görüşme formlarında yer alan sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular öncelikle sosyal bilgiler eğitimi alanında olmak üzere iki uzman tarafından değerlendirilerek son şeklini almıştır. Ön görüşme formunda beş adet soru, son görüşme formunda ise on adet soru yer almıştır. Görüşmeler sırasında, öğrencilerin sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda görüşme formunda yer alan sorulardan bazıları sadeleştirilmiş veya yer almayan ama araştırma için gereksinim duyulan yeni sorular öğrencilere yöneltilmiştir. Öğrencilere yöneltilen ön ve son görüşme soruları EK – 6 ve EK – 7’de yer verilmiştir.

### 3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verileri, deney ve kontrol grubu öğrencilerine deneysel işlem öncesi ve sonrası olmak üzere tutum ölçekleri aracılığıyla toplanılmıştır. Nitel veriler ise deney grubu öğrencileriyle deneysel işlem öncesinde ve sonrasında olmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanılmıştır. Veri toplama süreci Tablo 3.4'te özetlenmiştir.

Tablo 3.4

#### *Veri Toplama Süreci*

Grup	Önce	Tarih	Sonra	Tarih
Deney	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Ekim 2. Hafta	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Kasım 3. Hafta
	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Ekim 2. Hafta	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Kasım 3. Hafta
	Ön odak grup görüşmesi	Ekim 3. Hafta	Son odak grup görüşmesi	Kasım 4. Hafta
Kontrol	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Ekim 2. Hafta	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Kasım 3. Hafta
	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Ekim 2. Hafta	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Kasım 3. Hafta

Araştırmacı deneysel işlem öncesinde nicel verileri, deney ve kontrol gruplarına uygulanan tutum ölçekleri vasıtasıyla Ekim ayının ikinci haftasında toplanmıştır. Deneysel işlem öncesinde nitel verileri ise deney grubu öğrencileriyle Ekim ayının üçüncü haftasında toplanmıştır.

Araştırmacı, Covid-19 salgını sebebiyle öğrencilerle yüz yüze görüşme imkânı bulamayıp çevrimiçi görüntülü görüşme uygulaması aracılığıyla nitel verileri toplamıştır. Görüşmeler esnasında, araştırmacı ilk olarak araştırmanın amacı hakkında bilgi verip sonrasında görüşme formunda yer alan soruları öğrencilere yöneltmiştir. Öğrencilerden

alınan cevaplar doğrultusunda zaman zaman formda yer almayan alt sorular geliştirilmiş ve öğrencilere yöneltilmiştir. Katılımcılar araştırmada gönüllü olarak yer almış ve etik kurallar nedeniyle katılımcıların görüşmede sorulan sorulara verdikleri cevaplar gizli tutulmuştur. Bu sebepten çalışmada yer alan öğrencilerin isimleri, “Ö1, Ö2 ... Ö19, Ö20” şeklinde kodlanmış ve bulgulara öğrencilerin kod adlarıyla ifadelerine yer verilmiştir.

### **3.6. Verilerin Çözümlemesi**

Araştırmada elde edilen veriler, nicel ve nitel verilerin analizi olarak iki alt başlık altında incelenmiştir.

#### **3.6.1. Nicel verilerin çözümlemesi**

Araştırmada deney ve kontrol grubuna öğretim öncesi ve sonrası uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin analizinde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği, öğrencilerin derse karşı tutumlarını ölçmek için kullanılırken; somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği, öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarını ölçmek için kullanılmıştır.

Araştırmanın amaçları ve araştırma modeli çerçevesinde ön test- son test tutum ölçekleri ölçümlerinde elde edilen veriler SPSS paket programına girildikten sonra verilerin analizine geçmeden araştırma sorularına cevap alabilmek için aritmetik ortalama (X), frekans (f), yüzde (%) ve standart sapma (s) gibi tanımlayıcı istatistiklerin yapılmıştır. Parametrik veya parametrik olmayan yani nonparametrik testlerden hangisinin kullanılacağını belirlemek, verilerin normal dağılıp dağılmadığını ortaya koymak amacıyla çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve ayrıca çalışma yapılan grubun 50 kişiden az olmasından dolayı Shapiro-Wilk-W testi yapılmıştır (Büyüköztürk vd., 2020, s. 91).

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinin -2 ile +2 değerinin dışına taşmadığı görülmüştür. Bu bulgular neticesinde somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği verilerinin normal dağıldığı söylenebilir (Liu, Marchewka, Lu, & Yu, 2005, s. 295). Bu sebepten dolayı somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinin analizinde deney ve kontrol gruplarının işlem öncesi ve sonrasındaki somut kültürel mirasa yönelik tutum puanlarındaki değişimin birbirinden anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için karışık ölçümler için çift yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinde ise çarpıklık ve basıklık değerlerinin- 2 ile +2 değerinin dışına taşıdığı görülmüştür. Bu bulgular neticesinde sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği verilerinin normal dağılmadığı söylenebilir (Liu, Marchewka, Lu, & Yu, 2005, s. 295). Bu sebepten dolayı sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinin analizinde deney ve kontrol gruplarının işlem öncesi ve sonrasındaki puanlarındaki değişimin birbirinden anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için nonparametrik testlerden Wilcoxon Testi analizi yapılmıştır.

### **3.6.2. Nitel verilerin çözümlenmesi**

Araştırmanın nitel bölümünde deney grubunda yer alan öğrencilerle etkinlikler öncesi ve sonrasında yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi belirli kurallara göre kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak tanımlanır. İçerik analizindeki amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Büyüköztürk, Çakmak-Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020, s. 253).

İçerik analizinde nitel veriler dört aşamada analiz edilir. Bunlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 228):

- Verilerin kodlanması
- Temaların bulunması
- Kodların ve temaların düzenlenmesi
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Bu doğrultuda yukarıda verilen aşamalara uygun olarak araştırmanın nitel bölümüyle ilgili veriler içerik analizine tabi tutulmuştur.

#### **3.6.2.1. Verilerin kodlanması**

Veriler kodlanmadan önce araştırmacı tarafından birkaç defa okunup elde edilen verilerin kodlanmasında kolaylık sağlamak amacıyla anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümlerin taşıdığı mana tespit edilip kodlama işlemine geçilmiştir. Araştırmadaki kavramsal çerçeveye bağlı kalınarak kodlama işlemi yapılmıştır. Bu durum verilerin kodlanmasını kolaylaştırıcı etkide bulunmuştur. Kodlama yapılırken bazı kavramlar değiştirilirken bazı kavramlar eklenmiş veya gereksiz görülen kavramlar çıkarılmıştır. Verilerin kodlanması sırasında; araştırma sorusu ve araştırmanın amacının (alt amaçları)

dikkate alınmasıyla birlikte araştırmanın kapsamı dışında yer alan bulguların analize tabi tutulması riskinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu bölümlerin her birine içeriğine uygun olarak isim verilmiştir.

### 3.6.2.2. Temaların bulunması

Kodlardan temalara ulaşmak için öncelikle kodlar bir araya getirilmiş ve incelenmiştir. Verileri kodlar üzerinden kategorize edebilmek adına kodlar arasındaki ortak yönler benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir. Benzerlik ve ilişki biçimlerine göre kodlar her birkaç tanesi bir çatı altında olacak şekilde kategorize edilmiştir. Kategorilerden ise temaya ulaşılmıştır. Aşağıda kodlardan ulaşılmış çeşitli kategori örnekleri ve bir tema ele alınmıştır.

Tablo 3.5

*Uygulamalar Öncesi Sosyal Bilgiler Görüşleri: Örnek Tema (Tarih)*

Tema	Kategoriler	Kodlar
Tarih	Eski Medeniyetler	<ul style="list-style-type: none"><li>• Anadolu Medeniyetleri</li><li>• Mezopotamya Medeniyetleri</li><li>• Diğer Medeniyetler</li></ul>
	Kültür	<ul style="list-style-type: none"><li>• Bayramlar- Adetler – Törenler</li></ul>
	Somut Kültürel Miras	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ziggurat</li><li>• Buluşlar – İcatlar</li></ul>
	Milli Mücadele	<ul style="list-style-type: none"><li>• Kurtuluş Savaşı</li><li>• Mustafa Kemal Atatürk</li></ul>

Uygulamalar öncesi sosyal bilgiler görüşleri örneğinden anlaşılacağı üzere ön odak grup görüşmelerinde öğrencilerin ifadelerinden “*Anadolu Medeniyetleri, Mezopotamya Medeniyetleri, Diğer Medeniyetler*” gibi kodlardan, “*Eski Medeniyetler*” kategorisine buradan da “*Tarih*” temasına ulaşılmıştır. Aynı işlem ulaşılan kodlardan hedef gösterilen temaya varınca dek tüm veriler için uygulanmıştır.



### **3.6.2.3. Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi**

Kodlardan, kategorilere; kategorilerden, temalara; temalardan ise bulgulara ulaşılmıştır. Veriler; deney grubunun müze eğitimi etkinliklerinde oluşan görüşlerini ortaya koyar özellikte oluşmuştur.

### **3.6.2.4. Nitel bulguların inandırıcılığı**

Yapılan odak grup görüşmeleri sonrasında çıkarılan transkriptlerinin analizinde elde edilen verilerin çözümlenmesinde araştırmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla bazı önlemler alınmıştır. Nitel araştırmalarda sıkça başvurulan yöntemlerden birisi görüşmelerden bazı cümlelerin aynen verilmesidir (Arastaman, Öztürk ve Fidan, 2018, s. 54). Bu araştırmaya katılan deney grubu öğrencileriyle gerçekleştirilen görüşmeler kaydedilip yazıya geçirilmiştir. Çalışmanın bulgular kısmında, öğrencilerin ifadelerine doğrudan alıntılar ile yer verilmiş ardından alıntılardan elde edilen veriler araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Araştırmada, tutarlılığı diğer adıyla iç güvenilirliği arttırmak için nitel veriler önce araştırmacı tarafından sonra tez danışmanları tarafından incelenmiştir. Görüş birliği ve görüş ayrılığı olan durumlar tespit edilmiş ve üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu araştırmada  $[p = \text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı})]$ güvenirlik formülü kullanılarak sonuç %87 olarak hesaplanmıştır. Bir araştırmanın güvenilir kabul edilebilmesi için iç güvenilirlik yüzdesinin %70'in üstünde olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 1994, s. 94).

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### 4. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizi sonucu elde edilen nicel ve nitel boyuta ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Veriler araştırmanın amacında yer alan alt problemler doğrultusunda tablolar hâlinde sunulmuştur.

#### 4.1. Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde bu araştırmanın nicel boyutuna yönelik olarak sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ile somut kültürel miras tutum ölçeğine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

##### 4.1.1. Somut kültürel mirasa yönelik tutuma ilişkin bulgular ve yorum

Çok değişkenli analizlerde öncelikle sürekli değişkenlerin normallik gösterip göstermediği belirlenmelidir. Değişkenlerin normal dağılım göstermesi her daim aranan bir özellik olmasa da tüm değişkenlerin normal dağılım göstermesi çözüm için daha doğru sonuçlar vermektedir. Normallik istatistiksel veya grafiksel yöntemlerle değerlendirilebilir. Normalliğin iki unsuru basıklık ve çarpıklıktır (Tabachnick ve Fidel, 2015, s. 79). Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin normallik değerleri Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1

*Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Normallik Değerleri*

Grup	Ön test		Son test	
	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-,4	,24	,20	-1,40
Kontrol	-,63	-,00	-,49	,04

Tablo 4.1 incelendiğinde değerlerin +2, -2 değerleri arasında olduğu görülmektedir, bu değerler ışığında verilerin normal dağılım gösterdiğini söylenebilir

(Liu, Marchewka, Lu & Yu, 2005, s. 295). “Deney ve kontrol gruplarının ön test somut kültürel miras tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt probleminin çözümü amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler iki yönlü varyans analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

ANOVA öncesinde somut kültürel miras tutumu ön test ve son test olarak uygulanması sonucunda grupların elde ettikleri aritmetik ortalama ve standart sapma puanları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2

*Grupların Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ön Test- Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri*

Grup	Ön test			Son test	
	N	X	S	X	S
Deney	20	3,90	,41	4,40	,34
Kontrol	20	3,80	,34	4,04	,52

Tablo 4.2 incelendiğinde grupların somut kültürel miras tutum ölçeğinden aldıkları puanlarının aritmetik ortalamaları, ön test (X DG=3,90 ve X KG=3,80) ve son test (X DG= 4,40 ve X KG=4,04) olarak görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel miras tutum ölçeğinden aldıkları puanlarında ön test ile son test arasındaki değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki yönlü varyans analizine bakılmış olup, sonuçlar Tablo 4.3’te verilmektedir.

Tablo 4.3

*Grupların Ön Test ve Son Test Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Gruplar arası	10,908	39	1,342		
• Grup (Deney / Kontrol)	1,083	1	1,083	4,190	,048
• Hata	9,825	38	,259		

Tablo 4.3 (Devam)

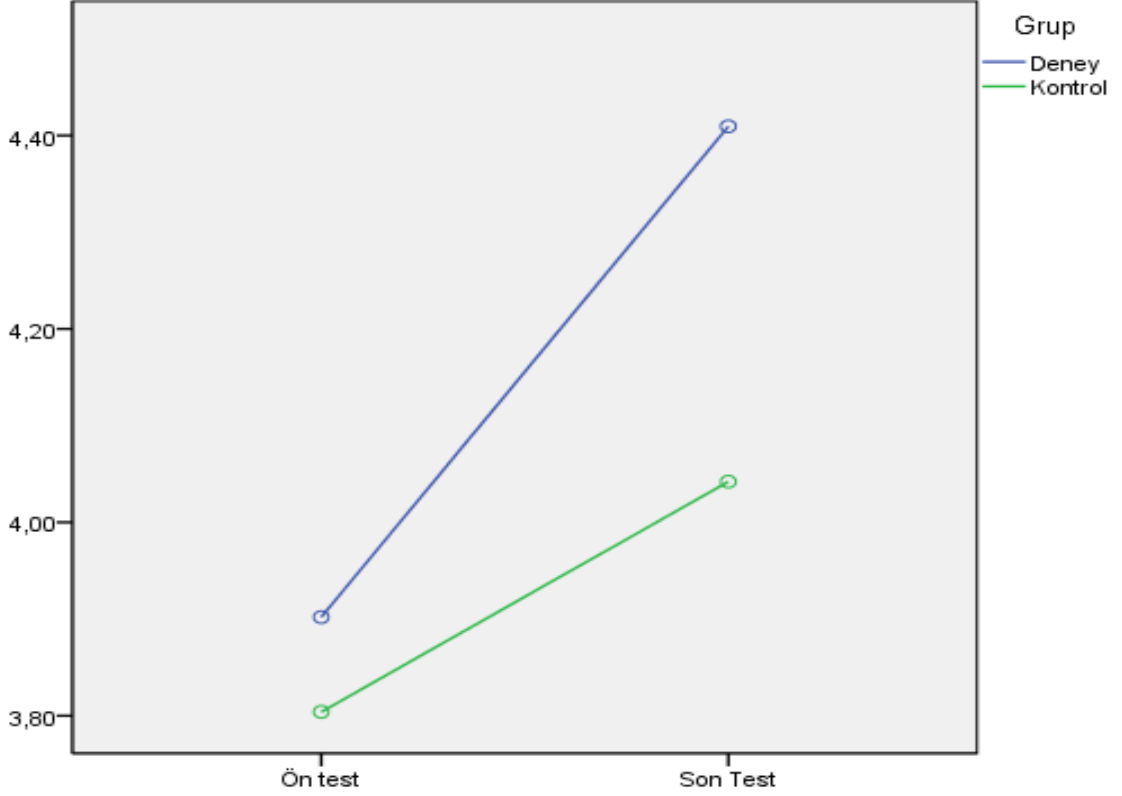
*Grupların Ön Test ve Son Test Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
• Miras (Ön test – Son test)	2,779	1	2,779	33,903	,000
• Miras*Grup	,363	1	,363	4,431	,042
Toplam	17,165	79	4,566		

Tablo 4.3 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi ön test ve uygulama sonrası son test somut kültürel miras tutum puanlarının toplamı arasında anlamlı bir fark vardır [ $F_{(1, 38)}=4.43, p < ,05$ ]. Bu bulgu, deney grubu ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin somut kültürel miras tutum puanlarının ölçüm ayrımı (deney öncesi ve deney sonrası) yapmaksızın farklılaştığını göstermektedir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel miras tutum puanları ile ilgili olarak, ön test ve son test ortalama somut kültürel miras tutum puanları arasında anlamlı bir fark vardır [ $F_{(1, 38)}=33,90, p < ,05$ ]. Bu bulgu, grup ayrımı yapmaksızın öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik uygulanan öğretim yöntemine bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

İki ayrı öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğine ait puanlarının deney öncesi ve sonrası anlamlı farklılık gösterdiği, farklı işlem gruplarında olma ile farklı zamanlardaki ölçümleri gösteren faktörlerin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur [ $F_{(1, 38)}=4,43, p < ,05$ ]. Bu bulgu, müze eğitimi etkinliklerinin uygulandığı sınıf öğrencilerinin (deney grubu) puanları ile müze eğitimi etkinliklerinin uygulanmadığı sınıf öğrencilerinin (kontrol grubu) puanlarını artırmada uygulanan yöntemlerin farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında gözlenen bu farklılıkların müze eğitimi etkinliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu durumda müze eğitimi etkinliklerinin sınıf içi öğretime göre öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını arttırmada önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır.



Şekil 4.1

*Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına İlişkin Ön Test- Son Test Puanlarını Gösteren Diyagram.*

Şekil 4.1 incelendiğinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum puanlarının son test ölçümünün ön test ölçümüne göre artış gösterdiği gözlenmektedir. Verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulardan, müze eğitimi etkinliklerinin uygulanmasının öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etki ettiği söylenebilir.

#### **4.1.2. Sosyal bilgiler ders tutumuna ilişkin bulgular ve yorum**

Çok değişkenli analizlerde öncelikle sürekli değişkenlerin normallik gösterip göstermediğini belirlenmelidir. Değişkenlerin normal dağılım göstermesi her daim aranan bir özellik olmasa da tüm değişkenlerin normal dağılım göstermesi çözüm için daha doğru sonuçlar vermektedir. Normallik istatistiksel veya grafiksel yöntemlerle değerlendirilebilir. Normalliğin iki unsuru basıklık ve çarpıklıktır (Tabachnick ve Fidel, 2015, s. 79). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin normallik değerleri Tablo 4.4'te yer almaktadır.

Tablo 4.4

*Sosyal Bilgilere Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Normallik Değerleri*

Grup	Ön test		Son test	
	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,90	2,88	-2,01	5,02
Kontrol	-,93	-,64	-,46	-,91

Tablo 4.4 incelendiğinde değerlerin +2, -2 değerleri arasında olmadığı görülmektedir. Bu değerler verilerin normal dağılım göstermediğini ifade etmektedir (Liu, Marchewka, Lu, & Yu, 2005, s. 295). Bu değerler parametrik olmayan testler için gerekli görülen normallik değerlerinin sağlandığını ifade etmektedir. “Deney ve kontrol gruplarının ön test sosyal bilgiler tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt probleminin çözümü amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler Mann-Whitney U Testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 4.5

*Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test Puan Sonuçları*

Grup	N	S.O.	S. T.	U	p
Deney	20	21,45	429,00	181,00	,60
Kontrol	20	19,55	391,00		

Müze eğitimi etkinliklerinin uygulandığı deney ve kontrol grubunun sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği, toplam ön test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U testinin sonucuna göre deney grubunun toplam ön test puanları (Ortanca=21,45) ile kontrol grubu toplam ön test puanları (Ortanca=19,55) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. (U= 181,00, P>,05) bu sonuca göre gruplar arasında, sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği toplam ön test düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

“Deney ve kontrol gruplarının son test sosyal bilgiler tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” alt probleminin çözümü amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler Mann-Whitney U Testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 4.6

*Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Son Test Puan Sonuçları:*

Grup	N	S.O.	S. T.	U	p
Deney	20	20,85	417,00	193,00	,85
Kontrol	20	20,15	403,00		

Müze eğitimi etkinliklerinin uygulandığı deney ve kontrol grubunun sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği, toplam son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U testinin sonucuna göre deney grubu toplam ön test puanları (Ortanca=20,85) ile kontrol grubu toplam son test puanları (Ortanca=20,15) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir (U= 193.00,  $p>,05$ ). Bu sonuca göre gruplar arasında sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği toplam son test düzeyinde herhangi bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.7

*Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi Sonuçları\**

Ön test – Son test	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Negatif sıra	10	9,25	92,50		
Pozitif sıra	9	10,83	97,50	-,10	,92
Eşit	1				

\*Negatif Sıralar Temeline Dayalı

Tablo 4.7’de verilen test sonuçlarına göre, deney grubu öğrencileri sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ( $p>0,01$ ) Sonuçlara göre, deney grubu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında bir değişiklik meydana gelmediği söylenebilir.

Tablo 4.8

*Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi Sonuçları\**

Ön test – Son test	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Negatif sıra	11	7,59	83,50		
Pozitif sıra	7	12,50	87,50	-,08	,93
Eşit	2				

\*Negatif Sıralar Temeline Dayalı

Tablo 4.8’de verilen test sonuçlarına göre, kontrol grubu öğrencileri sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ( $p>0,01$ ) Sonuçlara göre, kontrol grubu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında bir değişiklik meydana gelmediği söylenebilir.

#### 4.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde bu araştırmanın nitel boyutuna yönelik olarak yapılan ön odak grup görüşmesi ve son odak grup görüşmesine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmanın nitel boyutundaki veriler “Müze eğitimi uygulamaları deney grubunun sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerini ne yönde değiştirmiştir?” sorusu etrafında şekillendiği için deney grubunda yer alan toplam 20 öğrenciyle görüşülmüştür. Odak grup görüşmelerine katılan katılımcılar Ö1, Ö2 ... Ö19, Ö20 şeklinde kodlanmıştır. Ön odak grup görüşmesinde katılımcılara beş, son odak grup görüşmesinde ise on soru sorulmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda ortaya çıkarılan bulgular üç ana başlıkta toplanmıştır.

##### 4.2.1. Sosyal bilgiler dersine yönelik görüş ve farkındalıklar

Bu bölümde, geliştirilen müze eğitimi uygulamaların öğrencilerin sosyal bilgiler görüşleri ve bu derse yönelik farkındalıklarına katkıları üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin uygulamalar öncesi ve sonrası sosyal bilgiler görüşleri odak grup görüşmelerindeki verilerden ortaya çıkarılarak Tablo 4.9’da verilmiştir.



Tablo 4.9

*Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Sosyal Bilgiler Görüşleri*

Uygulamalar Öncesi		Uygulamalar Sonrası	
Temalar	Kategoriler	Temalar	Kategoriler
	Kültür ve Miras Öğrenme Alanı (f: 9)		Kültür ve Miras Öğrenme Alanı (f: 14)
	Eski Medeniyetler		Eski Medeniyetler
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Anadolu Medeniyetleri (Ö2, Ö5, Ö12, Ö18)</li> <li>Mezopotamya Medeniyetleri (Ö5, Ö15)</li> <li>Diğer Medeniyetler (Ö2, Ö3, Ö19)</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Anadolu Medeniyetleri (Ö7, Ö10, Ö12, Ö19)</li> <li>Mezopotamya Medeniyetleri (Ö15)</li> <li>Diğer Medeniyetler (Ö1)</li> </ul>
Tarih	Kültür	Tarih	Kültür (Ö4, Ö8)
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Bayramlar-Adetler – Törenler (Ö13, Ö16)</li> </ul>		
	Somut Kültürel Miras		Somut Kültürel Miras
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ziggurat (Ö5)</li> <li>Buluşlar – İcatlar (Ö3)</li> </ul>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Ziggurat (Ö15)</li> <li>İcatlar (Ö3)</li> <li>Tarihi Nesne (Ö1)</li> </ul>
	-		Hikâyeler- Efsaneler (Ö9, Ö10)
	-		Tarihsel Empati (Ö3)

Tablo 4.9 (Devam)

*Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Sosyal Bilgiler Görüşleri*

Uygulamalar Öncesi		Uygulamalar Sonrası	
Temalar	Kategoriler	Temalar	Kategoriler
			Milli Mücadele
	Milli Mücadele		• Kurtuluş Savaşı (Ö16, Ö18)
Tarih	• Kurtuluş Savaşı (Ö8)	Tarih	• Çanakkale Savaşı (Ö18)
	• Mustafa Kemal Atatürk (Ö19)		• Mustafa Kemal Atatürk (Ö18)
	Çocuk Hakları (Ö1, Ö17, Ö20)		-
Vatandaşlık	Birey ve Toplum Öğrenme Alanı (Ö5)	Vatandaşlık	Birey ve Toplum Öğrenme Alanı (Ö17)
	Hukuk (Ö11)		Hukuk (Ö11)
Coğrafya	İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı (Ö9, Ö11)	Coğrafya	İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı (Ö9, Ö11)
	-		Atlas (Ö9)

Tablo 4.9 incelendiğinde öğrencilerin uygulamalar öncesi sosyal bilgiler görüşleri; tarih, vatandaşlık, coğrafya kategorileri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Tarih ana kategorisi altında; kültür ve miras öğrenme alanı, eski medeniyetler, kültür, somut kültürel miras ve milli mücadele alt kategorileri yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin azımsanmayacak derecede sosyal bilgiler dersini tarih disipliniyle ilintili bulduğu söylenebilir. Alt kodlardan milli mücadele hariç bütün kategoriler beşinci sınıf kültür ve miras öğrenme alanının içeriğinde bulunmaktadır; öğrencilere sene başında yapılan ders tanıtımında tüm öğrenme alanları tanıtılırken en ilgilerini çeken öğrenme alanının kültür ve miras olduğu gözlemlenmiş olup yapılan görüşmeye de bunun yansıdığı söylenebilir. Millî mücadele konusu ise dördüncü sınıf sosyal bilgiler kazanımlarında bulunup öğrencilerin hazırbulunuşluğu hakkında ipucu vermektedir.

Öğrencilerin ilkokul kademesinde öğrendikleri bu bilgiyi ortaokul kademesine geçtikleri bu görüşme esnasında dile getirmeleri milli mücadele konusunun öğrenciler tarafından geçmiş yıllardan akıllarında kalan ve sosyal bilgiler dersini özdeşlendikleri bir kazanım olduğu söylenebilir.

Vatandaşlık kategorisinde öğrenciler beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinin ilk öğrenme alanı olan birey ve topluma ve bu öğrenme alanında işlenen konulara vurgu yapmışlardır. Bu kategorinin öğrenciler tarafından sık dile getirilen bir alan olmasının muhtemel sebebi görüşme öncesinde bu öğrenme alanının yıllık plana göre bitirilmiş olması olabilir. Bunun yanında öğrencilerin cevap vermekte zorluk yaşamasiyla birlikte araştırmacı “*Sosyal bilgiler dersinde en sevdiğiniz konu nedir?*” şeklinde bir alt soru sorarak öğrencilerin geçmişte işlenen konuları düşünmeye sevk etmesi birey ve toplum öğrenme alanı doğrultusunda vatandaşlık alanını vurgulamış olabilirler. Bu kategoride öğrencilerin değindikleri en spesifik konu ise çocuk hakları olmuştur. Çocuk haklarını konusunun neden akıllarında kaldığı sorulduğunda ise ilginç geldiğini söyleyen bir öğrencinin yanında Ö20 kodlu öğrenci kendini şu şekilde ifade etmiştir:

“*Çocuk haklarını seviyorum çünkü bizim haklarımız korunuyor.*” (Ö20).

Öğrencinin cümlesinden çocuk hakları sözleşmesine taraf olan devletlerin ya da ebeveynlerin hakların korunması hususunda sorumlu oldukları için sevinçli olduğu söylenebilir. Sosyal bilgileri coğrafya disipliniyle özdeşleştiren öğrenciler insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanındaki bilgileri kastederek coğrafya konularını sevdiklerini beyan etmişlerdir, ancak öğrenciler bu beyanlarını detaylandıramamışlardır. Ö14 kodlu öğrenci ise sosyal bilgiler ile görüşünün olumlu olduğunu şu şekilde beyan etmiştir:

“*Ben sosyal bilgilerdeki her konuyu çok seviyorum mesela matematikten nefret ediyorum.*” (Ö14).

Öğrencinin sosyal bilgiler görüşünün olumlu olduğu ancak sosyal bilgilerde hangi konularının ilgisini çektiğine yönelik bir ifade paylaşmaması dikkat çekicidir. Öğrencilerin uygulamalar öncesi sosyal bilgiler görüşlerine bakıldığında daha çok genel kavramlarla sosyal bilgiler dersini tanımladıklarına, detaylandıramayıp sığ açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Örneğin sosyal bilgiler deyince aklına çocuk haklarının geldiğini ifade eden Ö1 kodlu öğrenci, çocuk haklarının neden aklına gelen ilk şey olduğu sorulduğunda bununla ilgili herhangi detaylı bir açıklama yapamamıştır.

Öğrencilerin ön odak grup görüşmelerinden elde edilen verilere göre sosyal bilgiler dersinde işlenen konular içerisinde en sevdikleri konuların başında eski çağ medeniyetleri gelse de Bizans gibi müfredat dışı medeniyetler de öğrencilerin ilgisini

çektığı görülmektedir. Uygulamalar sürecinde müze öncesi etkinlikler ile Gaziantep ilinin sahip olduğu iki önemli müze olan Gaziantep Arkeoloji Müzesi ve Zeugma Mozaik Müzesi ile ilgili öğrencilere arkeoloji, mitoloji, sanat tarihi ve kültürel eserlerle ilgili farkındalıklarını arttıracak bir dizi çalışmalar yapılmıştır. Bir ay süren uygulamalarda sosyal bilgiler dersini oluşturan sosyal bilimler içerisinde yer alan ve sosyal bilgiler dersiyle en çok ilişkilendirilen tarih bilimine yönelik yoğun bir bilgilenme, bilinç ve farkındalık artıran etkinlik programı uygulanarak öğrencilerin yaşadıkları yerin sahip olduğu somut kültürel miras varlığını daha yakından tanıyarak içselleştirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.9 incelendiğinde, ön odak grup görüşmelerinde yer alan tarih, vatandaşlık ve coğrafya kategorilerinin yine yer aldığı görülmektedir. Tarih kategorisinin öğrenciler tarafından dile getirilme sıklığının gözle görülür bir şekilde arttığı gözlenmektedir. Tarih kategorisinde uygulama öncesindeki yer alan alt kategorilerin tamamı uygulama sonrasında da yer aldığı ancak ek olarak hikâyeler-efsaneler ve tarihsel empati alt kategorilerinin de dile getirildiği görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin sosyal bilgiler görüşlerinin müze eğitimi uygulamaları sonucunda istendik yönde değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Ön ve son görüşmelerde tarih kategorisinde görüş belirten öğrencilerin büyük çoğunlukla aynı olduğu görülmektedir. Ö5 kodlu öğrenci görüşünün değişmediğini şu şekilde ifade etmiştir:

*“Ben yine tarih konularını çok seviyorum ilgimi çok çekiyor. Hem eski ile ilgili şeyleri öğreniyoruz ondan sonra ben bunları aile büyüklerime de soruyorum onlar da bana anlattıklarında bu benim hoşuma gidiyor.” (Ö5).*

Öğrencinin ifadelerine bakıldığında müze eğitim uygulamaları ve akabinde tarih konularıyla ilgili ailesiyle fikir alışverişinde bulunmuş ve bu iletişim sebebiyle mutluluğunu dile getirmiştir. Öğrenciler uygulamaların etkisiyle sosyal bilgiler deyince akıllarına mitolojik karakterler olan tanrıların geldiğini bunlara bağlı hikâyeye ve efsanelerin geldiğini ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek olması açısından aşağıda doğrudan alıntıya yer verilmiştir:

*“Tarihi seviyorum çünkü öğretmenim bunların hikâyesi çok güzel.” (Ö9).*

Öğrenci tarihte yer alan tarihi ya da mitolojik kaynaklı hikâyelerden hoşlandığını ifade etmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında özellikle Zeugma Mozaik Müzesinde yapılan mozaik sahneleriyle alakalı dört ayrı etkinliğin rolü olduğu düşünülebilir. Öğrenciler uygulamalarla birlikte tarihe olan ilgilerinin arttığını, tarihte yaşanmış

olayların nasıl yapıldığını merak ettiklerini beyan etmişlerdir. Bu konuda görüş beyan eden öğrencinin ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Öğretmenim ben de tarih eski çağlar o konulardan zevk alıyorum çünkü eski çağlarda yaşanan olaylar ya da yapılan icatlar ve insanların ne düşünerek bunu yaptığı benim ilgimi çekiyor.” (Ö3).

Öğrencinin geçmişteki olayları, materyalleri neden ve nasıl yaptıklarını anlama ve yorumlamaya yönelik tarihsel empati becerisinin geliştiği söylenebilir.

Vatandaşlık ve Coğrafya kategorilerindeki öğrenci görüşlerinin ön görüşmeyle yaklaşık aynı olduğu gözlemlenmekle birlikte vatandaşlık konularına ilgisinin olduğunu ifade eden öğrenci sayısında bir düşüş gözlemlenmektedir. Bunun sebebinin ilk öğrenme alanı olan birey ve toplum konularını öğrenirken duyulan heyecanının azalıp yeni işlenen konulara öğrencinin dikkatinin ve heyecanının yoğunlaştırması şeklinde bir yorum yapılabilir.

Ö14 kodlu öğrenci ise ön görüşmedeki ifadesini devam ettirip son görüşmede de sosyal bilgileri genel olarak sevdiğini belirtmiş ancak ne genel olarak sevme sebebini detaylandırabilmiş ne de başka bir dersle kıyaslamıştır. Öğrencilerin müze etkinliklerinin uygulandığı sürecin öncesi ve sonrasındaki sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinin yanında bu dersin daha iyi nasıl işlenebileceğine yönelik fikirleri de önemsenmiştir; buna yönelik öğrenci görüşleri Tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10

*Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Dersin İşlenişine Yönelik Öğrenci Görüşleri*

Uygulamalar Öncesi		Uygulamalar Sonrası	
Temalar	Kategoriler	Temalar	Kategoriler
Genel Görüş	Mevcut İşlenişten Memnun (f: 9)	Genel Görüş	Mevcut İşlenişten Memnun (f: 7)
	Uzaktan Eğitim Olmamalı (Ö20)		-
	Ders Saati Artmalı (Ö4, Ö12, Ö13)		Ders Saati Artmalı (Ö12)
	-		Tarih Konuları Artmalı (Ö15)
	-		-

Tablo 4.10 (Devam)

*Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Dersin İşlenişine Yönelik Öğrenci Görüşleri*

Uygulamalar Öncesi		Uygulamalar Sonrası	
Temalar	Kategoriler	Temalar	Kategoriler
Öneriler	Eğitim Araçlarını Çeşitlendirerek <ul style="list-style-type: none"> <li>• Daha Fazla Sınav (Ö7)</li> <li>• Fıkralar – Efsaneler (Ö19)</li> <li>• Kitap Çeşitliliği Sağlanmalı (Ö20)</li> <li>• Daha Fazla Örnek Sunarak (Ö11)</li> <li>• Kahoot (Ö16)</li> <li>• Soruları Zorlaştırmalıyız (Ö18)</li> </ul>	Öneriler	Eğitim Araçlarını Çeşitlendirerek <ul style="list-style-type: none"> <li>• Daha Fazla Örnek Sunarak (Ö11)</li> <li>• Daha Fazla Soru Çözerek (Ö11)</li> </ul>
	İzleyerek <ul style="list-style-type: none"> <li>• Belgesel (Ö1)</li> <li>• Video (Ö1)</li> </ul>		-

Tablo 4.10 incelendiğinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin daha iyi işlenmesine yönelik önerilerinin izleyerek, yerinde işleyerek ve eğitim araçlarını çeşitlendirerek kategorilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrencilerin görsel ve işitsel materyal kullanımının önemsedikleri, bunun yanında öğrencilerin yaş gruplarının küçük olmasına rağmen daha çok sınav, daha çok kaynak kitap, daha fazla örnek ve zor soruların sorulmasını istemeleri şaşırtıcı bulunmuştur. Ortaokul kademesine yeni geçen bu öğrencilerin okula bursluluk sınavıyla kayıtlarının alınması ve 8. Sınıfta girecekleri liseye geçiş sınavının varlığı öğrencileri şimdiden strese girmelerine neden olup sosyal bilgiler dersinde test ve sınav odaklı isteklerde bulunmasına sebep olduğu söylenebilir.

Öğrenciler derse aktif bir biçimde katılarak, aktiviteler yaparak işlenen konuları daha kolay anlayacaklarını belirtmişlerdir. Bu konuda Ö3 kodlu öğrencinin görüşleri şu şekildedir:

*“Ben sosyal dersini önceden de seviyordum ama daha önce uzaktan eğitimde çok sosyal dersi işlememiştik dördüncü sınıfta. Böyle zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum yani ben sosyal dersini çok seviyorum biraz daha eğlenceli konuları işliyoruz. Sizle aktiviteler yapıyoruz çok eğlenceli geçiyor. Daha iyi işlenmesi konusunda diyebileceğim çok bir şey yok ama hem böyle bir yerlere gidip tarihi yerleri görüp zaten gidecekmışiz müze mesela daha akıcı olur bizim için hatırlanması daha kolay olur. (Ö3).*

Yukarıdaki alıntıdan öğrencinin ilkokul dördüncü sınıfa gittiği dönemde başlayan Covid-19 salgınının görülmesinin uzaktan eğitime geçilmesiyle öğrencinin sınıf öğretmeni tarafından sosyal bilgiler dersinin ihmal edildiği buna rağmen öğrencinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgisinin yüksek olduğunu yerinde öğrenmeyle ilgili ise heyecanlı olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerin genel görüşlerine bakıldığında ise dersin işlenişinden genel olarak memnun oldukları görülmektedir. Öğrencilerin bunu ifade etmelerinin birçok nedeni olabilir örneğin: araştırmacının aynı zamanda öğretmenleri olmasından dolayı görüşme esnasında bir yanlılık söz konusu olabileceği gibi ortaokula başlamanın heyecanıyla da bu şekilde ifade etmiş olabilirler. Uzaktan eğitim yapılması konusunda öğrencilerin olumsuz bir görüşe sahip oldukları ve haftalık ders saatini yetersiz bulmaları da bir diğer bulgudur.

Müze öncesi, müzede ve müze sonrası yapılan uygulamalarla birlikte öğrenciler alışılana dışına çıkarak resimler yaparak, kısa öyküler oluşturarak, görerek, dokunarak ve hissederek çeşitli etkinlikler yapmışlardır. Salgın süreciyle birlikte uzaktan eğitimin monotonluğunun yanında okuldaki öğrenmelerin ise öğrenciler için sıradanlaşmıştır. Bu araştırma kapsamında yapılan etkinliklerde öğrenciler aktif öğrenme sürecine girerek hem bilişsel hem de duyuşsal yönden doyum sağladığı söylenebilir. Müze eğitimi uygulamaları sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin daha iyi nasıl işleneceğine yönelik görüşlerinde bazı değişiklikler meydana geldiği görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun, sosyal bilgiler derslerinin müzelerde işlenmesi gerektiğini, tarih konularının artması gerektiğini yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuç, müze eğitimi uygulamaların öğrencileri olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Ön görüşmeden farklı olarak müzelerin yanında kalelerin de gezilmesi gerektiğini

vurgulayan bir öğrenci bulunmaktadır. Müzelere sıklıkla gidilmesi gerektiğini ifade eden öğrenciler, bu kategoriyle ilgili şunları söylemiştir:

*“Bence öğretmenim bizim işlediğimiz gibi. Çok iyi bence çünkü hem derste öğreniyoruz bir de bizi müzeye de götürüyorsunuz müzede o şeylerin hikâyelerini anlatıyorsunuz. Ya da görerek öğreniyoruz yani bence böyle güzel oluyor. Bence öğretmenim sınıfta bir eserin sadece hikâyesini anlatsaydınız o kadar aklımızda kalmazdı o eseri gidip görmek ve hikâyesini öyle anlamak görsel açıdan aklımızda kaldığı için daha akılda kalıcı ve öğretici oluyor bence.” (Ö3).*

*“Hocam bence zaten gayet iyi işleniyor değiştirmeye de gerek yok. Daha çok müzeye gideceğimize inanıyorum şu dönemde gidemiyoruz ama şu dönemde bile bir tık daha fazla gitsek daha iyi olabilir.” (Ö1).*

*“Öğretmenim yine gittiğimiz gibi müzelerde onları canlı canlı görerek müzelerdeki kişilerden daha fazla bilgi alarak çok daha iyi işlenebilir. Görsel olarak daha akılda kalıcı oluyor.” (Ö5)*

Alıntılardan görüldüğü gibi okulun dışına çıkmak öğrencilerde bir heyecan yaratmaktadır. Bu tür etkinliklerin devam etmesini ve görsel açıdan faydalar doğurduğunu dile getirmişlerdir. Özellikle Ö3 kodlu öğrencinin *“sınıfta bir eserin sadece hikâyesini anlatsaydınız o kadar aklımızda kalmazdı.”* İfadesi yapılan etkinliklerin sınıfta mı yoksa müzede mi eğitsel açıdan kıymetli olduğunu öğrenci ağzından kanıtlar niteliktedir. Öğrenciler uygulamalarla birlikte müzede ders işleyip sosyal bilgiler dersini daha iyi kavradıklarını ve öğrendikleri bilgilerin daha kalıcı olduğunu vurgulayıp kendilerini daha fazla öğrenmiş hissettikleri ve hatırdaki kalma oranının daha yüksek olduğu söylenebilir.

#### **4.2.2. Müze eğitimi etkinliklerinin etkililiğinin ortaya koyulması**

Bu bölümde, geliştirilen etkinliklerle yapılan uygulamaların öğrenciyi nasıl etkilediği hakkında genel bir bakış açısı ortaya koyulması amacıyla elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Tablo 4.11’de müzelerde ders işlemenin öğrencileri nasıl etkilediği ve öğrencilerin yaşadıkları doyum ve memnuniyet ortaya koyulmuştur.



Tablo 4.11

*Müzelerde Ders İşlemenin Öğrencilere Etkileri*

Temalar	Kategoriler
Duyuşsal Etki	Mesleğe Bürünme <ul style="list-style-type: none"> <li>• Arkeolog (Ö5)</li> <li>• Heykeltıraş (Ö19)</li> <li>• Sosyal bilgiler öğretmeni (Ö15)</li> </ul>
	Empatik Hüzün <ul style="list-style-type: none"> <li>• Heykeller (Ö9)</li> <li>• Romani Bambino Heykeli (Ö1)</li> </ul>
	İletişim <ul style="list-style-type: none"> <li>• Aileyle Paylaşma (Ö14)</li> <li>• Arkadaşla Etkileşim (Ö8)</li> <li>• Biri Bana Sorduğunda (Ö3, Ö4, Ö5, Ö7)</li> <li>• Turist- Misafir Gezdirirken (Ö3, Ö5, Ö17)</li> </ul>
	Değer Kazanma <ul style="list-style-type: none"> <li>• Somut Kültürel Mirasa Duyarlılık (Ö5)</li> <li>• Tarihsel Empati (Ö3, Ö14)</li> </ul>
	Etkinliklerin Uyandırdığı Duygular <ul style="list-style-type: none"> <li>• Eğlenceli (f: 11)</li> <li>• Etkilenme (Ö1)</li> <li>• Faydalı Bulma (f: 14)</li> <li>• Gururlanma (Ö5)</li> <li>• Hoşlanma (f: 10)</li> <li>• Kişisel Doyum (Ö7, Ö14, Ö15, Ö17)</li> <li>• Mutluluk (Ö3, Ö7, Ö9, Ö11)</li> <li>• Rahat Hissetme (Ö10)</li> <li>• Rahatsız Hissetme (Ö17)</li> <li>• Şaşkınlık (Ö7)</li> </ul>

Tablo 4.11 (Devam)

*Müzelerde Ders İşlemenin Öğrencilere Etkileri*

Temalar	Kategoriler
Bilişsel Etki	Öğrenilen Bilgiler Derslerde İşe Yarar (f: 6) <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tarih Öğrenimi (Ö4)</li> <li>• Eski Medeniyetler (Ö3, Ö11, Ö13)</li> <li>• Eseri Yerinde Öğrenme (f: 7)</li> </ul>
	Öğrenilen Bilgiler Günlük Hayatta İşe Yarar <ul style="list-style-type: none"> <li>• Genel Kültür Açısından Faydalıdır (Ö9)</li> <li>• Efsaneler Öğrenimi (Ö12, Ö17)</li> <li>• Belgesel İzlerken Kullanılır (Ö3, Ö11)</li> <li>• Mitolojik Kahramanlar (Ö13, Ö15)</li> </ul>
	Öğrenilen Bilgiler Kalıcıdır <ul style="list-style-type: none"> <li>• Unutmama (Ö18)</li> <li>• Görsellik (f: 6)</li> <li>• Drama ile Öğrenme (Ö12)</li> </ul>

Tablo 4.11’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan müzeler özelinde geliştirilen etkinlikler ve yapılan uygulamalar öğrencileri duyuşsal açıdan olumlu yönde etkilemiştir. Öğrenciler etkinlikler esnasında bazı mesleğe büründüklerini, empatik bir hüznü yaşadıkları, iletişim becerilerinde gelişme yaşandığı ve/veya yaşanacağını, bazı değerleri kazandıklarını ve kendilerinde bazı duygular uyandığını ifade etmişlerdir. Mesleğe bürünen öğrencilere bakıldığında Ö3 ve Ö5 kodlu öğrenciler duygularını şu şekilde dile getirmiştir:

*“O müzelerde gezerken kendimi bir antik kentin içindeymişim gibi hissettim ve beni çok iyi hissettirdi, böyle mutluluk duydum.”* (Ö3)

*“Sanki o eseri biz bulmuşuz onu böyle insanlara anlatıyormuşuz gibi hissettim öğretmenim. Güzel bir duyguydu.”* (Ö5)

Uygulamalar neticesinde öğrencilerin empati becerilerinin geliştiği görülmektedir. Ö5 kodlu öğrenci ise bir gördüğü eserleri kazılar esnasında bulan kişi yerine koyup bir arkeolog gibi hissettiğini ifade etmiştir. Somut kültürel mirasa duyarlılığı geliştirme amacındaki etkinliklerin varlığı öğrencide arkeoloji disiplinine ait olumlu duygular geliştirmiştir. Bunların yanında meslek olarak sosyal bilgiler öğretmeni

olmak istediğini belirten bir öğrenci de olmuştur. Bu bulgu da ise müze eğitimi etkinliklerinin öğrencide sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bir görüş sahibi olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında kimisi tarihsel empati becerisini geliştiğini ifade ederken kimisi müzede gördüğü heykeller ve onların hayatlarını düşünerek empatik bir hüzünlenme yaşamışlardır örneğin Ö1 kodlu öğrenci üzerinde etkinlik yapılan Romani Bambino Heykeli hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

*“Eğlenirken öğrendik bir de en çok etkileyen heykel de Romani Bambino idi. Her duyguyu hissettirdi bana çocuğun mutlu mutlu gidip bir fıstık toplarken ölmesi mesela üzüntü. Mutlu mutlu gitmesi mutluluk.”* (Ö1)

Ö1 kodlu öğrencinin ifadeleri incelendiğinde Romani Bambino heykeliyle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencide iz bıraktığını görmek mümkün ancak heykelle ilgili yaptığı *“mutlu mutlu gidip fıstık toplarken ölmesi”* ifadesi öğrencinin bu heykel için hissettikleridir. Öğrenci bu heykelle yapılan hikâye yazma etkinliğinde Romani Bambino'nun fıstık toplamaya giderken öldüğünü ve mezar taşının bu şekilde tasvir edildiğini düşünüp kendini bu şekilde ifade etmiştir.

İletişim kategorisinde öğrencilerin birçoğu bu müzeler ya da müzelerdeki nesnelere ilgili bir şey sorulması halinde kendilerini ifade edebileceklerini, bu müzelerin tanıtımını yapabileceklerini ifade edip aileleriyle bunları paylaşmaktan hoşlandıklarını dile getirmişleridir. Buna örnek olarak Ö3 kodlu öğrencinin ifadesi şu şekildedir:

*“Orda öğrendiğimiz bilgilerin işimize yarayacağını düşünüyorum. O becerileri de mesela müzede gezerken nasıl davranmamız gerektiğini ya da müzede öğrendiğimiz şeylerle alakalı becerilerimizi de günlük hayatımızda tecrübe olarak kullanabileceğimizi düşünüyorum. Ailemle paylaştım anlatmıştım anneme o yaptığımız etkinlikleri biraz önce konuştuğumuz konuda yaptığımız etkinlikleri anlatmıştım aileme çok eğlenceliydi.”* (Ö3).

Öğrencinin ailesiyle yaptığı etkinlikleri paylaşması ve bundan keyif aldığını söylemesi üzerine araştırmacı *“Bir turist gelse bu müzeleri gezdirebilir misin?”* Diye sorduğunda öğrenci aşağıdaki cevabı vermiştir:

*“Müzede gezerken her bir şeyin hikâyesi aklımda olduğu için ve yerlerini de öğrendiğim için birkaç kez gezdiğimiz için aklımda kalmıştı gezdirebileceğimi düşünüyorum ve bu konuda daha çok bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum artık.”* (Ö3)

Öğrencilerin bir turisti ya da misafirlerini gezdirebileceklerini ifade etmeleri bu etkinliklerde edindikleri bilgi ve becerileri başkalarıyla paylaşma isteklerinin olduğu ve

etkinliklerde verilmek istenen somut kültürel mirasa karşı bir duyarlılık kazandıkları ve iletişim becerilerinin gelişmesi yolunda bir özgüven kazandırdığı söylenebilir.

İletişim kategorisinde Ö8 kodlu öğrenci Ö5 kodlu öğrenciyle aralarındaki iletişimi şu şekilde ifade etmiştir:

*“Ben de Ö5’e katılıyorum öğretmenim biz müzede Ö5’le birlikte bulmuştuk o heykelleri ve çok eğlenmiştik. Keşke bulacağımız heykel daha fazla olsaydı.”* (Ö8)

*“Ara ara belki de bulursun”* isimli etkinlikte ikili gruplara ayrılan öğrenciler kendilerine verilen heykeli müzenin içinde arayıp bulmuşlar ve bulduktan sonra heykeli inceleyerek özelliklerini kendilerine verilen çalışma kâğıdına not almışlardır. Ö8 kodlu öğrenci bu etkinliğin arkadaşıyla birlikte eğlendiğini ve iletişiminin olumlu yönde değiştiğinden bahsetmiştir. Heykellerle yapılan bir başka etkinlikte ise başka öğrenci şu önerileri vermiştir:

*“Bence etkinlikler de çok güzeldi benim hatta Arkeoloji Müzesinde bir fikrim vardı mesela hani siz demiştiniz ya heykelleri taklit etme ilk onları yapar sonra yanındaki kişi tanrıyı adını söylemeye çalışırdı. Parmak kaldırırlardı siz de seçerdiniz yanlış söyleyenler elenirdi sonra en son kalana ben bir ödül verirdim. Yazı yazdırdınız ama onda da resim çizme falan da vardı hepsi güzeldi.”* (Ö7)

Ö7 kodlu öğrenci etkinliğin daha verimli geçebilmesi için öneri sunmuş, yazı yazmış olmayı olumlu algılanmasa da resim yapmalarından dolayı tüm etkinlikleri değerli bulmuştur. Müze ziyaretleri öncesi yapılan etkinlikler de öğrencileri güdülemiştir bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntı verilmiştir:

*“Müze ziyaretleri öncesinde birlikte yine böyle görüşmeler yapıyorduk ve bu görüşmelerde müze hakkında konuşuyorduk ve bu beni heyecanlandırıyordu. Daha müzeye gitmemiş olduğumuz için ziyaretler sırasında daha çok böyle etkinlikler yapmıştık kâğıtta etkinlikler kendimiz bir eser seçip onun hakkında yazılar yazıyorduk ya da heykel gibi durmaya çalışıyorduk böyle etkinlikler yapıyorduk çok eğlenceliydi güzeldi öğretmenim. Müze sonrası etkinliklerde de hayal gücümüzü yani hikâye yazarken hayal gücümüzü ve o öğrendiğimiz hikâyeler hakkında aklımızda kalanları geçirdiğimiz için bunun da bize öğretici ve eğlenceli bir yanı olduğunu düşünüyorum.”* (Ö3)

Ö3 kodlu öğrenci müze ziyaretleri öncesinde ve müze ziyaretleri esnasında yaşadığı ve hissettiği duyguları açık bir şekilde dile getirmiştir. Müze öncesi etkinliklerin öğrenciyi müze öğrenmelerine karşı güdülemesi, kuralları öğretmesi, ön bilgiler oluşturması açısından önemlidir. Bu alıntıdan öğrencinin hedeflenen davranışa ulaştığı görülmektedir.

Uygulanan etkinlikler öğrencilerde çeşitli duygular da uyandırmıştır bunlar: eğlenme, etkilenme, faydalı bulma, hoşlanma, gururlanma, kişisel doyum sağlama, mutlu olma, rahat hissetme, rahatsız hissetme ve şaşkınlıktır. Öğrenciler bu alt kategoriler içinde en sık müzede ders işlemenin faydalı olduğunu dile getirmişlerdir.

Yapılan uygulamalar öğrencileri bilişsel açıdan da olumlu etkilemiştir. Öğrenciler bu etkinliklerin uygulanması esnasında öğrenilen bilgilerin; derslerde işe yaradığı ve/veya yarayacağı, günlük hayatta işe yaradığı ve/veya yarayacağı ve son olarak öğrenilen bilgilerin kalıcı olacağına dair görüşlerini çeşitli yönlerden dile getirmişlerdir. Bu konuda Ö11 kodlu öğrenci kendisini şu şekilde ifade etmiştir:

*“Bu dersler işlenirken hem sevindim hem eğlendim hem de öğrendim.”* (Ö11)

Ö11 kodlu öğrenci bu etkinlikler esnasında birtakım bilgiler öğrendiğini ifade etmiştir. Uygulamaların bilişsel yönden de faydalı olduğunu belirten öğrencilere göre: eski medeniyetlere ait bilgilerin, efsaneleri öğrendikleri, bunun yanında görsel kalıcılığın sağlandığını, yerinde öğrendikleri için unutmayacaklarını dile getirmişleridir. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntılar verilmiştir:

*“Tarihi eserleri daha yakından görüyoruz ve daha çok efsane öğreniyoruz yani daha çok aklımızda kalıyor.”* (Ö11)

*“Eskiden nasıl bir geçim kaynaklarını olduğunu nasıl geçindiklerini daha iyi anladım nelerle uğraştıklarını daha iyi anladım.”* (Ö13)

*“Bence de faydalıydı öğretmenim kitaptan işleseydik çok sıkıcı olurdu ama böyle gördük.”* (Ö8)

Ö8 kodlu öğrencilerin ifadelerinde bir konuyu ders kitabıyla sınıfta işlemek ile müzede işlemek arasında sıkıcılık açısından bir fark olduğunu ve bu sıkıcılığın ders kitabı üzerine yoğunlaştığını ifade etmiştir. Öğrencilerin her iki müzede de ders işlemekten zevk aldıkları araştırmacı tarafından da gözlenen bir bulgudur. Öğrencilerin, müzelerde ders işlemeyi okulda ders işlemeye tercih ettikleri, okulda ders işlemeye nazaran müzelerde konuları öğrenmenin daha kolay ve eğlenceli olduğunu belirtmişlerdir.

Uygulamaların öğrencilere etkisi, önemi ve değeri hakkında öğrenciler çeşitli görüşler belirtse de bazı zorluklarla da karşılaşmışlardır. Yaşadıkları bu zorlukları anlamak için öğrencilere süreç boyunca zorluk yaşadıkları yerler sorulmuştur. Öğrencilerin uygulamalar esnasında zorluk yaşadıkları konu başlıkları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12

*Öğrencilere Göre Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar*

Tema	Kategoriler
Yaşanan Zorluklar	Gaziantep Arkeoloji Müzesi
	• Ses (Ö3, Ö7, Ö13, Ö17)
	• Etkinlik Alanının Olmayışı (Ö3, Ö5)
	Etkinliklerin Fazlalığı (Ö14)
	Grup Uyumsuzluğu (Ö11)
Yazı Yazmak (Ö1, Ö2, Ö4, Ö17)	

Tablo 4.12 incelendiğinde öğrenciler en çok çalışma yapraklarında yazı yazarken zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntı verilmiştir:

*“Arkeoloji Müzesinde yazacak yer yoktu. Ben yazmayı sevmiyorum, o çok sıkıcıydı ama diğerleri eğlenceliydi.” (Ö2)*

Öğrencilerin yazı yazmada zorluk çekmesi müzelerdeki etkinliklere has bir durum olmadığı düşünülmektedir. Araştırmacı öğrencilerin sınıfta da yazı yazmak istemediklerine de defalarca şahit olmuştur. Uygulamalar esnasında yazı yazarken yorulduklarını, sıkıldıklarını, ellerinin ağrıdığını dile getirdiklerinde öğrencileri dinlendirmek için kısa serbest zamanlar verilmiştir. Bunun yanında Gaziantep Arkeoloji Müzesinin mekânsal açıdan öğrencilerin yazı yazmalarında bir sorun oluşturmuştur. Etkinlik alanının olmayışının yanında müzenin akustiği kalabalık ziyaretlere uygun değildir. Müze mekânının yankılanmasından ötürü ses olduğundan fazla çıkmakta bu da müze görevlilerinin sık sık uyarmasına sebep olmaktadır. Bu durum öğrenciler tarafından sıklıkla dile getirilen bir başka zorluk olmuştur. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntılar verilmiştir:

*“Yani faydasız değil de hepsini çok güzel yaptık bizim suçumuz değildi ses çıkarmak orası çok yankılıydı. Orda sessiz konuşsak bile ses yankılanıp çok ses çıkartırdı.” (Ö7)*

*“Benim faydasız bulduğum bir etkinlik yoktu. Arkeoloji Müzesinde çok ses çıkarmasaldı daha iyi olurdu.” (Ö13)*

*“Bence de tüm etkinlikler iyiydi ama ilk başta yaptığımız eşya tanıtımda çok ses çıkarıldığı için o etkinlik kötü oldu ama diğerleri güzeldi.” (Ö17)*

Öğrencilerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere kimi öğrenciler sesten rahatsız olmalarını mekânın fiziksel özelliklerine bağlarken kimisi arkadaşlarının ses çıkarmalarına bağlamıştır. Bu rahatsızlığın kaynağı ne olursa olsun öğrencilerin bu ortamda çalışmalarında bir zorluk çıkardığı ortadadır. Yaşanan diğer zorluklar ise grup içerisindeki uyum sorunu ve etkinliklerin fazlalığıdır. Ö14 kodlu öğrenci etkinliklerin fazla olması kategorisinde düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

*“Bence hepsi faydalıydı ama etkinlik olmasaydı daha fazla kalabilirdik.”* (Ö14)

Ö14 kodlu öğrenci etkinlikleri faydalı bulmakla birlikte etkinliklerin yapılmasaydı daha fazla serbest zaman verileceğini düşünmüş olabilir bu da öğrencinin klasik manada “müze gezisi” yapmak istediği söylenebilir. Bu durum ise müze eğitiminde hedeflenen bir sonuç değildir; süreç başında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu daha önceki deneyimlerinden yola çıkarak bu etkinlikleri okuldan kurtulma ve boş zaman olarak algılamışlardır ancak hem süreç esnasında kendi gözlemleri hem de araştırmacının telkinleriyle bu etkinliklerin diğer deneyimlerinden farklı olduğunu büyük bir çoğunluk anlamış ve böyle bir deneyimi ilk kez yaşadıklarını, çok mutlu olduklarını sıklıkla dile getirmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı çeşitli sıkıntılar yaşadıklarını ifade ederken kalan yarısı ise uygulamalar süresince herhangi bir zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin en fazla öğrendiklerini hissettikleri uygulama mekânları ve nedenleri Tablo 4.13’de gösterilmiştir.

Tablo 4.13

*Öğrencilerin En Fazla Öğrendiklerini Hissettikleri Uygulama Mekânları*

Mekân	Sebebi
Gaziantep Arkeoloji Müzesi (f: 3)	Heykeller Salonu • Etkinlik Tatmini (Ö7)
Zeugma Mozaik Müzesi (f: 12)	Çingene Kızı Mozaiği Salonu • Görsel Tatmin (Ö3, Ö5, Ö14) Eros ile Pskye Mozaiği • Etkinlik Tatmini (Ö13)

Tablo 4.13 incelendiğinde öğrencilerin en fazla vurguyu Zeugma Mozaik Müzesine yaptıkları görülmektedir. Gaziantep Arkeoloji Müzesiyle kıyaslandığında öğrencilerin “en fazla öğrenilen mekân” şeklinde ifade etmelerinin sebebi: görsel tatmin

şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Görsel tatmin kategorisinde öğrenciler düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

*“Çingene kızı mozaiğinin oraya gittiğimizde oradaki ortam güzeldi ve mozaiğin öyle korunması öyle bir odada sergilenmesi yani benim hoşuma gitmişti ve orada hikâyesini anlatırken böyle daha sessiz ve kapalı bir ortamı olduğu için daha çok odaklanabildiğimi düşünmüştüm.”* (Ö3)

*“Zeugma Mozaik Müzesi'nde kendimi bir kentte geziyor gibi hissettim öğretmenim o çağlara dayanan ayrıca o Çingene Kızı Mozaiğinin yanındayken de sanki o mozaiğin parçalarını arıyormuşuz onu bir yapboz gibi düşündüm.”* (Ö5)

Alıntılardan da anlaşılacağı üzere Zeugma Mozaik Müzesi'nin mekânsal artıları öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmasında etkili olduğu gibi müzedeki eserlerin ilgi çekici detaylar içermesi öğrencilerin dikkatini çekmiş ve bu mekânda daha fazla öğrendiklerini hissettiklerini ifade etmişleridir. Etkinlik tatmini kategorilerinde ise hem Gaziantep Arkeoloji Müzesi hem de Zeugma Mozaik Müzesi için bazı etkinliklerin öğrenmelerinde etkili olduğunu ifade eden öğrenciler olmuştur. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntı verilmiştir:

*“Zeugma da çok güzeldi orda yazılar yazdık orda da çok güzel şeyler öğrendim ama Arkeoloji Müzesinde de çok şey öğrendim orda heykeller vardı ilgimi çok çekmişti.”* (Ö7)

Ö7 kodlu öğrencinin ifadelerine bakıldığında her iki müzede de öğrendiği bilgiler olduğunu ancak Gaziantep Arkeoloji Müzesinde yapılan heykel temalı etkinliklerden daha çok aklında kaldığını görmekteyiz.



## BEŞİNCİ BÖLÜM

### 5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulgularından yola çıkarak ulaşılan sonuçlara, sonuçların alanyazındaki yerini değerlendirmek amacıyla yazılan tartışmaya ve tartışmadan hareketle oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

#### 5.1. Sonuç

Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel mirasa ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın bulgularından hareketle ortaya çıkan sonuçlar nicel ve nitel sonuçlar iki alt başlık altında ele alınmıştır.

##### 5.1.1. Nicel bulgulara ilişkin sonuçlar

Bu bölümde araştırmanın nicel verilerini oluşturan somut kültürel mirasa ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumla ilintili sonuçlara yer verilecektir.

##### 5.1.1.1. Somut kültürel mirasa yönelik tutum sonuçları

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlemler öncesi somut kültürel mirasa yönelik tutum ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu ise deneysel işlemler öncesi grupların somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının eşittir. Deneysel araştırmalarda yerine getirilmesi gereken bu ön koşul, yerine getirilmiştir denilebilir.

Müze eğitimi etkinlikleri çerçevesinde ders işlenen deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında anlamlı bir artış olduğu söylenebilir. Deney grubu öğrencilerinin deneysel işlem öncesinde yüksek denilebilecek bir ön test puanına sahip oldukları yine de deneysel işlemler sonrasında aritmetik ortalamalarında bir artış yaşandığını görülmektedir. Buna göre, deney grubunda yapılan müze eğitimi etkinliklerinin öğrencilerde somut kültürel mirasa yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal bilgiler öğretim programına ve buna bağlı sınıfta gerçekleştirilen etkinliklerin işlendiği kontrol grubunda öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmadığı

görülmüştür. Bununla birlikte kontrol grubunun gerek ön test puan ortalamaları gerekse son test puanı aritmetik ortalamaları incelediğinde somut kültürel mirasa yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmektedir. Buna göre, sosyal bilgiler derslerinin sınıf ortamında öğretim programına dayalı olarak gerçekleştirilmesinin somut kültürel mirasa yönelik tutum geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir.

Deney ve kontrol grubu öğrencileri somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği son test puan ortalamalarına göre kıyaslandığında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Başka bir deyişle, deney grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda, müze eğitimi etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

#### ***5.1.1.2. Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum sonuçları***

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlemler öncesi sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu ise deneysel işlemler öncesi grupların sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının eşit olduğu şeklinde yorumlanabilir. Deneysel araştırmalarda yerine getirilmesi gereken bu ön koşul, yerine getirilmiştir denilebilir.

Müze eğitimi etkinlikleri çerçevesinde ders işlenen deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir fark bulunmadığı söylenebilir. Deney grubu öğrencilerinin ön test puanı aritmetik ortalamalarına göre olumlu tutuma sahip iken deneysel işlemler sonrası bir miktar düşüş görülmekle birlikte aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Buna göre, deney grubunda yapılan müze eğitimi etkinliklerinin öğrencilerde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal bilgiler öğretim programına ve buna bağlı sınıfta gerçekleştirilen etkinliklerin işlendiği kontrol grubunda öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte kontrol grubunun gerek ön test puan ortalamaları gerekse son test puanı aritmetik ortalamaları incelediğinde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmektedir. Ancak ön test ile son test puanları arasında anlamlı bir artış olmamıştır. Buna göre, sosyal bilgiler derslerinin sınıf ortamında öğretim

programına dayalı olarak gerçekleştirilmesinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir.

Deney ve kontrol grubu öğrencileri sosyal bilgiler dersine yönelik tutum leği son test puan ortalamalarına göre kıyaslandıda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre, müze eğitimi etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir.

### **5.1.2. Nitel bulgulara ilişkin sonuçlar**

Müze eğitimi etkinliklerinin uygulanması sonucunda deney grubu ğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinde kategorik olarak büyük değişiklikler görülmediği, ifadelerinin genellikle öğrenme alanı bazında vurgulandığı; buna rağmen öğrenciler tarafından tarih kategorisinin sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Tarih kategorisinde uygulama öncesindeki yer alan alt kategorilerin tamamı uygulama sonrasında da yer aldığı ancak ek olarak hikâyeler-efsaneler ve tarihsel empati alt kategorilerinin de dile getirildiği görülmektedir.

Müze eğitimi etkinliklerinin uygulanmasıyla birlikte öğrencilerde duyuşsal ve bilişsel yönden bir tatmin yaşamışlardır. Öğrencilerin duyuşsal açıdan yaşadıkları tatmine bakıldığında: uygulamalar sonrasında eğlendiklerini, şaşırdıklarını, mutlu olduklarını, rahat hissettiklerini ve gurur duydıklarını dile getirmişlerdir. Öğrenciler müzelerdeki bazı eserlerle empati kurarak hznlandıkları de dile getirmişlerdir. Bu durum empati değerinin işlendiği etkinliklerin amaca hizmet ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin bilişsel açıdan yaşadıkları tatmine bakıldığında ise eski medeniyetlerin ve tarih bilgilerinin öğrenildiğini; günlük hayatta işe yarayacak genel kültür bilgisine sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Buna göre öğrenciler uygulamalar sayesinde derslerde bu bilgilerin kullanılabileceğini, kişisel gelişimlerine katkı sağladığını, tarihsel empati becerilerinin geliştiğini, günlük hayatlarında (aileyle yapılacak bir gezide ya da bir misafirin gezdirilmesi durumunda) burada öğrenilen bilgilerin faydalı olacağını dile getirmişlerdir. Ayrıca bu bilgilerin öğrenilmesinde görselliğin önemine vurgu yaparak kalıcı bilgiler edindiklerini ifade etmişlerdir.

Öğrenciler uygulama mekânları içerisinde en fazla Zeugma Mozaik Müzesi'nde öğrendiklerini hissettiklerini; müze eğitimi uygulamaları esnasında en çok yazı yazmaktan ve Gaziantep Arkeoloji Müzesindeki gürültü sebebiyle zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

## 5.2. Tartışma

Araştırma sonucunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinde (deney grubu) öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu bulgu Yeşilbursa'nın (2011) araştırmasındaki bulgularla uyumluluk göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretim programına ve buna bağlı etkinliklerle sınıfta işlenen sosyal bilgiler derslerinin (kontrol grubu) ise öğrencilerde somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında anlamlı bir değişime uğratmamıştır. Bu bulgu da Yeşilbursa'nın (2011) araştırmasındaki bulgulara paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinde (deney grubu) öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarındaki değişim anlamlı bir sonuç ifade etmemektedir. Bu bulgu alanyazındaki araştırmalarla uyumluluk göstermemektedir. Alanyazında sınıf dışı mekânlarda yürütülen eğitim etkinliklerinin derse yönelik tutumu olumlu yönde değiştirdiğini ifade eden araştırmalar çoğunluktadır (Avcı, 2019; Avcı-Akçalı, 2013; Çerkez, 2011; Çulha, 2006; Filiz, 2010; Güler, 2011; Yorulmaz, 2016). Bu bulgunun alanyazındaki diğer araştırmalardan farklılık göstermesinin sebebi öğrencilerin eğitim gördükleri 2020-2021 eğitim öğretim döneminde küresel çapta yaşanan salgın hastalık sebebiyle genellikle çevrimiçi yürütülen eğitim süreci olabilir. Öğrenciler vaka sayılarının azalmasıyla birlikte bazı dönemlerde okula çağırılıp yüz yüze eğitim yapılmış olsa da alıştıkları yüz yüze eğitim ortamına uzun bir süre uzak kalmışlardır. Çevrimiçi eğitimle birlikte evlerinde derslere katılmalarının psikolojik etkileri müzede gerçekleşen bu sürecin eğitsel yönünden çok eğlenceli yönüne vurgu yapmalarına sebep olmuş olabilir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinde tarih kategorisi sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Bu sonuç müze uygulamalarının, öğrencilerin tarih algıları üzerinde değişmelere sebep olduğunu göstermektedir. Alanyazında benzer bulgulara rastlanmaktadır (Dönmez ve Yeşilbursa, 2014; Üztemur, 2017). Dönmez ve Yeşilbursa'nın (2014) araştırmasına göre beşinci sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu tarihi geçmişte yaşanan olaylar olarak algıladıkları görülmüştür. Geçmişteki olaylar teması altında beşinci sınıf öğrencileri en çok savaş ve antlaşmaları, uygarlıkları, icatlar ve kültürel etkinlikleri dile getirmişleridir. Dönmez ve Yeşilbursa'nın (2014) bulduğu bu sonuçlar; mevcut araştırmanın uygulamalar öncesinde yapılan ön odak grup görüşmelerinden ortaya çıkan tarih algılarıyla uyumluluk göstermektedir. Buna göre uygulamalar öncesinde öğrencilerin tarih algısı; eski medeniyetler, milli mücadele ve kültür kategorileri ağır basarken; uygulamalar

sonrasında bu durum somut kültürel miras, efsaneler ve tarihsel empati kategorilerinde müzeler lehine değişmiştir. Bayram (2019) ise beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersini en fazla coğrafya (insanlar, yerler ve çevreler) disipliniyle özdeşleştirdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin dersin işlenişine yönelik görüşlerine bakıldığında yerinde işlenen (müzeler, tarihi yerler, ormanlar), görsellik katılan, aktivitelerle desteklenmiş olan derslerin daha verimli olduğu düşünen öğrenciler çoğunluktadır. Sosyal bilgiler derslerinin müzede işlendiğinde daha iyi kavranacağını ve bilgilerin daha kalıcı olacağını ifade etmişlerdir. Buna göre müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinin istedik yönde değiştirdiğini göstermektedir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin bilişsel olarak olumlu etkilendikleri, alanyazında yapılan diğer araştırmalarla uyumludur (Avcı-Akçalı, 2013; Aydoğan, 2020; Çerkez, 2011; Çetindağ-Kuşan, 2005; Çulha, 2006; Demirboğa, 2010; Filiz, 2010; Güler, 2011; Üztemur, 2017; Yazıcıoğlu, 2010; Yeşilbursa, 2006; Yıldırım, 2020; Yorulmaz, 2016). Araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.” kazanımının müzelerde işlenmesi durumunda bilişsel açıdan kıymetli sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında müzede ders işlemenin görsel açıdan hafızada yer eden bir faydası bulunmaktadır. Öğrencilerinin dokunarak, orijinal eseri görerek daha fazla duyuyu işe koştuğundan bilişsel açıdan fayda sağlayacaktır.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin duyuşsal olarak olumlu etkilendikleri alanyazında yapılan diğer araştırmalarla uyumludur (Aktekin, 2009; Avcı-Akçalı, 2013; Aydoğan, 2020; Çerkez, 2011; Çetindağ-Kuşan, 2005; Çulha, 2006; Danacı-Polat, 2019; Demirboğa, 2010; Filiz, 2010; Güler, 2011; Işık, 2008; Nişancı, 2010; Tunç-Şahin, 2011; Üztemur, 2017; Yazıcıoğlu, 2010; Yorulmaz, 2016; Zayımoğlu-Öztürk, 2014). Bu araştırma için seçilen müzelere özel olarak geliştirilen etkinliklerde en çok dikkat edilen unsur programdaki değer ve becerilerinden müzelerin içeriğine uygun olanlarını seçip öğrencilerde değer ve beceri geliştirmeye çalışmaktır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerde olumlu bir duygu değişiminin olması önemli görülmektedir. Öğrencilerin sıklıkla dile getirdikleri eğlenme, mutlu olma gibi ifadeler okul dışına çıktıkları için yaşanan duygular gibi algılanabilir. Zira öğrenciler eğitim-öğretim yılı başlangıcı uygulanan müze eğitimi etkinlikleri sonrasında yılsonuna kadar orman, Gaziantep Kalesi, fabrika, muhtarlık ofisi gibi mekânlarda da eğitim almak istediklerini bazı dönemlerde sözlü olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler tarafından teklif edilen bu

mekânların eğitsel amaçla mı yoksa “hava değişimi” duygusuyla mı? Önerildiği bilinçaltlarındaki görüşlere ulaşacak bir başka araştırmanın konusu olabilir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin uygulama mekânları içerisinde en fazla Zeugma Mozaik Müzesi’nde öğrendiklerini hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak öğrenciler Zeugma Mozaik Müzesinin görsel olarak ve etkinliklerin içeriği açısından daha tatmin edici olduğunu ifade etmişleridir. Üztemur’un (2017) araştırmasına katılan yedinci sınıf öğrencileri en çok öğrendiklerini düşündükleri mekânın Manisa Müzesi olma sebebi olarak; müzede uzun vakit geçirme ve etkinlik tatmini olduğunu ifade etmişlerdir. Bu açıdan bulgular uyumlu bulunmaktadır. Beşinci sınıf öğrencilerinin görselliği dile getirme sebepleri yaşları dolayısıyla daha renkli, daha canlı nesnelere görmek istiyor olmaları olabilir. Görsel olarak mozaik sahnelerindeki efsaneleri temele alan dramalar yapılması, müzenin sahip olduğu ışık gösterisi öğrencilerin dikkatini oldukça çekmiştir. Gaziantep’teki müzeleri temele alan müze eğitimi alanında yapılmış bir başka araştırma bulunmamaktadır.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin uygulamalar esnasında en çok yazı yazmaktan ve Gaziantep Arkeoloji Müzesindeki gürültü sebebiyle zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yazı yazmaktan zorlanma sebebi yaş seviyeleri olduğu düşünülmektedir. Çalışma grubundaki öğrencilerinin yaş aralığı 10 – 11’dir, bu yaş grubunun ince motor becerileri gelişmiş olduğu varsayılmıştır. Bu zorlanmanın sebebi öğrencilerin test kültürüyle yetişmiş olmaları ya da yazılarını beğenmemeleri olabilir. Bu durum Üztemur’un (2017) araştırmasında da belirtilmiştir. Ortaokul öğrencileri sınıf derslerinde de yazı yazmayı istememekte, yazısından utanan öğrenciler bulunmaktadır bu ise ancak başka araştırmalarda ortaya çıkabilecek bir bulgudur. Gaziantep Arkeoloji Müzesinin fiziksel koşullarından kaynaklı ses yankılı bir şekilde yayılmaktadır. Öğrencilerin kısık bir şekilde konuşmaları dahi mekânda gürültüye sebep olmaktadır; bu durum güvenlik görevlilerin sık sık uyardıklarına sebep olup öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Öğrencilerin bir kısmı etkinliklerin sayısının fazla olduğundan ve grup çalışması gerektiren etkinliklerde grup arkadaşlarıyla uyumsuzluk yaşadıklarını ifade edip yaşanan bu durumların da kendilerini zorladığını ifade etmiştir. Bu bulgu da Üztemur’un (2017) araştırmasıyla uyum göstermektedir.

### 5.3. Öneriler

#### 5.3.1. Milli Eğitim Bakanlığına yönelik öneriler

- Sosyal bilgiler derslerinin mümkün oldukça müzelerle ilişkilendirerek öğrenciye aktarılması gerekmektedir. Müzeler derslerle doğrudan ilişkilendirilmelidir.

#### 5.3.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik öneriler

- Öğretmenler, şehirlerindeki müzeleri öğretim programıyla ilişkilendirecek şekilde irdelemeleri önerilmektedir. Müzelerdeki nesnelere özelinde etkinlik planlanabilir.
- Müze eğitimi konusunda zümre içi yardımlaşma ve paylaşım artırılabilir. Sene başı zümre toplantısında hangi müzelere, hangi sınıfların götürüleceği, hangi etkinliklerin yapılacağı tartışılıp karara bağlanabilir.

#### 5.3.3. Müzelere yönelik öneriler

- Müzelerin mutlaka müze eğitimi alanına ihtiyacı vardır. Bunun yeterli seviyede olmaması çeşitli sıkıntılar yaşatmıştır. Yapılacak planlamalarda öğrencilere göre tasarlanmış atölye sınıfı, tuvaletler ve yemekhane ilk etapta öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacaktır.
- Gaziantep Arkeoloji Müzesinin tavanlarının yüksek oluşu sesin yankılanmasına sebep olmaktadır. Bu durum eğitim etkinliklerinin verimini düşüren bir unsurdur. Ses bariyerleriyle bu sorun çözülebilir.
- Müzeler bünyesinde kurulacak eğitim birimi sayesinde nesne temelli eğitim etkinlikleri hazırlanabilir. Bu etkinlikler müze yayını olarak arz edilebilir.

#### 5.4.4. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Çalışma grubu olarak büyük yaş grubundaki öğrenciler tercih edilerek yeni araştırmalar yapılabilir.
- Nitel çalışmalarda yüz yüze görüşmeler tercih edilebilir. (Uzaktan görüşmelerde çeşitli teknik sıkıntılar ya da ortamın yapaylığından kaynaklanan problemler yaşanabilmektedir).
- Gaziantep'teki ve Türkiye'deki diğer müzelerde de farklı yaş grupları ve dersler kapsamında araştırmalar yapılabilir.

## KAYNAKÇA

- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: Kim ne kadar değer veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Akça-Berk, N. (2012). *Ortaöğretim 11. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihsel canlandırma uygulaması: Bir eylem araştırması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103-111.
- Aktekin, S. (2009). Lise öğrencilerinin tarih derslerinde yerel tarih konularının öğretilmesiyle ilgili görüşleri. *Milli Eğitim*, 182, 331-351.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VIII(2), 347-361.
- Allan, A. D. (1963). *Müzelerin teşkilatlanması pratik öğütler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Arastaman, G., Öztürk İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arı, Ç. (2010). *Müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleştirilebilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artvinli, E. (2010). Coğrafya derslerini yapılandırmak: aksiyon (eylem) araştırmasına dayalı bir ders tasarımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21(?), 184-218.
- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi tarih öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atagök, T. (1999). Çağdaş müzeciliğin anlamı; müze ve ilişkileri. T. Atagök (Ed), *Yeniden müzeciliği düşünmek içinde* (s.131-143). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayım Merkezi Matbaası.



- Avcı, C. ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.15(USBES Özel Sayısı I), cilt sayı?108-133.
- Avcı-Akçalı, A. (2013). *Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: yerel tarih* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Avcı-Akçalı, A. (2015). Kuram ve uygulamada sınıf dışı tarih öğretimi algısı: Öğretmen ve aday öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 117-137.
- Aydoğan, Y. (2020). *Kültürel miras bilinci kazanımıyla ilgili müze eğitimi dersi üzerine bir durum çalışması*. (Yayınlanmış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aykaç, M. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim - öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46-73.
- Barr, R., Barth, J. L ve Shermis, S. S. (2013). *Sosyal bilgilerin doğası*. C. Dönmez (Çev Ed). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bayram, F. Ö. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çizimlerinde sosyal bilgiler dersi ve öğrenme-öğretme süreci* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Bilgili, A. S. (2013). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S. Bilgili (Ed). *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 1-38). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitim uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, E., Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2020). Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi, Y. Dede ve S. B. Demir, (Çev). Ankara: Anı Yayıncılık
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

- Çetindağ-Kuşan, Y. Ç. (2005). *Türk İslam Eserleri Müzesi'nde milli eğitim müfredatı doğrultusunda ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programı hazırlama projesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, S. ve Hatay-Uçar, F. (2019). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının incelenmesi: bir ölçek geliştirme çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 25-35
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Danacı-Polat, B. (2019). *Görme engelli öğrencilerin sanatı öğrenmesinde müzelerin katkısı*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A. (2015). *Sosyal bilgiler öğretim programında müze eğitimiyle ilişkilendirilen kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaklaşımları (Tokat ili örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demir, C. (2001). *Müzelerde çağdaş pazarlama*. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı.
- Demirboğa, E. (2010). *Sanal müze ziyaretlerinin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal kazanımları üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dinç, E. ve Üztemur, S. (2017). Türkiye'de sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzeler ve tarihi mekânlardan yararlanmaya yönelik araştırmaların içerik analizi. *Milli Eğitim*, 214, 61-84.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 265- 296). İstanbul: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. C. Şahin (Ed). *Sosyal bilgiler konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu* içinde (s. 31-52). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Dönmez, C. ve Yeşilbursa, C. C. (2014) Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 13(2), 442-442.
- Dunn, A. W. (1916). *The social studies in secondary education*. Washington: Government Printing Office.
- Egüz, Ş. ve Kesten, A. (2012). Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 81-103.
- Ekelik, H. G. (2010). *Sosyal bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya müzeleri örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Epik, C. (2004). *Müzelerin lise öğrencilerinin tarih dersi başarıları ve hatırd tutma becerileri üzerindeki etkileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erdoğan, İ. (2007). *Eğitime Yeni Bir Soluk: Müzeler*. 12.05.2021 tarihinde [http://www.irfanerdogan.com.tr/index.php?option=com\\_content&view=article&id=69](http://www.irfanerdogan.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=69) adresinden erişilmiştir.
- Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gartenhaus, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler*. R. Mergenci ve B. Onur (Çev). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gökkaya, A. K. ve Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483-506.
- Greene, J.C., Caracelli, V.J. & Graham, W.F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11(3), 255-274.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 63- 78.
- Güler, A. (2011). Planlı bir müze gezisinin ilköğretim öğrencilerinin tutumuna etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 169-179.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Güngör, E. B. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze alışkanlıkları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Holt, J. (2008). *Eğitim yerine, alternatif eğitim hayatın okulsuzlaştırılması*. M. Hern (Ed). E. Ç. Babaoğlu (Çev). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- ICOM. (2020). *Museum definition*. retrieved 30/03/2020 from <https://icom.museum/en/standards-guidelines/museum-definition/>
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 290- 310.
- İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2011). Müze Eğitim Modülü. Ankara: UNICEF Yayını.
- Kan, Ç. (2006). Etkili sosyal bilgiler öğretimi arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 537-544.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 187(?), 138-145.
- Karaduman, H. (2005). *Sosyal bilgiler dersinde yapılandırmacı öğrenme ilkelerine göre hazırlanan öğretim materyallerinin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu Yayınları.
- Karpuz, H. (1997). *Müzecilik ders notları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları
- Kartaler-Çınar. Y. (2009). *Müzecilik eğitiminde yeni eğilimler Türkiye’de müzecilik ve mesleki eğitim*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal bilgiler öğretimi. M. Safran (Ed). *Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri içinde* (s. 3-16), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kısa, Y. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi: Afyonkarahisar müzeleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Kop, Y. ve Tuncer, G. (2010). Children's rights perceptions of social studies teachers. *Journal of Theory and Practice in Education*, 6(1), 106-124.
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Kuzucular Ofset.
- Liu, C., Marchewka, J. T., Lu, J., & Yu, C. S. (2005). Beyond concern-a privacy-trust-behavioral intention model of electronic commerce. *Information & Management*, 42(2), 289-304.
- Madran, B. (1999). Müze türleri. T. Atagök (Ed), *Yeniden müzeciliği düşünmek* içinde (s. 3-20), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095.
- Mercin, L. (2002). *Anadolu güzel sanatlar liselerinde müzelerin sanat (resim) eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29(?), 402-422.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. London: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *Türk milli eğitiminin temel ilkeleri*. Ankara: Resmi Gazete.
- Moffatt, M. P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. N. Oran (Çev). İstanbul: Maarif Basımevi.
- NCSS. (1994). Ten thematic strands in social studies. *Social Education*, 58(6), 365-368.
- Nişancı, M. G. (2010). *Tarihsel çevrenin tarih eğitimine etkisi: Adalar örnekleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim müze psikolojisine giriş*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesindeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 103-117.

- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89–121.
- Özdemir, D. (2006). *Sosyal bilgiler dersinin düşünme becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özkasım, H. (2013). Müze ve müzecilik. E. Altınsapan ve N. Küçükhasköylü (Ed), *Müzecilik ve sergileme*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özköse, A. (2004). Türkiye müzelerinde korunma sorunları. 7. *Müzecilik Semineri*. Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul.
- Özmen, S. S. (2018). Müze eğitiminin gelişimi. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 301-324.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed). *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programı* içinde (s. 1-42). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal, (Ed), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde. Ankara: Pegem Yayınları.
- Safran, M. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını*. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Salbacak, Z. (2011). *Müze eğitimi alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin ve bitirme projelerinin belirlenen ölçütlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Selanik-Ay, T. ve Kurtdede-Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının Sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69-89.
- Shoup, D. (2006). Can archaeology build a dam? Sites and politics in Turkey's Southeast Anatolia Project. *Journal of Mediterranean Archaeology*, 19(2), 231-258.
- Singh, P. K. (2004). Museum and education. *The Orissa Historical Research Journal*, 47(1), 69-82.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: Anı Yayıncılık.

- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2014). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Şişman, Z. B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde kültürel varlıklara ilişkin öğrencilerde farkındalık oluşturmada müze eğitiminin etkisi (Malatya ili örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson.
- Tancan, K. (2019). *Hikâye anlatan mekân olarak müze deneyimini okumak: Gaziantep Şahinbey Millî Mücadele Müzesi üzerine ampirik bir çalışma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Tay, B. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde, (s. 2-16). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezcan-Akmehmet, K. (2012). Müze eğitimi: okul programları, N. Ertürk ve H. Uralman (Haz), *Müzebilimin abc'si* içinde İstanbul: Ege Yayınları.
- Tezcan-Akmehmet, K. ve Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi, *İtü dergisi / Sosyal Bilimler* 3(1), 47-58.
- Tunç-Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 4(16), 453-462.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Kültürel miras*. 12.05.2021 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kulturel-Miras-2019-33633> adresinden erişilmiştir.
- Uçankuş, H. T. (2000). *Bir insan ve uygarlık bilimi arkeoloji*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Üztemur, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretimi bağlamında tarihi mekânlar ve müze ile eğitim etkinliklerinin geliştirilmesi ve uygulanması: Manisa ili örneğinde bir eylem araştırması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2017). Müze ve tarihi mekân uygulamalarının 7. sınıf öğrencilerinin müze ve tarihi mekân algılarına etkisi: bir eylem araştırması. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 1(1), 9-20.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: bir eylem araştırması. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(1), 135-168.

- Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yavuzoğlu-Atasoy, N. (1999). Çağdaş eğitimde müzenin işlevi. T. Atagök (Ed). *Yeniden müzeciliği düşünmek* içinde. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Yazıcıoğlu, M. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde İstanbul'daki bazı tarihi mekânların kullanımı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilbursa, C. C. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde tarihi yerleri kullanarak tarih konularının öğretimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilbursa, C. C. (2011) *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. (2020). *Bir eylem araştırması olarak İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi (IMOGA)*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Egüz, Ş. (2015). Tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih öğretiminde müzenin önemi hakkında tecrübe ve düşünceleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*10(11), 1637-1650.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*,3(9), 21-39.
- Yorulmaz, E. (2016). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı çevrelerin kullanımı: Çorum Yatılı Arkeoloji Müzesinde bir gün*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye'de müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Zayimoğlu-Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 4(1), 12-26.




## EKLER

Ek Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
EK – 1	Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Kullanma İzni	79
EK –2	Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	80
EK– 3	Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeği Kullanma İzni	81
EK –4	Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeği	82
EK– 5	Gaziantep’teki Müzeler	83
EK – 6	Ön Görüşme Formu	84
EK – 7	Son Görüşme Formu	85
EK – 8	Örnek Etkinlik – 1 (Pershephone Efsanesi)	86
EK – 9	Örnek Etkinlik – 2 (Sfenksli Ortostat)	88
EK – 10	Zeugma Mozaik Müzesindeki Etkinliklerde Çekilen Fotoğraflar	91
EK – 11	Gaziantep Arkeoloji Müzesindeki Etkinliklerde Çekilen Fotoğraflar	92
EK – 12	Etik Kurul İzni	93
EK – 13	Araştırma İzni	94

## EK – 1

### Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Kullanma İzni

 scetinkaya@mku.edu.tr  
13.11.2019 ar 08:47  
Siz

Merhaba Emre  
Bilimsel kurallar çerçevesinde elbette kullanabilirsiniz. Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

---

**From:** "emre sevirgen" <emresevirgen@hotmail.com>  
**To:** scetinkaya@mku.edu.tr  
**Sent:** Tuesday, November 12, 2019 3:48:55 PM  
**Subject:** Ölçek kullanma izni hk.

Merhaba hocam,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, sosyal bilgiler eğitimi programına kayıtlı yüksek lisans öğrencisiyim. "İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bir Ölçek Geliştirme alışması" isimli makalenizde hazırladığınız ölçeği tezimde kullanmak üzere izninizi istemekteyim.

İyi alışmalar dilerim.  
Emre SEVİGEN


## Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ					
Değerli öğrenciler; Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretiminde müze uygulamalarının 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve algılarına etkisini ortaya koymaktır. Sosyal bilgiler dersine ilişkin ifadelerin yer aldığı ölçekte, işaretleme yaparken her bir cümlemin ifade ettiği durumu göz önünde bulundurarak sizin görüşünüzü en iyi yansıtan seçeneklerden sadece birini işaretlemeniz istenmektedir. Ölçeğin herhangi bir yerine isim yazmayınız. Verdiğiniz cevaplar sadece akademik bir çalışma için etik ölçütler göz önüne alınarak kullanılacaktır. Samimiyetiniz ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim. Emre SEVİGEN Yüksek Lisans Öğrencisi					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Sosyal Bilgiler dersinin gelmesini sabırsızlıkla beklerim.					
2. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenimin işleyeceği konuyu merak ederim.					
3. Sosyal Bilgiler dersinde zaman geçmek bilmiyorum.					
4. Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konuları zevkle dinliyorum.					
6. Sosyal Bilgiler ders saatinin daha çok olmasını isterdim.					
7. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri yapmak içimden gelmiyor.					
8. Sosyal Bilgiler dersinde bize öğretilenlerden her zaman yararlanacağımı düşünüyorum.					
10. Sosyal Bilgiler dersinde diğer derslere göre daha çok eğleniyorum.					
11. Sosyal Bilgiler dersi bittiğinde kendimi rahatlamış hissediyorum.					
13. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri zorla yapıyorum.					
14. Sosyal Bilgiler dersinin hiç olmamasını isterdim.					
15. Sosyal Bilgiler dersinin ödevini diğer dersin ödevlerinden önce yapmak isterim.					
16. Sosyal Bilgiler dersinde her zaman başarılı olacağımı düşünüyorum.					
17. Sosyal Bilgiler dersi diğer derslere göre çok anlamsız geliyor.					
18. Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarihi konular her zaman ilgimi çekmektedir.					
19. Sosyal Bilgiler dersindeki tarihi konular işlenirken uykum geliyor.					
21. Sosyal Bilgiler dersinde tarihi konular hiç olmasaydı daha güzel olurdu.					
23. Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular işlenirken uykum geliyor.					
25. Sosyal Bilgiler dersindeki coğrafi konular hiç olmasa daha güzel olurdu.					
26. Sosyal Bilgiler dersinin diğer derslerden daha önemli olduğunu düşünüyorum.					
29. Sosyal Bilgiler sınavından alacağım not umurumda olmaz.					
31. Sosyal Bilgiler dersi sorumlu bir vatandaş olmama katkı sağlıyor.					
32. Sosyal Bilgiler sınavına çalışmaktan keyif alırım.					
35. Sosyal Bilgiler dersindeki konuların seviyeme ağır olduğunu düşünüyorum.					
36. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgileri diğer derslerde de kullanabilirim.					
37. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgiler günlük hayatta hiçbir işime yaramayacak.					
38. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerimi sadece sınavda kullanacağımı düşünüyorum.					
39. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiğim bilgilerle hayatın her alanında karşılaşırım.					
40. Sosyal Bilgiler dersinin bizi gerçek hayata hazırladığımı düşünüyorum.					

## EK – 3

### Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeği Kullanma İzni

Re: Ölçek kullanma izni hk.

 cemil cahit yesilbursa <ccyesilbursa@gmail.com>  
17.11.2019 Paz 15:04  
Siz

Merhaba Emre bey,  
Tabi ki kullanabilirsiniz.

emre sevirgen <[emresevirgen@hotmail.com](mailto:emresevirgen@hotmail.com)>, 16 Kas 2019 Cmt. 11:34 tarihinde şunu yazdı:  
Merhaba hocam,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, sosyal bilgiler eğitimi programına kayıtlı yüksek lisans öğrencisiyim. Doktora tezinizde geliştirdiğiniz somut kültürel miras tutum ölçeğini, tezimde kullanmak üzere izninizi istemekteyim.

İyi çalışmalar dilerim.  
Emre SEVİGEN

## Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeği

SOMUT KÜLTÜREL MİRAS TUTUM ÖLÇEĞİ					
<p>Değerli öğrenciler;            Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretiminde müze uygulamalarının 5. sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum ve algılarına etkisini ortaya koymaktır. Kültürel mirasa ilişkin ifadelerin yer aldığı ölçekte, işaretleme yaparken her bir cümlemin ifade ettiği durumu göz önünde bulundurarak sizin görüşünüzü en iyi yansıtan seçeneklerden sadece birini işaretlemeniz istenmektedir. Ölçeğin herhangi bir yerine isim yazmayınız. Verdiğiniz cevaplar sadece akademik bir çalışma için etik ölçütler göz önüne alınarak kullanılacaktır. Samimiyetiniz ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim.</p> <p style="text-align: right;">Emre SEVİGEN Yüksek Lisans Öğrencisi</p>					
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Tarihi bir sokakta gezinmek benim için bir şey ifade etmez.					
2. Yaşadığım şehirle ilgili eski gazetelerin korunması önemlidir.					
3. Arkeolojik eserlerin sergilendiği müzelere gitmek sıkıcıdır.					
4. Daha önce görmediğim bir yere gittiğim zaman tarihi binaları görmek isterim.					
5. Tarihi mezarlıkların ve şehitliklerin bakımlı olması benim için önemlidir.					
6. İnsanların geçmişte nasıl yaşadıklarını öğrenmenin bir önemi yoktur.					
7. Tarihi savaş alanlarının korunması gerektiğini düşünüyorum.					
8. Eski eşya ve nesnelerin sergilendiği müzelere gitmeyi sıkıcı buluyorum.					
9. Tarihi kentlerin korunmasının önemli olduğunu düşünüyorum.					
10. Eski fotoğraflardan geçmiş hakkında çok şey öğrenebilirim.					
11. Antik kentlerin korunmasının önemli olduğunu düşünüyorum.					
12. Tarihi savaş alanları tarım arazilerine dönüştürülmelidir.					
13. Gençliklerindeki yaşam hakkında konuşan yaşlıları dinlemeyi severim.					
14. Tarihi binaların korunmasına yardım etmek sıkıcıdır.					
15. Tarihi eşyaların ve nesnelerin sergilendiği müzelere gitmek eğlencelidir.					
16. Yaşadığım şehrin tarihi ile ilgili eski fotoğrafların korunmasına yardım etmek isterim.					
17. Arkeolojik kazıların nasıl yapıldığını yakından görmek isterim.					
18. Tarihi kentleri ziyaret etmek sıkıcıdır.					
19. Eski uygarlıklardan kalan alanları ziyaret etmeyi sıkıcı buluyorum					
20. Arkeologların yaptığı kazılar bende merak uyandırır.					
21. Müze evleri ziyaret etmek sıkıcıdır					
22. Tarihi anıtlar bir toplumun sanatsal başarısının göstergeleridir.					
23. Tarihi bir sokakta gezinmekten hoşlanırım.					
24. Maddî değeri olmayan eşya ve nesnelerin korunmasının önemi yoktur.					
25. Arkeolojik alanların tüm dünya insanların ortak hazinesi olduğunu düşünüyorum.					
26. Tarihi binalar yıkılarak yerine modern binalar yapılmalıdır.					
27. Arkeolojik alanların tarihi bir belge olduğunu düşünüyorum.					
28. Tarihi mezarlıkların ve şehitliklerin bakımlı olması önemli değildir.					

## EK – 5

### Gaziantep'teki Müzeler

(Alfabetik sıralanmıştır)

1. 15 Temmuz Demokrasi Müzesi
2. Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Müzesi
3. Bayazhan Gaziantep Kent Müzesi
4. Emine Göğüş Gaziantep Mutfak Müzesi
5. Fıstık Müzesi
6. Gaziantep Arkeoloji Müzesi
7. Gaziantep Atatürk Anı Evi Müzesi
8. Gaziantep Baklava Müzesi
9. Gaziantep İl Eğitim Tarihi Müzesi
10. Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi
11. Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi
12. Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi
13. Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi
14. Gaziantep Zooloji ve Doğa Müzesi
15. Gorgo Medusa Cam Eserleri Müzesi
16. Hamam Müzesi
17. Hasan Süzer Etnografya Müzesi
18. İslam Bilim Tarihi Müzesi
19. Panorama 25 Aralık Müzesi
20. Saklı Konak Ali Atalar Koleksiyonu
21. Şahinbey Millî Mücadele Müzesi
22. Yaşayan Müze Gümrük Han
23. Yesemek Açık Hava Müzesi ve Heykel Atölyesi
24. Zeugma Mozaik Müzesi

### Ön Görüşme Formu

Değerli öğrencilerim, bilimsel bir araştırma yapmak amacıyla sizlerle Gaziantep Arkeoloji ve Zeugma Mozaik Müzelerini ziyaret edip derslerimizin bir kısmını orada işleyeceğiz. Uygulamalarımıza başlamadan önce sizinle sosyal bilgiler dersi, müzeler ile ilgili gruplar halinde sohbet etmek istiyorum. Araştırmanın hiçbir aşamasında isminiz geçmeyecektir. Konuşmalarımızı daha sonra kullanabilmek için ses kayıt cihazına alacağım. Eğer istemiyorsanız bunu açıkça dile getirebilirsiniz.

Bana sormak istediğiniz bir soru var mı? Yoksa başlayalım.

1. Sosyal bilgiler derslerinde işlenen konular arasında en çok hangilerinden hoşlanıyorsunuz? Neden?
2. Sosyal bilgiler dersinin işlenişi hakkında neler düşünüyorsunuz?
  - a. Size göre sosyal bilgiler dersi daha iyi nasıl işlenebilir?
3. Müze denilince aklına neler geliyor?
  - a. Müzeler zihninizde neleri çağrıştırıyor?
4. Daha önce hiç müzelere gittiniz mi?
  - a. Gittiyseniz en çok aklınızda kalan şeyleri nelerdir?
  - b. Neden bunlar aklınızda kaldı?
5. Okulla ya da sınıfça müze gezisine gittiniz mi?
  - a. Gittiyseniz bu gezide neler yaptınız? (Siz neler yaptınız? Öğretmeniniz neler yaptı?).
  - b. Neler öğrendiniz? Öğrendiklerinizin sosyal bilgiler konularıyla ne kadar ilişkili olduğunu düşünüyorsunuz?

Bana sormak istediğiniz ve eklemek istediğiniz başka bir husus var mı? Teşekkür ederim.

### Son Görüşme Formu

Değerli öğrencilerim yaklaşık iki ay süren uygulamalardan sonra daha önceki olduğu gibi yine gruplar halinde sohbet edeceğiz. Sizlerden uygulamalar ile ilgili görüş ve önerilerinizi almak istiyorum. Araştırmanın hiçbir aşamasında isminiz geçmeyecektir. Konuşmalarınızı daha sonra kullanabilmek için ses kayıt cihazına alacağım. Eğer istemiyorsanız bunu açıkça dile getirebilirsiniz.

Bana sormak istediğiniz bir soru var mı? Yoksa başlayalım.

1. Sosyal bilgiler derslerinde işlenen konular arasında en çok hangilerinden hoşlanıyorsunuz? Neden?
2. Sosyal bilgiler dersinin işlenişi hakkında neler düşünüyorsunuz?
  - a. Size göre sosyal bilgiler dersi daha iyi nasıl işlenebilir?
3. Müze denilince aklına neler geliyor?
  - a. Müzeler zihninizde neleri çağırıyor?
4. Gaziantep Arkeoloji ve Zeugma Mozaik Müzelerinde ders işlerken neler hissettiniz?
5. Gaziantep Arkeoloji ve Zeugma Mozaik Müzelerine yaptığımız gezilerin size ne gibi faydalar sağladığını düşünüyorsunuz?
6. Yalnızca sosyal bilgiler ders kitabına bağlı kalarak ders işlemekle müzede ders işlemeyi karşılaştırdığımızda hangisinin daha iyi ve faydalı olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
7. Müze ziyaretleri öncesinde, ziyaretler sırasında ve ziyaretler sonrasında yaptığımız etkinlikler hakkında neler düşünüyorsunuz? (Eğlenceli mi yoksa sıkıcı mı? Neden?)
8. Müzede işlediğimiz dersler sonrasında öğrendiğiniz bilgi ve becerileri günlük hayatınızda kullanabileceğinizi düşünüyor musunuz? Neden? Evet ise örnekler veriniz.
9. Bu geziler esnasında en çok hangi mekânda daha fazla öğrendiğinizi hissettiniz?
10. En faydasız bulduğunuz etkinlik hangisiydi? Neden böyle düşünüyorsunuz? Bu gezinin faydalı olması için neler yapılabilirdi?



Örnek Etkinlik – 1

**Etkinliğin Adı:** Persephone Efsanesi

**Etkinliğin Amacı:** Bu etkinlikte mozaik sahnesinde anlatılan efsane üzerine sorulan sorularla geçmişte yaşayan insanların mevsimlerin değişmesini neye bağladığını günümüzdeki bilgiyle kıyaslamalarını sağlamaktır.

**Kazanım:** SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.

**Beceri:** Zaman ve kronolojiyi algılama, Değişim ve sürekliliği algılama, Tarihsel empati, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.

**Süre:** 30 dakika

**Mekân:** Zeugma Mozaik Müzesi



Gaia Mozağında büst olarak tasvir edilen Gaia Yunan mitolojisinde her şeyin ilki olarak inanılmaktaydı. Roma Dönemi tasvirlerinde Gaia “Doğa Ana, Toprak Ana” sembolüdür. Antik Dünya’da zamanla Gaia yerini Demeter, Kybele gibi toprak ve bereket tanrıçalarına bırakmıştır. Böylece Yunan mitolojisinin insansı özelliklere sahip tanrıçalarıyla özdeşleştirilmiştir (Erhat, 2008, s. 115).

Burada Toprak Ana’nın bereketi simgeleyen nitelikleri yansıtılmıştır. Başında betimlenen çiçek ve başaklarla süslü tacı hemen hemen tüm tasvirlerinde betimlenmektedir. Üzerinde her iki omzundan tutturulmuş kolsuz gri renkte bir kıyafet olduğu görülmektedir. Sol elinde, Toprak Ana’yı niteleyen en önemli detay olan, meyvelerden oluşan bereket boynuzu yer almaktadır (İzgi, 2015, s. 96)

## ÖĞRETMEN İÇİN YÖNERGE

1. Gaia'nın kim olduğu üzerinde durulup tarım bolluk bereket simgesinin yıllar değiştiğçe Demeter olarak anılmasından bahsedilip. Persephone efsanesi öğrencilere anlatılır.

### Persephone Efsanesi

Bir gün Persephone arkadaşları ile tarlada çiçek toplarken nergis çiçeğini kopardığında çayır birden ikiye yarılr ve yeraltı tanrısı Hades, yeryüzüne çıkar. Âşık olduğu Persephone'u yeraltına kaçırr. İnanışa göre ölüler ülkesinde bir şey yiyen bir daha oradan çıkamaz, Persephone'de hevesine yenik düşer ve dört nar tanesi yer. Demeter kızını aramak için yollara düşer ancak onu hiçbir yerde bulamaz. Üzütüsü öyle büyük olur ki hayata küser. Sonunda her şeyi gören ve bilen güneş tanrısı Helios ona kızının yer altına kaçırdığını söyler. Bunun üzerine Demeter Olympos'tan kaçar, yüreği sızlayarak ıssız bir yere çekilir. Onun küsmesiyle toprağın bereketi kalmaz, insanlar kıtlık tehlikesine uğrarlar. Zeus onu barıştırmaya çalışır, ancak Tanrıça Demeter yalvarmalara kulak vermez. Bütün yalvarmalarının boşa gittiğini gören Zeus, en sonunda Persephone'nin yılın üçte ikisini yani çiçek açma ve meyve zamanını, anası Demeter'in, geri kalan üçte birini, yani kışı da kocası Hades'in yanında geçirmesini kararlaştırır. Böylelikle toprağa yeniden bereket gelir. Persephone her yeryüzüne çıktığında, Demeter yeryüzüne baharı getirir. Yunan mitolojisinde baharın başlangıcı olarak Demeter anılır.

1. Öğrencilere aşağıdaki sorular sorulur.
  - Antik dönemde insanlar niçin bu tür efsaneler üretmiş olabilirler?
  - Günümüz bilgi ve teknolojilerine uzak olsaydınız ve mevsimlerin oluşum nedenini bilmeseydiniz mevsimlerin oluşumuyla ilgili nasıl bir fikir yürütürdünüz.
  - Mozaiklerde bu tür efsanevi sahneler yer verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Efsaneyi esas alan bir drama çalışması yapılabilir.

Seçenek 1: Sınıf 4 kişilik gruplara ayrılır. Zeus, Hades, Demeter, Persephone karakterleri paylaşılır ve her öğrenci grubundan hazırladıkları drama çalışmasını sergilemeleri istenir.

Seçenek 2: Sınıf 4 kişilik gruplara ayrılır (fazla öğrenci kalması durumunda diğer gruplara ek yapılabilir) Efsaneyi günümüz karakterlerine uyarlayıp sergilemeleri istenir.

Seçenek 3: Persephone Hadesin yanında olduğu zaman hayat nasıl akıyor canlandırma istenir. (Kış mevsimi canlandırılır, mevsimlerin oluşumu hakkında geçmişten günümüze bilginin kaynağı tartışılır)

Seçenek 4: Persephone Demeterin yanında olduğu zaman hayat nasıl akıyor canlandırma istenir. (Bahar ve Yaz mevsimi canlandırılır, mevsimlerin oluşumu hakkında geçmişten günümüze bilginin kaynağı tartışılır)

## EK – 9

### Örnek Etkinlik – 2

**Etkinliğin Adı:** Sfenksli Ortostat

**Etkinliğin Amacı:** Bu etkinlikte çalışma kâğıdındaki sorular ışığında somut kültürel miras öğelerine sahip çıkmanın öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

**Kazanım:** SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.

**Değer:** Kültürel Mirasa Duyarlılık

**Mekân:** Gaziantep Arkeoloji Müzesi

**Süre:** 20 dk.

Aşağıdaki aşamalar takip edilerek etkinlik işlenir.

1. Öğrenciler Sfenksli Ortostatın önüne getirilir.
2. Taş bloğunu detaylı bir şekilde incelemeleri istenir.
3. Gazete haberi okutturulur.
4. Çalışma kâğıdı dağıtılır ve hep birlikte cevaplandırılıp not almaları sağlanır. (7. Soru hariç. Bu soruyu herkes bireysel bir şekilde cevaplamaları sağlanır, sonra cevaplar üzerine tartışılır.)

## GAZETE HABERİ

### 3 BİN YAŞINDAKİ SFENSKLİ ORTOSTAT EVİNE DÖNDÜ

Bulgaristan'a kaçırılmak üzereyken Edirne Hamzabeyli Sınır Kapısı'nda 2007 yılında ele geçirilen Sfenskli Ortostat, 11 yıl aradan sonra Gaziantep Arkeoloji Müzesine getirildi. Gaziantep Valiliğinden yapılan açıklamada, Hamzabeyli Sınır Kapısı'nda 5 Mayıs 2007 tarihinde Bulgaristan'a götürülmek üzereyken ele geçirilerek Edirne Müze Müdürlüğüne teslim edilen bazalt taştan yapılmış sfenskli ortostatın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından Gaziantep Arkeoloji Müzesinde gönderildiği bildirildi. Valilik açıklamasında; Asur ve Arami sanat etkilerinin güçlü bir şekilde yansıtıldığı sfenskli ortostatın, Geç Hitit Dönemi yerleşimi olan Gaziantep'in Nurdağı ilçesindeki Sakçagözü Coba Höyük'te bulunan ve Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenen, sakallı, erkek başlı sfenskli ortostat ile bazı ayrıntılar hariç neredeyse bire bir benzerlik gösterdiği, yine aynı höyüğe ait ve Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenen dişi sfensler ile Zincirli Höyük'te bulunan, Berlin ve İstanbul arkeoloji müzelerinde sergilenen dişi sfensler ile de stil ve dönem açısından da birçok benzerlikleri bulunduğu kaydedildi. “Başında boynuzlu bir külah bulunan, badem gözlü, bukleli uzun sakallı, dalgalı ve bukleli uzun saçlı olan erkek başı, ani bir geçişle kanatlı bir aslan gövdesinin üzerine yapılmıştır. Aslan şeklinde yapılmış olan gövdenin göğüs kısmına ise üst üste binen pul yapılmıştır. Ön ayakların iç kısım başlangıcından gövde gerisine doğru da 6 adet kanat yapılmıştır. Kanat uzunluğu gövdeyi geçerek, yukarıya doğru kıvrılmış, bir kısmı kırık ve eksik olan yılanbaşı kuyruğun bir kısmını kapatmıştır. Sfenksin kaburgalarını belirtmek için ise dikine 5 adet kaburga yapılmıştır. Arka ayakların diz eklemlerine ise noktalı bezeme yapılmıştır. Sfenskli ortostat blokunun ön kısmında ise görülebildiği kadarıyla bir hayat ağacı ve ağacın tepesinde ise muhtemelen kartal olan bir kuş figürüne yer verilmiştir. Ortostatın arka kısmı kanat ve ayak hizasından kırık ve eksik olup, bu kırık sadece kuyruğun bitiminde bulunan yılanbaşının tahrip olmasına sebep olmuştur” denildi. Sfenskli ortostata en yakın benzerinin Coba Höyük'ten olması sebebiyle eserin milattan önce 9-8. yüzyıllarda ait olduğunun değerlendirildiği vurgulanarak, eserin kısa zaman içinde bakımının yapılarak Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde sergileneceği belirtildi.

Kaynak: 14 Ağustos 2018 Hanifi KILIÇ/Gaziantep <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/3-bin-yasindaki-sfenskli-ortostat-evine-dondu/>

## SFENKSLİ ORTOSTAT

1) Bu taş bloğuna niçin “Sfenks” denilmiş olabilir?

---

2) Ortostat sizce ne işe yarar?

---

3) Bu eseri yapan sanatçı sizce kolay şekil verebilmiş midir? Neden?

---

4) Asurlardan kalan bu ortostat sizce niçin bu denli güzel süslenmiştir?

---

5) Hırsızlar sfenkli ortostatı hangi amaçla çalmış olabilirler?

---

6) Tarihi nesnelere korumak kimin ya da kimlerin görevidir?

---

7) Boşlukları kendi görüşlerinize göre doldurunuz.

Buna benzer hırsızlık olayları sadece güvenlik önlemleriyle çözülemez. Bunun durumun önüne geçmek için;

..... üzerine düşen sorumluluklar:

---

..... üzerine düşen sorumluluklar:

---

..... üzerine düşen sorumluluklar:

---

**Zeugma Mozaik Müzesindeki Etkinliklerde Çekilen Fotoğraflar**

*“Persephone Efsanesi”* isimli etkinliğin uygulandığı sırada çekilmiştir.



*“Romani Bambino Kimdir?”* isimli etkinliğin uygulandığı sırada çekilmiştir.

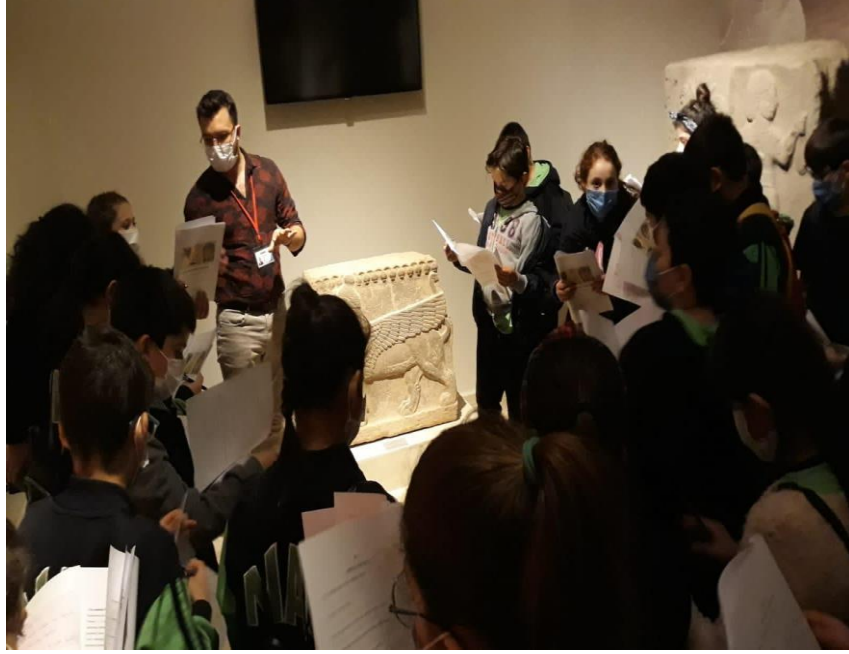




## EK – 11

### Gaziantep Arkeoloji Müzesindeki Etkinliklerde Çekilen Fotoğraflar

“Sfenksli Ortostat” isimli etkinliğin uygulandığı sırada çekilmiştir.



“Heykel Ol!” isimli etkinliğin uygulandığı sırada çekilmiştir.



**Etik Kurul İzni**

T.C.  
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER  
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU  
ESKİŞEHİR

Toplantı Tarihi : 29.01.2020

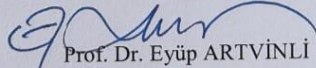
Toplantı No : 2020-02

**GÜNDEM :**

**3. Başvuru Sahibi :** Doç.Dr.İsmail ACUN. **Konu :** “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının 7.Sınıf Öğrencilerinin Somut Kültürel Miras Ve Ders Tutumlarına Etkisi : Bir Karma Yöntem Araştırması” konulu araştırmasının görüşülmesi.

**KARAR :**

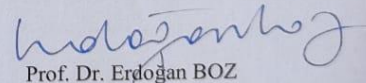
3. Doç.Dr.İsmail ACUN’un “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının 7.Sınıf Öğrencilerinin Somut Kültürel Miras Ve Ders Tutumlarına Etkisi : Bir Karma Yöntem Araştırması ” konulu araştırmasının, veri toplama araçlarını uygulamak için gerekli yerlerden yasal izinleri almak şartıyla Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Ve Yayın Etiği Kurulu’na uygunluğuna, oy birliğiyle karar verildi.

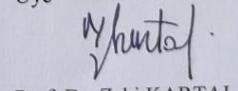
  
Prof. Dr. Eyüp ARTVİNLİ  
Başkan

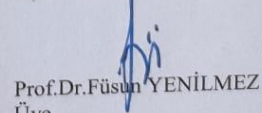
Prof. Dr. Yaşar SARI  
Başkan Yardımcısı (İzinli)

Prof. Dr. Nuri KAVAK  
Üye (Görevli)

Prof. Dr. Ferit USLU  
Üye (İzinli)

  
Prof. Dr. Erdoğan BOZ  
Üye

  
Prof. Dr. Zeki KARTAL  
Üye

  
Prof. Dr. Füsün YENİLMEZ  
Üye



Araştırma İzni



T.C.  
GAZİANTEP VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092-605.01-E.2171867  
Konu : Araştırma İzin Talebi  
( Emre SEVİGEN)

30/01/2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 13.01.2020 tarihli ve 5573 sayılı yazısı.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Emre SEVİGEN'in "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Eğitimi Uygulamalarının 7. Sınıf Öğrencilerinin Somut Kültürel Miras ve Ders Tutumlarına Etkisi: Bir Karma Yöntem Araştırması" konulu anket uygulama isteği kapsamında, İlimiz Şehitkamil İlçesinde bulunan Özel ██████████ öğrenim gören 7. Sınıf öğrencilerine yönelik araştırma çalışma isteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Emre SEVİGEN'in anket uygulama isteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarihli ve 12607291 (2017/25) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, İlimiz Şehitkamil İlçesinde bulunan Özel ██████████ öğrenim gören 7. Sınıf öğrencilerine anket uygulama isteği eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre uygulanması, Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Halit ATEŞ  
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR  
<..>

Tayfur ELBASAN  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

## ÖZGEÇMİŞ

### Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI : Emre SEVİGEN

### Eğitim Durumu

Lise	Gaziantep Lisesi (Sosyal Bilimler Alanı)	2012
Lisans	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (Sosyal Bilgiler Öğretmenliği)	2016
Yüksek Lisans	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Tezsiz Turist Rehberliği)	2019

### Mesleki Geçmiş

Görev	Kurum	Çalışma Tarihleri
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Özel Ortaokullar	2016-Halen

### Akademik Çalışmalar

#### Yayımlar

- Sevigen, E.** (2019, Nisan). Eğitimde müzelerin kullanılması: Eskişehir il eğitim tarihi müzesi örneği. III. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildiri, Muğla, Türkiye.
- Sevigen, E.** (2020, Ekim). Eğitimde ailenin rolü. VII. Genç Tarihçiler Öğrenci Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Aksaray, Türkiye.
- Sevigen, E.** ve Sevigen, M. (2019, Ekim). Gaziantep yerel tarih konularının şehrimiz dersi öğretim programındaki kazanımlarla ilişkilendirilmesi. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi'nde sunulan bildiri, Eskişehir, Türkiye.
- Üztemur, S., **Sevigen, E.** ve İnel, Y. (2021). "Barış Abi"yle Değer Öğretimi: Barış Manço Eserlerinde Değerler. *Başkent University Journal of Education*, 8(1), 93-103.
- Üztemur, S., **Sevigen, E.**, Arıkan, B. ve Çelik, V. G. (2021). Eğitimde Epistemolojik İnançlar: Türkiye Bağlamını Esas Alan Bir İçerik Analizi (2002-2020). *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 3(1), 1-19.

### **Seminer ve Çalıştaylar**

*Anadolu Masalları ve Masal Anlatıcılığı.* (2021). Samsun: MEB.

*Çevre okuryazarlığı.* (2019). Atölye Lideri. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, Eskişehir.

*Deprem Simülatorü.* (2019). Katılımcı. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, Eskişehir.

*Eğitim Teknolojileri Uygulamaları.* (2021). İstanbul: İSMEK.

*Geleneksel Çocuk Oyunları.* (2019). Katılımcı. I. International Game Conference, Gaziantep.

*Karekod Destekli Sınıf Dışı Mobil Oyunlarla Harita Becerilerinin Geliştirilmesi.* (2019). Katılımcı. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, Eskişehir.

*Lise Düzeyinde STEAM.* (2019). Katılımcı. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, Eskişehir.

*Marmara, Ege, Akdeniz Bölgeleri Uygulama Gezisi.* (2019). Turist Rehberleri Birliği.

*Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yenilikçi Eğitim Uygulamaları: Web 2.0 Araçları Projesi.* (2021). Kütahya: TÜBİTAK 4005.

*Türkiye'min İklimini Tanıyorum.* (2019). Katılımcı. II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, Eskişehir.

### **Sertifikalar**

*Diksiyon.* (2014). 64 Saat, Kütahya: MEB.

*Drama.* (2017). 144 Saat, Gaziantep, MEB.

*Osmanlıca Kolay Metinler.* (2015). 64 Saat, Kütahya: MEB.